

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ

Souhrnný návrh zaměření budoucí kohezní politiky EU po roce 2013 v podmínkách České republiky, obsahující i návrh rozvojových priorit pro čerpání fondů EU po roce 2013

Červenec 2011

Obsah dokumentu

ÚVOD	3
1. STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA DOSAVADNÍHO PROJEDNÁVÁNÍ BUDUCÍ KOHEZNÍ POLITIKY NA ÚROVNI EU	4
2. KONTEXT NÁVRHU ROZVOJOVÝCH PRIORITY PRO ČERPÁNÍ FONDŮ EU PO ROCE 2013 8	
2.1 DOSAVADNÍ PŘÍPRAVA NÁRODNÍCH DOKUMENTŮ KOHEZNÍ POLITIKY	8
2.2 POSTUP ZPRACOVÁNÍ NÁVRHU NÁRODNÍCH ROZVOJOVÝCH PRIORITY	10
2.3 VÝCHOZÍ STRATEGICKÉ DOKUMENTY.....	12
2.4 VAZBA KONTEXTU PŘÍPRAVY PRIORITY KOHEZNÍ POLITIKY S DALŠÍMI PODPŮRNÝMI NÁSTROJI	15
2.5 RÁMCOVÝ POHLED NA EKONOMIKU ČR	16
2.6 STRUKTURÁLNÍ ASPEKTY ROZVOJE ČR	17
2.7 SOUHRNNÉ ZÁVĚRY - KONCEPČNÍ VÝCHODISKA PRO NÁVRH NÁRODNÍCH ROZVOJOVÝCH PRIORITY.....	20
3. NÁRODNÍ ROZVOJOVÉ PRIORITY	26
3.1 NÁRODNÍ ROZVOJOVÁ PRIORITY – ZVÝŠENÍ KONKURENCESCHOPNOSTI EKONOMIKY	27
3.2 NÁRODNÍ ROZVOJOVÁ PRIORITY - ROZVOJ PÁTEŘNÍ INFRASTRUKTURY	31
3.3 NÁRODNÍ ROZVOJOVÁ PRIORITY - ZVYŠOVÁNÍ KVALITY A EFEKTIVITY VEŘEJNÉ SPRÁVY.....	34
3.4 NÁRODNÍ ROZVOJOVÁ PRIORITY - PODPORA SOCIÁLNÍHO ZAČLEŇOVÁNÍ, BOJE S CHUDOBOU A SYSTÉMU PÉČE O ZDRAVÍ.....	36
3.5 NÁRODNÍ ROZVOJOVÁ PRIORITY - INTEGROVANÝ ROZVOJ ÚZEMÍ.....	38
4. POSTUP DALŠÍ PŘÍPRAVY BUDUCÍHO PROGRAMOVÉHO OBDOBÍ PO ROCE 2013	41
4.1 ČASOVÝ HARMONOGRAM PŘÍPRAVY	41
4.2 DALŠÍ POSTUP PRIORITYZACE	42
ZÁVĚR	44
PŘÍLOHY	45
1. SHRUTÍ MAKROEKONOMICKÝCH SOUVISLOSTÍ ČR.....	45
2. RÁMCOVÁ SWOT ANALÝZA	57
3. NÁRODNÍ ROZVOJOVÉ PRIORITY ZPRACOVANÉ DO TEMATICKÝCH OBLASTÍ	64
4. PROVÁZANOST NAVRHOVANÝCH NÁRODNÍCH ROZVOJOVÝCH PRIORITY KOHEZNÍ POLITIKY PRO OBDOBÍ 2014-2020 S NÁRODNÍM PROGRAMEM REFORMŮ ČR 2011	67

Úvod

Ministerstvo pro místní rozvoj zpracovalo na základě usnesení Výboru pro EU (VEU) ze dne 26. ledna 2011 č. 1 „Souhrnný návrh zaměření budoucí kohezní politiky EU po roce 2013 v podmínkách České republiky obsahující i návrh rozvojových priorit pro čerpání fondů EU po roce 2013“.

V souladu s tímto úkolem z VEU připravilo MMR komplexní materiál, který předkládá vládě informaci o dosavadním stavu vyjednávání budoucí kohezní politiky na úrovni EU, popisuje kontext a postup návrhu národních rozvojových priorit pro čerpání z fondů EU po roce 2013, předkládá samotný návrh národních rozvojových priorit a další postup přípravy budoucí kohezní politiky po roce 2013 (dále také „2014+“).

MMR předkládá návrh národních rozvojových priorit na základě shrnutí makroekonomických souvislostí v ČR, provedených analytických zjištění, souladu se strategickými dokumenty EU a ČR. Návrh priorit byl projednáván na různých platformách s resorty, kraji, městy a obcemi, sociálními a hospodářskými partnery a dalšími partnery, na kterých došlo ke shodě strategického zaměření jednotlivých národních rozvojových priorit.

Národní rozvojové priority, které jsou předmětem tohoto dokumentu, nepředjímají budoucí zaměření operačních programů ani nastavení a detaily implementační struktury a procesů v ní probíhajících. Platí tak, že existence národní rozvojové priority neimplikuje existenci operačního programu. Cíle konkrétní priority mohou být naplňovány intervencemi jednoho operačního programu, zároveň může jeden operační program sloužit k realizaci více rozvojových priorit. Není také vyloučeno, že cíle některých priorit budou naplňovány více operačními programy. Úkol stanovit zaměření, počet operačních programů, jejich strukturu a systém implementace bude předmětem dalších jednání v průběhu 2. pololetí 2011 a bude upraven navazujícím usnesením vlády v roce 2012.

V souvislosti s tím, že není v současnosti známa výše výsledné částky, kterou bude moci Česká republika využít na podporu realizace stanovených priorit z evropských zdrojů, není účelem předkládaného materiálu definovat finanční alokace na realizaci národních rozvojových priorit. Účelem tohoto materiálu není také stanovit vzájemný poměr mezi prioritami, ten bude předmětem dalších debat o konkrétním obsahu intervencí, a to v přímé souvislosti s vývojem vyjednávání evropské legislativy.

V přílohách tohoto dokumentu je shrnutí makroekonomických souvislostí ČR a rámcová SWOT analýza, které shrnují stávající znalosti z analytických dokumentů na úrovni vlády ČR. Další analytické potřeby jsou indikovány v popisu jednotlivých národních rozvojových priorit a budou realizovány v další fázi v rámci vymezování cílů priorit a dalších debat. Dále je v příloze zahrnuta samotná struktura návrhu národních rozvojových priorit vč. jejich strategického zaměření a přehled o provázanosti národních rozvojových priorit s Národním programem reforem ČR.

1. Stručná charakteristika dosavadního projednávání budoucí kohezní politiky na úrovni EU

Kapitola shrnuje dosavadní projednávání a konzultace budoucí kohezní politiky na úrovni EU.

Kohezní politika v kontextu příštího víceletého finančního rámce

Dne 19. října 2010 Evropská komise předložila své sdělení „Přezkum rozpočtu EU“, v němž představila návrhy na reformu financování příjmů a výdajů evropského rozpočtu, které by se měly promítnout do přípravy příštího víceletého finančního rámce. Sdělení však podle očekávání neobsahovalo finanční vyjádření představ Komise, a to ani celkovou výši rozpočtu, ani pokud jde o objem prostředků na jednotlivé politiky. Vláda ČR v návaznosti na toto sdělení schválila dne 1. prosince 2010 „Rámcovou pozici ČR ke Sdělení Komise k přezkumu rozpočtu EU“, ve které formuluje požadavek na zachování současné výše rozpočtu EU na úrovni 1 % HND EU se silnou kohezní politikou, disponující alespoň stejným rozpočtem jako v současném období. Prostředky kohezní politiky by měly i nadále směřovat především do nejzaostalejších regionů a členských států alespoň ve stejném poměru, jako je tomu v současném programovém období. ČR bude rovněž prosazovat sedmiletou délku programového období (obdobně jako nyní), umožňující efektivní realizaci střednědobých strategií a programů.

Dne 29. června 2011 zveřejnila Evropská komise několik zásadních dokumentů obsahujících návrh, jak by měl vypadat příští víceletý finanční rámec pro období po roce 2013. Na budoucí kohezní politiku EU je navrženo celkem 36,7 % celkového rozpočtu EU na příští programové období - tj. zhruba 376 mld. EUR¹ - jde o relativní (z hlediska podílu) zvýšení oproti 35 % ve stávajícím období. Z této částky je navrženo:

- 162 mld. EUR pro Cíl 1 - Konvergence (< 75 % ϕ HDP na obyvatele EU-27);
- 38,9 mld. EUR na novou kategorii přechodných regionů (75–90 % ϕ HDP na obyvatele EU-27);
- 53,1 mld. EUR pro Cíl 2 - Konkurenceschopnost (> 90 % ϕ HDP na obyvatele EU-27);
- 11,7 mld. EUR pro Cíl 3 – Evropská územní spolupráci;
- 68,7 mld. EUR - Fond soudržnosti;
- 40 mld. EUR na nový Nástroj k propojení Evropy (Infrastrukturální fond).

Bez Infrastrukturálního fondu, který by měl být přímo řízen Evropskou komisí, jde o 336 mld. EUR, což je zhruba 5%-ní pokles oproti stávajícímu období (354,8 mld. EUR). Společná zemědělská politika je navržena s nominálním snížením o 11 % ve srovnání se současným obdobím.

V porovnání s obdobím 2007-2013 se sice v návrhu nominálně jedná o navýšení o 2% (o cca 8,3 mld. EUR), avšak tato částka zahrnuje také prostředky pro tzv. Nástroj k propojení Evropy (v oblasti dopravy, energetiky a informačních a komunikačních technologií) ve výši 40 mld. EUR, který je v rámci evropského rozpočtu novinkou. Kromě toho by mělo být ještě v rámci finanční alokace na Fond soudržnosti vyčleněno celkem 10 mld. EUR na dopravní projekty vybrané v rámci Nástroje k propojení Evropy.

Další navrženou novinkou je vytvoření výkonnostní prémie na úrovni EU ve výši 5 % objemu prostředků každého členského státu; tato prémie má být – na základě vyhodnocení v polovině období – následně poskytnuta těm členským státům, které budou nejlépe plnit své závazky vůči Evropské komisi, resp. ve vztahu k plnění cílů Strategie Evropa 2020.

¹ Vše je v cenách roku 2011.

Dále je navrženo, aby se přechodné regiony (75 - 90 % ϕ HDP na obyvatele EU-27) rozdělily na dvě skupiny: ty, které byly dosud v kategorii konvergenčních regionů (pod 75 %) by měly obdržet dvě třetiny dosavadní alokace; ty ostatní pak obdrží sníženou podporu degresivně odstupňovanou tak, aby se postupně přiblížila podpoře těch „bohatších“. Obě tyto kategorie by mohly využívat podporu z kohezní politiky (s výjimkou Evropského sociálního fondu) pouze na opatření v oblasti energetické účinnosti, obnovitelných zdrojů, konkurenceschopnosti, inovace a podpory malých a středních podniků. V těchto regionech budou investice do energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů představovat nejméně 20 %. Konvergující regiony budou moci věnovat svou alokaci na širší spektrum priorit, které bude reflektovat jejich širší rozvojové potřeby.

Návrh také poměrně striktně definuje navrhovaný minimální objem Evropského sociálního fondu pro jednotlivé typy regionů/cíle. Minimální podíl pro ESF má být ustaven různě pro každou kategorii regionů - 25 % pro konvergenční regiony, 40 % pro přechodné regiony, 52 % pro konkurenceschopné regiony. Celkově se tak jedná o 84 mld. EUR (25 % z celkového rozpočtu kohezní politiky bez započítání Nástroje k propojení Evropy) alokovaných na ESF v rámci celé EU.

Celkově jde v návrhu o:

- celou řadu poměrně revolučních změn (přestože se během předcházejících diskusí daleko více zdůrazňovala potřeba „evoluce“);
- vysokou míru „předurčenosti“ zacílení prostředků a tím snížení „prostoru“ pro členský stát nasměrovat výdaje podle vlastních potřeb – to v podstatě znamená popření místně orientovaného přístupu;
- oslabení koncentrace na nejméně rozvinuté oblasti EU (jako nejméně rozvinuté je třeba brát pouze současné konvergenční regiony);
- posílení centralizace a rozhodovací moci Evropské komise (výkonnostní prémie na úrovni EU a nový Nástroj k propojení Evropy).

Rámcová pozice ČR k návrhu příštího víceletého finančního rámce EU, kterou zpracovává ÚV a MF ve spolupráci s ostatními dotčenými resorty, by měla být předložena vládě ke schválení do konce srpna 2011.

Budoucí podoba kohezní politiky

Svou představu o struktuře a principech budoucí kohezní politiky EU po roce 2013 Evropská komise představila v tzv. Páté kohezní zprávě dne 10. listopadu 2010. Závěry Zprávy, kromě rozsáhlé analytické části, obsahují konkrétní návrhy v oblastech zvýšení přínosu kohezní politiky pro Evropu, posílení správy, účinnějšího a jednoduššího modelu implementace a architektury budoucí kohezní politiky. V širší souvislosti s přezkumem rozpočtu EU Zpráva zdůrazňuje, že budoucí investice kohezní politiky musí být těsně spjaty s naplňováním cílů Strategie Evropa 2020. Zpráva také navrhuje zavést mnohem přísnější podmínky (tzv. kondicionality) pro vyplácení prostředků spolu s výraznějšími pobídkami tak, aby bylo zajištěno efektivní využívání finančních prostředků věnovaných na kohezní politiku a silnější zaměření na konkrétní a měřitelné výsledky.

Evropská komise současně se zveřejněním Páté kohezní zprávy otevřela veřejnou konzultaci k jejímu obsahu a požádala o zodpovězení dotazů k jednotlivým částem Závěrů, a to do konce ledna 2011. Následně proběhlo na přelomu ledna a února, za účasti nejvyšších představitelů členských států i Evropské komise a Evropského parlamentu, tzv. Páté Kohezní fórum. Aktualizovaná Rámcová pozice ČR k budoucnosti kohezní politiky EU po roce 2013, včetně odpovědí na dotazy Evropské komise, byla schválena Výborem pro EU na vládní úrovni dne 26. ledna 2011.

Reakce všech účastníků veřejné konzultace byly Evropskou komisí vyhodnoceny a shrnuty v pracovním dokumentu z 13. května 2011 s tím, že budou zahrnuty do přípravy legislativního rámce. Nové návrhy nařízení pro kohezní politiku po roce 2013 by, podle posledních informací, měly být zveřejněny pravděpodobně až na podzim 2011 (září-říjen).

Mezi hlavní závěry vyplývající z veřejné konzultace patří podle Evropské komise:

- obecná podpora silnějších vazeb kohezní politiky a Strategie Evropa 2020, při současném zachování flexibility politiky soudržnosti,
- posílení partnerství a přístupu „zdola nahoru“ při definování cílů a priorit,
- podpora koordinace a vazeb dalších fondů EU do politiky soudržnosti (zahrnutí Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova a Evropského rybářského fondu do Společného strategického rámce) a větší koordinace mezi nimi a dalšími politikami EU; některé státy navrhuje i rozšíření Společného strategického rámce o další nástroje např. v oblasti dopravy, energetiky nebo výzkumu a vývoje,
- podpora tematické koncentrace na omezený počet priorit pro dosažení cílů Strategie Evropa 2020; avšak tato koncentrace by neměla být definována pouze na úrovni EU (nesouhlas s povinnými prioritami definovanými na úrovni EU),
- podpora zavedení pobídek navázaných na úspěšnou implementaci politiky soudržnosti, částečně také pro pobídky a sankce navázané na definici předpokladů přímo vázaných na kohezní politiku; různorodé názory panují na aplikaci makroekonomické kondicionality (vazba na Pakt stability a růstu) v kohezní politice a současně na využití výkonnostní prémie na úrovni EU,
- posílení městské agendy a vazby město-venkov, podpora regionů s geografickými a demografickými handicapami, rozvoj makro-regionálních strategií,
- další posilování partnerství na všech úrovních,
- podpora zlepšení monitorovacího a evaluačního systému, zavedení relevantních kvantitativních a kvalitativních indikátorů; podpora silnějšího a lepšího využití ex-ante hodnocení a hodnocení dopadů se zapojením externí pomoci, využití „single auditu“ s cílem zjednodušení postupů v oblasti řízení, auditu i kontrol,
- zachování stávajícího charakteru ESF a posílení jeho koordinace s Evropským fondem regionálního rozvoje – „ERDF“, včetně zachování stejné rozpočtové kapitoly pro ERDF a ESF,
- podpora jednotných pravidel pro strukturální fondy v oblasti způsobilosti výdajů, auditu, finančního řízení nebo využívání standardních jednotkových nákladů – současně však je nutné zachovat flexibilitu odpovídající různým cílům jednotlivých fondů/regionů,
- podpora využití pravidla n+2 s výjimkou prvního roku implementace; některé země požadují pravidlo n+3 po celé programové období,
- podpora kohezní politiky pro všechny regiony EU; některé státy požadují vytvoření nové přechodné kategorie regionů.

Současně byla ustavena také ad hoc pracovní skupina Výboru ESF pro budoucnost ESF, která připravila **Stanovisko Výboru ESF k budoucnosti ESF** v kontextu Páté kohezní zprávy a Přezkumu rozpočtu EU, přijaté dne 10. března 2011. Dále byla na základě žádosti ministrů zemí EU zodpovědných za kohezní politiku, kteří se sešli v listopadu 2010 na svém neformálním jednání v belgickém Liège, ustavena tzv. *Task Force* ke kondicionalitám, která diskutovala během 3 jednání v únoru, březnu a dubnu 2011 koncept kondicionalit. Evropská komise připravila zprávu z činnosti této *Task Force* jako vstup do diskuse ministrů EU zodpovědných za kohezní politiku v květnu 2011 v maďarském Gödöllő. Zpráva shrnuje závěry k účelu interních kondicionalit a k předchozím zkušenostem, k možným budoucím formám interních kondicionalit a k mechanismu jejich použití.

Aktivity předsednictví EU v oblasti kohezní politiky

Maďarské předsednictví v Radě EU uspořádalo tradiční neformální setkání ministrů EU odpovědných za kohezní politiku v Godöllő ve dnech 19. - 20. května 2011, kde byla diskutována 2 hlavní témata: územní soudržnost (revize Územní agendy EU – v revidovaném znění nově nazvaná Územní agenda 2020) a budoucnost kohezní politiky EU (posílená orientace kohezní politiky na výsledky a koncentrace na priority Strategie Evropa 2020). Vstupem pro první den jednání k Územní agendě 2020 byly výsledky několika pracovních jednání sítě NTCCP (*National Territorial Cohesion Contact Points*) a UDG (*Urban Development Group*), včetně setkání vrchních ředitelů zemí EU zodpovědných za územní soudržnost v březnu 2011. Diskuse k budoucnosti kohezní politiky byla vedena na základě diskuse v rámci *High Level* konference pro budoucnost kohezní politiky, která proběhla ve dnech 31. března – 1. dubna 2011 v Budapešti, a několika jednání Pracovní skupiny Rady pro strukturální opatření. Úspěchem maďarského předsednictví byla shoda nad Závěry Rady pro obecné záležitosti (GAC) k budoucnosti kohezní politiky, které se podařilo dosáhnout po několika jednáních Pracovní skupiny Rady pro strukturální opatření na jednání GAC dne 21. února 2011.

Aktuální polské předsednictví v Radě EU je v oblasti kohezní politiky EU poměrně ambiciózní, avšak jeho úspěch závisí na načasování zveřejnění návrhu legislativního rámce EU ze strany Evropské komise. Polské předsednictví plánuje tradiční neformální ministerské setkání dne 25. listopadu 2011 na témata integrovaného přístupu k rozvoji území a posíleného zaměření kohezní politiky na výsledky, v prosinci 2011 se uskuteční diskuse ministrů zodpovědných za kohezní politiku v rámci Rady pro obecné záležitosti (GAC) nad aspekty legislativního rámce uzavřenými na pracovní úrovni. Vedle těchto politických diskusí se bude konat velké množství jednání Pracovní skupiny Rady pro strukturální opatření k návrhům nařízení.

Dánské předsednictví v Radě EU v 1. polovině roku 2012 má ambici dokončit vyjednávání o víceletém finančním rámci (následující kyperské předsednictví by mělo dokončit jednání s Evropským parlamentem ve druhé polovině roku 2012). V oblasti kohezní politiky bude dánské předsednictví pravděpodobně řešit především technické záležitosti týkající se implementace.

Aktivity a pozice Evropského parlamentu

Evropský parlament chce být, vzhledem ke svým novým pravomocem vyplývajícím z Lisabonské smlouvy, aktivněji zapojen do přípravy jak příštího víceletého finančního rámce, tak i budoucí kohezní politiky EU. V souvislosti s kohezní politikou byla jeho pozice posílena, a to vzhledem k uplatňování řádné legislativní procedury – spolurozhodování - (oproti dřívějšímu vyjádření souhlasu).

Horizontální otázky spojené s přípravou příštího víceletého finančního rámce řeší výbor **SURE** (zpravodaj S. Garriga Polledo – Španělsko, EPP). EP přijal usnesení k novému víceletému finančnímu rámci dne 8. června 2011.

Zpravodajem za EP (Výbor pro regionální rozvoj - REGI) k otázkám budoucí kohezní politiky byl jmenován Marcus Pieper (Německo, EPP). Jeho zpráva byla schválena dne 26. května na Výboru REGI (po vypořádání téměř 570 pozměňovacích návrhů), přičemž plénem parlamentu byla schválena počátkem července 2011. Český europoslanec Oldřich Vlasák byl jmenován zpravodajem pro oblast městské agendy v budoucí kohezní politice. Jeho zpráva byla schválena Výborem REGI dne 26. května, plénem EP ji schválilo na konci června 2011.

2. Kontext návrhu rozvojových priorit pro čerpání fondů EU po roce 2013

Kapitola představuje základní kontext, z kterého se vycházelo při stanovení návrhu národních rozvojových priorit: zkušenosti s přípravou kohezní politiky, postup zpracování, rámcový pohled na ekonomiku ČR, strukturální aspekty rozvoje ČR, výchozí strategické dokumenty pro definování priorit, vazba přípravy kohezní politiky na další podpůrné nástroje. Souhrnné závěry této kapitoly jsou východisky pro samotný návrh národních rozvojových priorit.

Nároky, které jsou kladeny na ekonomiku ČR, tj. vyrovnat se stále silnější konkurencí v rámci evropských i globálních trhů a současně vytvářet podmínky pro sociálně udržitelnou společnost, vyžaduje stále komplexnější a strategičtější přístup vlády ČR ke koncipování dokumentů pro období po roce 2013. Při zpracování a dosavadním projednávání návrhu národních rozvojových priorit byl proto kladen důraz na to, aby byl vzat v úvahu jak současný stav hospodářské a sociální situace, tak i trendy, výhledy a širší, zejména rámcové podmínky EU.

Česká republika, jako členský stát EU, je zapojena do prohlubujícího se integračního procesu, který vyžaduje stále těsnější propojení strategických cílů a politik EU se strategickými cíli a politikami ČR. Proces stanovování strategických cílů se tak stává stále složitější a dlouhodobější. Na druhé straně promyšlený a provázaný postup, dostatečně podložený fakty, umožňuje zpracovat takové návrhy rozvojových priorit, které mohou výrazněji přispět k realizaci politiky hospodářského růstu při současné podpoře sociální soudržnosti společnosti. Zdůvodněné a důkladně projednané podklady bude možné využít i pro argumentaci při jednáních s Evropskou komisí o takovém využití fondů EU, které bude nejlépe vyhovovat podmínkám a potřebám České republiky.

2.1 Dosavadní příprava národních dokumentů kohezní politiky

ČR v současnosti zahájila přípravu již třetí rozvojové strategie pro potřeby politiky soudržnosti EU v ČR pro období po roce 2013.

Programové období 2004 – 2006

První strategií, vytvářenou jen pro část programové periody, byl **Rámec podpory Společenství (RPS) 2004 - 2006**. Strategie RPS zohledňovala tehdejší potřebu ČR spojenou se vstupem do EU, jíž bylo především snížení rozdílů mezi ČR a rozvinutými zeměmi EU. ČR v době vstupu do EU čelila dvěma naprosto odlišným druhům problémů. Celá ČR (mimo Prahy) byla vymezena jako hospodářsky slabé území (Cíl 1). Z toho pak plynul klíčový úkol veřejných intervencí, spočívající ve vytváření podmínek pro hospodářský růst, s cílem snížit zaostávání za vyspělými zeměmi EU.

Globálním cílem Rámce podpory Společenství byl „trvale udržitelný rozvoj založený na konkurenceschopnosti“. Tento globální cíl byl doprovázen 3 specifickými cíli: 1) Vytváření podmínek pro podnikatelské prostředí, 2) Zvyšování flexibility trhu práce, 3) Zlepšování kvality infrastruktury.

V programovém období 2004—2006 se v ČR v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie realizovala 16 programů podpory fondů EU (operační programy pro Cíl 1, 2, 3, Fond soudržnosti a Iniciativy Společenství²) s celkovou alokací zhruba 2,63 mld EUR. V současné době probíhá posuzování závěrečných zpráv ze strany EK.

² Vzhledem ke zkrácenému programování byly 2 (LEADER+, URBAN II) z celkem 4 Iniciativ zahrnuty do operačních programů.

Posuzování přínosů z realizace Rámce podpory Společenství pro období 2004-2006 probíhalo v rámci průběžného hodnocení; probíhající ex-post evaluace Rámce podpory Společenství a jednotných programových dokumentů v období 2004 – 2006 přinese poznatky o dopadech realizovaných projektů.

Programové období 2007 – 2013

Návrhová část **Národního strategického referenčního rámce (NSRR) 2007 – 2013** již představuje plnohodnotnou rozvojovou strategii pro celé programové období, reflektující členství ČR v EU a její zapojení do jednotlivých politik. Územní pokrytí bylo stejné jako v předcházejícím programovém období. Hlavním cílem bylo posílit atraktivitu a konkurenceschopnost české ekonomiky, aby byla přitažlivým místem pro realizaci investic, práci a život obyvatel. Tento cíl předpokládá přiblížení se hospodářské úrovni EU 25. Následně byl konkretizován do 4 strategických cílů: Konkurenceschopná česká ekonomika, Otevřená, flexibilní a soudržná společnost, Atraktivní prostředí Vyvážený rozvoj území. Tato strategie poprvé integrovala veškeré aktivity kohezní politiky v České republice (evropské i národní aktivity), což vedlo k výraznému tematickému rozšíření. Zrušení národních dotačních titulů obsahově obdobných aktivitám politiky soudržnosti vedlo k zapojení širokého okruhu aktérů a vzniku na koordinaci náročného implementačního systému. Při zohlednění všech cílů politiky soudržnosti bylo vytvořeno 26 programů (zahrnuje i aktivity dříve odděleně realizované systémem Iniciativ Společenství a Fond soudržnosti).

Na programové období 2007—2013 má ČR z evropských fondů k dispozici 26,69 miliard eur, což je dle aktuálního kurzu a se započítáním národního spolufinancování 763,5 mld. Kč. Od počátku programového období 2007–2013 bylo k 3. červnu 2011 v rámci politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti EU realizované na území České republiky podáno 64 120 žádostí o podporu v celkové hodnotě 1 075,7 mld. Kč. To představuje 140,9 % celkové alokace NSRR na programové období 2007–2013. Řídící orgány a zprostředkující subjekty OP doposud vydaly 28 710 Rozhodnutí/Smluv o poskytnutí dotace v celkové výši 489,6 mld. Kč, což činí 64,1 % celkové alokace. Proplacené prostředky na účty příjemců dosahují 235,8 mld. Kč, tedy 30,9 % celkové alokace NSRR. Certifikované výdaje předložené EK činí 125,2 mld. Kč, což je 16,4 % celkové alokace NSRR na programové období 2007–2013.

Průběžně jsou sledovány a vyhodnocovány výsledky čerpání, probíhá „Střednědobé hodnocení věcné a finanční realizace Národního strategického referenčního rámce“, jehož cílem je evaluace dosavadního věcného a finančního pokroku realizace NSRR a OP a zároveň v kontextu socioekonomických změn posouzení možnosti dosažení stanovených cílů NSRR a OP v programovém období 2007–2013. Hlavními hodnocenými oblastmi jsou:

- Ověření aktuálnosti cílů NSRR vzhledem k vnějším vlivům;
- Analýza pokroku realizace a plnění stanovených cílů NSRR;
- Vyhodnocení přínosu NSRR a OP k horizontálním tématům;
- Vyhodnocení funkčnosti implementačního systému;
- Vyhodnocení funkčnosti systému monitorování.

Průběžné hodnocení přináší podněty k úpravě strategie politiky soudržnosti v ČR s ohledem na aktuální vývoj a dopady hospodářské krize. Zkušenosti z přípravy programových dokumentů obou programových období byly využity při formulování národních rozvojových priorit a budou dále využity v dalších fázích přípravy budoucí kohezní politiky po roce 2013.

2.2 Postup zpracování návrhu národních rozvojových priorit

První fáze přípravy

Vzhledem k tomu, že v první fázi přípravy ČR na využívání fondů EU v období 2014+ se jedná především o strategické přístupy, ukázaly se jako nejvhodnější platforma pro formulaci návrhu priorit Koordinační výbory Národního strategického referenčního rámce (KV NSRR). Tyto výbory byly zřízeny jako pracovní orgán Řídícího a koordinačního výboru, do jehož působnosti patří mimo jiné též koordinace přípravy programových dokumentů, koordinace systémových opatření nutných pro realizaci politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti a další související činnosti. V koordinačních výborech jsou zastoupeny ústřední správní úřady, Asociace krajů ČR, Svaz měst a obcí ČR, vysoké školy, nestátní neziskové organizace a hospodářští a sociální partneři.

První společné zasedání KV NSRR v březnu 2010 se mimo jiné zabývalo základními vazbami strategických dokumentů. Následně v květnu 2010 proběhla jednání jednotlivých KV NSRR, kde bylo zadáno vytvoření map strategických dokumentů za jednotlivé subjekty, jejich vazba vůči kohezní politice a rámcové vymezení sektorových priorit pro období 2014+.

Druhá fáze přípravy

Druhé kolo zasedání jednotlivých KV NSRR proběhlo v říjnu 2010. Hlavním tématem byl návrh okruhu sektorových priorit (přes 100 priorit) pro plánovací období EU 2014+, které předložily jednotlivé resorty a další partneři. Dále byly diskutovány strategické dokumenty resortů a jejich časová platnost. Závěrem jednání byla konstatována rozdílná struktura předložených priorit i strategických dokumentů, různorodost chápání pojmu priorit, značný nesoulad v počtu priorit jednotlivých resortů, chybějící sektorové strategické dokumenty pokrývající období 2014 – 2020 apod. Bylo přijato doporučení zúžit počet priorit v rozmezí od 5 do 7 priorit podle váhy sektoru v kohezní politice, přiřadit sektorové priority k jednotlivým Integrovaným hlavním směrům Strategie Evropa 2020, vymežit strategické dokumenty, ze kterých priority pro období 2014+ budou vycházet a vyhodnotit územní dimenzi priorit v sektorových strategických dokumentech. Tyto závěry byly potvrzeny na druhém společném jednání KV NSRR, které se konalo v lednu 2011. Mezi říjnovými jednáními a společným lednovým jednáním probíhala intenzivní komunikace mezi resorty a MMR, specifikace a další redukce sektorových priorit, kterých bylo v lednu kolem 80 bez rozlišení hierarchické úrovně. Na základě těchto vstupů bylo dohodnuto identifikovat tři úrovně přípravy priorit, a to národní rozvojové priority, sektorové priority a oblasti podpor.

Třetí fáze přípravy

V lednu 2010 byl usnesením Výboru pro EU uložen úkol pro ministra pro místní rozvoj vypracovat, ve spolupráci s příslušnými členy vlády, a předložit vládě nejpozději do 31. července 2011 souhrnný návrh zaměření budoucí kohezní politiky EU po roce 2013 v podmínkách ČR, obsahující i návrh rozvojových priorit pro čerpání fondů EU po roce 2013.

Byly zahájeny práce na makroekonomických souvislostech hospodářského a sociálního vývoje ČR do roku 2010 a rámcové SWOT analýze.

V dalších krocích přípravy národních rozvojových priorit postupně docházelo k upřesňování a zužování jejich počtu. Návrhy národních rozvojových priorit a sektorových priorit včetně klíčových oblastí podpor byly posouzeny z hlediska jejich souladu a těsnosti vazeb na rozvojové cíle a priority zahrnuté v klíčových dokumentech EU a ČR.

Výše uvedené kroky proběhly v těsné spolupráci zástupců MMR a jednotlivých resortů v rozmezí března a dubna 2011, a to jak na úrovni náměstků ministrů, tak i na pracovní úrovni.

V průběhu března 2011 byli vyzváni hejtmani všech krajů, primátor hl. m. Prahy a předseda Svazu měst a obcí ČR k předložení podkladů pro účely budoucího programového období kohezní politiky.

Na základě takto stanoveného postupu bylo nejprve v dubnu 2011 identifikováno 13 návrhů národních rozvojových priorit a 42 sektorových priorit.

Na základě další koncentrace bylo v květnu 2011 formulováno 5 národních rozvojových priorit, 13 tematických oblastí, jejich obsah a specifikace.

Čtvrtá fáze přípravy

V průběhu června 2011 byl návrh národních rozvojových priorit pro budoucí kohezní politiku po roce 2013 prezentován na různých platformách, jejichž členy jsou zástupci resortů, krajů, měst a obcí, sociálních, hospodářských a dalších partnerů (Meziregionální poradní skupina MMR pro budoucnost kohezní politiky, Koordinační výbory NSRR, Expertní poradní skupina pro budoucnost kohezní politiky, Pracovní skupina pro budoucnost kohezní politiky Řídicího a koordinačního výboru, Pracovní tým RHSD pro místní rozvoj, Parlamentní konzultační skupina pro budoucnost kohezní politiky). Při přípravě zaměření kohezní politiky po roce 2013 je tedy patrná široká základna subjektů, která se účastní diskuzí a debat týkajících se budoucí kohezní politiky.

Kulaté stoly

K veřejnému projednání návrhu rozvojových priorit kohezní politiky po roce 2013 uspořádalo MMR ve dnech 25. – 30. 5. 2011 celkem 5 společných jednání (kulaté stoly) strukturovaných podle následujících témat:

1. Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky,
2. Rozvoj páteční infrastruktury,
3. Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy (Instituce),
4. Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému veřejného zdraví,
5. Integrovaný rozvoj území.

Cílem kulatých stolů byla debata se zástupci resortů, krajů, měst a obcí, hl. města Prahy, sociálních a hospodářských partnerů a zástupců neziskového sektoru nad strategickým zaměřením národních rozvojových priorit, jejich vazbami a východisky zpracování.

V zásadě bylo přijato strategické zaměření navržených priorit pro kohezní politiku po roce 2013.

Všeobecným závěrem všech kulatých stolů byla shoda

- nad koncepčním přístupem MMR ke stanovení rozvojových priorit,
- o soustředění se na řešení 3I (Infrastruktura, Instituce, Inovace³), kde má ČR deficit,
- na stěžejní roli podpory konkurenceschopnosti české ekonomiky založené na stejnojmenném pilíři,
- nad různou vahou jednotlivých priorit, přičemž o definitivních vahách se bude nadále jednat,

³ Pojem „inovace“ také vychází z dokumentu Národní inovační strategie České republiky. Obecné chápání pojmu inovace je nadřazeno doposud zažitému vnímání inovací pouze jako výsledku procesu výzkumu a vývoje. Proto se v textu celého dokumentu objevuje sousloví inovace, výzkum a vývoj.

- na uplatnění nástrojů politiky soudržnosti při posilování konkurenceschopnosti ČR primárně v těch oblastech, které prokazují nejvyšší evropskou přidanou hodnotu a nejlepší parametry účelnosti, ekonomické výhodnosti a efektivity (3E),
- na nutnosti zapojit do řešení problémů i jiné procesy (legislativa) a zdroje (národní a soukromé financování),
- nad potřebou zohlednění specifík různých území při zaměření národních rozvojových priorit,
- na nastavení měřitelných a posléze hodnotitelných cílů,
- o postupném zlepšování systému implementace (nikoliv jeho razantní přenastavení) při využití dosavadních zkušeností a příkladů dobré praxe a prostřednictvím vyššího zapojení nových efektivnějších a více motivujících nástrojů podpory (kladen důraz na udržení proškolených a zkušených pracovníků dosavadních implementačních struktur),
- na potřebě zjednodušení implementační struktury pro příští období, zejména co do počtu operačních programů, vč. zjednodušení postupů a snížení administrativní zátěže,
- v otázce nutnosti jednotného a pevného řízení procesů přípravy i implementace budoucí podoby politiky soudržnosti po roce 2013,
- na nutnosti koordinovaného přístupu k rozvoji venkova s gesčně příslušným ministerstvem zemědělství,
- na potřebě vzít v úvahu kromě regionálních strategií i strategie municipální.

Získané podněty z kulatých stolů MMR také využije v dalších krocích přípravy budoucí kohezní politiky pro programové období EU po roce 2013.

2.3 Výchozí strategické dokumenty

Formulování národních rozvojových priorit vychází z klíčových strategických dokumentů EU a ČR. Dle nastavených evropských a národních mechanismů bude připravovaná strategie politiky soudržnosti v ČR usilovat o co největší provázanost s nimi. Konzistentnost cílů a priorit národní strategie politiky soudržnosti, návaznost strategie na cíle a priority řídicích dokumentů i funkčnost strategie bude předmětem podrobného zkoumání jak v průběhu její přípravy, tak i po dobu její realizace. V rámci podkladů byly dále využity strategické a analytické podklady resortů, krajů a měst.

Evropa 2020, Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění

Základním strategickým dokumentem na úrovni EU důležitým pro tvorbu rozvojových priorit politiky soudržnosti po roce 2013 je Strategie Evropa 2020 (schválená Evropskou radou v roce 2010), která je růstovou strategií EU pro nadcházející desetiletí. Zaměřuje se na další směřování EU v hospodářské oblasti, zvyšování konkurenceschopnosti, nalezení sociální stability a respektování životního prostředí. Koncepce se opírá o tři vzájemně se podporující priority: 1) Inteligentní růst - rozvíjet ekonomiku založenou na znalostech a inovacích, 2) Udržitelný růst - podporovat konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiku méně náročnou na zdroje, 3) Růst podporující začlenění - podporovat ekonomiku s vysokou zaměstnaností, jež se bude vyznačovat sociální a územní soudržností. V návaznosti na tyto priority stanovila EU pět celoevropských kvantifikovaných cílů v oblasti zvyšování zaměstnanosti, investic do vědy a výzkumu, snižování energetické náročnosti ekonomiky, zvýšení vysokoškolsky vzdělaných lidí a snižování chudoby, kterých má být do roku 2020 dosaženo.⁴ Soustava priorit, cílů a nástrojů je prostřednictvím Národního programu reforem převedena do cílů

⁴ Naplňování cílů umožní i tyto iniciativy EU: Inovace v Unii; Mládež v pohybu, Digitální program pro Evropu, Evropa méně náročná na zdroje, Průmyslová politika pro éru globalizace, Program pro nové dovednosti a pracovní místa, Evropská platforma pro boj proti chudobě.

ČR. Vodítkem pro stanovení národních cílů jsou - Integrované hlavní směry (6 pro oblast hospodářských politik a 4 pro oblast politiky zaměstnanosti)⁵.

Pátá zpráva EK o hospodářské, sociální a územní soudržnosti

Důležitým dokumentem uvozujícím formulování cílů a priorit politiky soudržnosti na evropské i národní úrovni se stala Pátá zpráva EK o hospodářské, sociální a územní soudržnosti, zveřejněná dne 10. listopadu 2010. Zpráva zdůrazňuje, že budoucí investice do koheze musí být těsně spjaty s naplňováním cílů Strategie Evropa 2020 a navrhuje zavést zpřísněné podmínky (tzv. kondicionality), spolu s výraznějšími pobídkami tak, aby bylo zajištěno účinné využívání finančních prostředků věnovaných na kohezní politiku a výraznější zaměření na výsledky. Podle této zprávy bude nezbytné zajistit, aby členské státy a regiony dokázaly soustředit unijní a vnitrostátní prostředky na malý počet priorit, které odpovídají jejich specifickým problémům, s nimiž se potýkají. Tomuto doporučení odpovídá postup zpracování rozvojových priorit pro kohezní politiku po roce 2013, který předpokládá rozvojové priority odkazující na Integrované hlavní směry a také vlajkové iniciativy Strategie Evropa 2020.

Územní agenda Evropské unie 2020, K inteligentní a udržitelné Evropě rozmanitých regionů podporující začlenění

Cílem této agendy je poskytnout strategické směry pro územní rozvoj, podpořit zařazení územního rozměru do různých politik na všech úrovních správy a zajistit provádění Strategie Evropa 2020 v souladu se zásadami územní soudržnosti. Dokument se úzce váže ke Strategii Evropa 2020, které dodává územní dimenzi. Navazuje na stávající územní agendu a první akční plán usměrňující územní a regionální rozvoj EU. Územní priority rozvoje Evropské unie jsou podpora polycentrického a vyváženého územního rozvoje; podpora integrovaného rozvoje ve městech, venkovských a specifických oblastech; územní integrace v přeshraničních a nadnárodních funkčních regionech; zajištění globální konkurenceschopnosti regionů na základě silné místní ekonomiky; zlepšení územního propojení pro jednotlivce, komunity a podniky; správa a propojení ekologických, krajinných a kulturních hodnot regionů. Podporován je strategický přístup k rozvoji území a územní koordinace jednotlivých politik založená na integrovaném přístupu.

Národní program reforem ČR

Důležitým zdrojovým materiálem pro formulování cílů a priorit politiky soudržnosti, vytvořeným na národní úrovni, je Národní program reforem (NPR), který je příspěvkem ČR k plnění cílů Strategie Evropa 2020. Vychází z reformních priorit vlády a zohledňuje doporučení obsažená v Integrovaných hlavních směrech Strategie Evropa 2020. Stanovuje reformní opatření ČR v oblasti konsolidace veřejných financí, fungujícího trhu práce a sociálního systému, vzdělání, podpory podnikání, rozvoje digitalizace, podpory růstu založeného na výzkumu a inovacích, podporu konkurenceschopnosti šetrné k životnímu prostředí a zlepšení dopravní infrastruktury. S ohledem na zaměření na reformní cíle hospodářské a sociální politiky ČR patří NPR, schválený usnesením vlády ČR č. 314 ze dne 27. dubna 2011, mezi klíčové dokumenty, které byly při zpracování návrhu národních rozvojových priorit po

⁵ V oblasti hospodářských politik jde o kvalitu a udržitelnost veřejných financí; řešení makroekonomické nerovnováhy; snižování nerovnováhy v eurozóně. K politice soudržnosti se bezprostředně vážou hlavní směry optimalizace podpory výzkumu, vývoje a inovací, posilování znalostního trojúhelníku, uvolnění potenciálu digitální ekonomiky; efektivnější využívání zdrojů, snížení emisí skleníkových plynů; zlepšení obchodního a spotřebitelského prostředí a modernizace průmyslové základny. V oblasti politik zaměstnanosti jde o zvýšení zapojení na trhu práce, snížení strukturální nezaměstnanosti; rozvoj na trhu práce uplatnitelné kvalifikované pracovní síly, prosazování kvality zaměstnanosti, celoživotní učení; zlepšení výsledků systémů vzdělávání a odborné přípravy, zvýšení účasti na terciárním vzdělávání; podporu sociálního začleňování a boj proti chudobě. K naplňování všech uvedených hlavních směrů může přispět i politika soudržnosti.

roce 2013 využity. Avšak současně není Národní program reforem jediným referenčním dokumentem pro programování budoucí kohezní politiky. Národní program reforem je každoročně aktualizovaný dokument zahrnující vždy současnost i budoucnost. Programové dokumenty k realizaci kohezní politiky jsou zaměřeny na přesně vymezený časový úsek, jehož změna je poměrně složitá. Současně s NPR byl vzat v úvahu při zpracování návrhu národních rozvojových priorit i Konvergenční program, který je s NPR plně konzistentní a doplňuje jej o makroekonomický scénář a problematiku veřejných financí.

S ohledem na význam, který Evropská komise i vláda ČR propojení Národního programu reforem s kohezní politikou přikládá, byl zpracován přehled vazeb mezi jednotlivými opatřeními Národního programu reforem a navrhovanými národními rozvojovými prioritami pro období 2014-2020.

Zkoumání vazeb ukázalo, že mezi jednotlivými prioritami a opatřeními Národního programu reforem existuje značné množství různě těsných vazeb (vzhledem k nestejně míře obecnosti jednotlivých tematických oblastí). Nejvyšší počet vazeb byl vykázan u národní rozvojové priority „Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky“. V této prioritě dochází k propojení se šesti opatřeními Národního programu reforem (ze sedmi), přičemž vazby jednotlivých tematických oblastí týkajících se podpory podnikání, VaVaI, trhu práce a vzdělávání jsou v zásadě stejně silné. Opatření NPR v oblasti konkurenceschopnosti jsou tedy v souladu se zaměřením této národní rozvojové priority, sledují stejné cíle, liší se způsoby a nástroji jejich dosažení.

Vysoký počet vazeb vykazuje i národní rozvojová priorita „Rozvoj páteřní infrastruktury“, zejména tematická oblast dopravní infrastruktura, která je silně zastoupena i v národní rozvojové prioritě „Integrovaný rozvoj území“. Tento vysoký počet vazeb vyplývá z významu, který pro ekonomickou úspěšnost státu představuje kvalitní dopravní infrastruktura, pro jejíž realizaci může kohezní politika poskytnout významné finanční prostředky. Nižší vazba se objevuje v oblasti elektronické komunikace, energetických sítí a environmentální infrastruktury.

Národní rozvojové priority „Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy“ a „Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví“ vykazují nižší počet vazeb, a to zejména u tematické oblasti Kvalitní a efektivní systém péče o zdraví.

Národní rozvojová priorita „Integrovaný rozvoj území“ je v Národním programu reforem zapracována pouze dílčím způsobem v souvislosti se Strategíí Evropa 2020, kdy se Národní program snaží reflektovat i územní dimenzi hospodářské politiky, a to způsobem odkazu na přípravu kohezní politiky 2014-2020.

Regionálně a místně identifikované priority lze vnímat jako komplementární element k celostátním prioritám obsaženým v Národním programu reforem a dalších strategických materiálech přijímaných na úrovni vlády. Regionální a místní priority na ně budou navazovat v souladu s potřebami území a kompetencemi subjektů územní samosprávy. Budou proto více reflektovat rovněž záležitosti spadající do sféry např. kultury, turistického ruchu, podpory sociálních a veřejných služeb, místní a regionální dopravní infrastruktury či dobudování infrastruktury životního prostředí apod.

Analýza konkurenceschopnosti České republiky, Rámec strategie konkurenceschopnosti a Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti

Ke koncepčním východiskům na úrovni ČR, patří Analýza konkurenceschopnosti České republiky (zpracovaná MPO, vzata vládou na vědomí v lednu 2011) a Rámec strategie konkurenceschopnosti, publikovaný Národní ekonomickou radou vlády (NERV) z dubna 2011. Tento dokument přináší množství podnětů a návrhů konkrétních opatření, která mají jednotlivé oblasti konkurenceschopnosti (instituce, vzdělanost, efektivita trhu práce a zboží, finanční trhy, technologická připravenost, zkvalitňování charakteristik podnikání a inovace) zlepšit. Rámec strategie konkurenceschopnosti a zejména návazná Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti zpracovaná MPO jsou a budou využity pro zdůvodnění zaměření rozvojových priorit kohezní politiky po roce 2013. Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti je vnímána jako široce pojatý dokument, přičemž k naplnění významné části

jejích cílů bude vhodné využít evropské prostředky v programovém období 2014+. Mezi tyto oblasti by mohla patřit podpora podnikání, nástroje na zvýšení efektivity trhu práce, investice do vzdělanosti a podpora technologií a inovací. Významné je zjištění o nedostatečné kvalitě institucionálního prostředí ČR, zejména veřejné správy.

Strategie regionálního rozvoje ČR pro období 2014+

Platná Strategie regionálního rozvoje ČR pro období 2007-2013 (SRR) vytváří hlavní východiska pro formulaci regionálních přístupů v rámci sektorových a odvětvových politik a programů usilujících o posilování konkurenceschopnosti prostřednictvím maximálního využití produkčního potenciálu regionů.⁶ Obdobně i ve vztahu k programovému období 2014+ bude třeba při vymezování národních priorit respektovat specifika regionálního rozvoje ČR například ve vztahu k měnícím se vnějším a vnitřním podmínkám (globalizace trhů, demografické a klimatické změny, energetická soběstačnost, atd.). Důraz na využití vnitřního potenciálu jednotlivých typů regionů umožní 1) vymezit cíle a priority, které přímo povedou k posílení regionální konkurenceschopnosti (v rozvinutých oblastech, aglomeracích), 2) vytvářet takové podmínky, které stabilizují upadající oblasti, pomohou k jejich přeměně a nastartování budoucího udržitelného růstu. Uvedená regionální specifika budou rozpracována v připravované Strategii regionálního rozvoje 2014+ s předpokládaným dokončením v říjnu 2012. Strategie regionálního rozvoje ve vazbě na vývoj politiky soudržnosti a územní agendy EU vytvoří předpoklady pro přípravu strategií a koncepcí zaměřených na rozvoj funkčních regionů a mikroregionů, měst a aglomerací, partnerství města a venkova atd. Strategie regionálního rozvoje bude působit spolu s dalším významným dokumentem - s Politikou územního rozvoje ČR - jako důležitý nástroj pro koordinaci územního rozvoje na celostátní úrovni.

Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR

Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR (SRUR), který schválila vláda ČR svým usnesením č. 37/2010, představuje, coby nadresortní průřezový dokument, strategickou vizi rozvoje ČR do roku 2030. SRUR zahrnuje klíčové ekonomické, sociální a environmentální priority a cíle soustředěné do těchto prioritních os: Společnost, člověk a zdraví, Ekonomika a inovace, Rozvoj území, Krajina, ekosystémy a biodiverzita, Stablní a bezpečná společnost. Při formulování cílů a prioritních os a nastavování vzájemných vazeb mezi prvky byla silně akcentována hlediska udržitelného rozvoje.

2.4 Vazba kontextu přípravy priorit kohezní politiky s dalšími podpůrnými nástroji

Dosud nejsou známy navrhované verze budoucí legislativy EU pro politiku soudržnosti. Stejná situace panuje i v dalších oblastech, jejichž prostřednictvím evropské zdroje financují nejrůznější rozvojové aktivity.

Aktivitám politiky soudržnosti jsou nejbližší nástroje Společné zemědělské politiky, zejména jejího II. pilíře – podpory rozvoje venkova. Jeho prostřednictvím je spolufinancováno mnoho projektů, které jsou obsahem velmi podobné projektům ze strukturálních fondů. Blízké intervencím politiky soudržnosti, avšak rozsahem nepoměrně menší, jsou i dotace ze Společné rybářské politiky.

Svémi aktivitami jsou politice soudržnosti blízké také některé komunitární programy. Mezi nimi hraje v současném období nejvýznamnější roli 7. rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj, se

⁶ Strategie regionálního rozvoje ČR, přijatá usnesením vlády dne 17. 5. 2006, č. 560 formuluje tyto cíle: Globální cíl: Vyvážený, harmonický a udržitelný rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva. Strategické cíle: 1) rozvojově zaměřený cíl zvýšení ekonomického a environmentálního potenciálu, konkurenceschopnosti a sociální úrovně regionů ČR na úroveň srovnatelnou s vyspělými regiony Evropy, 2) disparitně zaměřený cíl zastavení růstu a postupné snižování nepřiměřených regionálních disparit a využívání specifík území, 3) instrumentální cíl institucionálního a finančního zabezpečení strategie.

značným odstupem následují další programy v celkovém počtu překračujícím 30. Očekává se, že institut komunitárních programů zůstane zachován, je však předčasné spekulovat o jejich konkrétním zaměření a výši finančních alokací. Stejně jako v případě Společné zemědělské politiky a Společné rybářské politiky bude nutno nalézt optimálně sladění a synergie mezi zvolenými nástroji při respektování zásady nezpůsobivosti dvojího financování. Stane-li se na základě legislativy EU vedle Společné zemědělské politiky součástí Společného strategického rámce a Smlouvy o partnerství pro rozvoj a investice také Společná rybářská politika, bude třeba doplnit národní rozvojové priority o priority rozvoje venkova a rybářství a řádným způsobem popsat implementaci, vazby na kohezní politiku a další náležitosti.

Vztah k rozvoji venkova/Vztah ke II. pilíři Společné zemědělské politiky – rozvoji venkova

S ohledem na předpokládané snížení souhrnné částky evropských zdrojů náležející České republice v příštím programovém období pro podporu strategií způsobilých k projektovému financování (kombinace prostředků politiky soudržnosti, Společné zemědělské politiky a Společné rybářské politiky), se pravděpodobně zúží rozsah podporovaných aktivit. Problém bude patrně ještě závažnější v tom smyslu, že lze očekávat nižší míru podpory z evropských zdrojů, která v politice soudržnosti dosahuje 85 %. To ještě posílí nutnost soustředit omezené zdroje na podporu strategicky definovaných priorit.

Pro lepší sladění potenciálních nástrojů pro podporu venkovských oblastí České republiky v budoucím programovém období a k optimalizaci vazeb prioritních oblastí kohezní politiky s II. pilířem Společné zemědělské politiky (SZP) ministerstvo pro místní rozvoj intenzivně jedná s ministerstvem zemědělství. Stávající prioritní oblasti II. pilíře SZP, tj. Konkurenceschopnost zemědělství a navazujících sektorů, Trvale udržitelné obhospodařování přírodních zdrojů a ochrana klimatu a Vyvážený územní rozvoj venkovských oblastí budou doplňovat národní priority pro kohezní politiku specifickými oblastmi podpor. Cílem je hledat poučení ze současných modelů implementace strukturálních operací a podpory v rámci II. pilíře Společné zemědělské politiky EU, a to ve smyslu rozvoje pozitivních zkušeností a snahy o eliminaci zjištěných nedostatků. Výsledkem je shoda na základních principech, které musí být respektovány při vyjednávání s Evropskou komisí o podobě nových legislativních dokumentů pro příslušné oblasti, i na pravidlech pro nastavení implementačního systému, jenž bude optimalizovat a maximalizovat celkový přínos pro český venkov.

S výše zmíněnou předpokládanou redukcí celkových disponibilních zdrojů z evropských fondů pro Českou republiku a jejich „zdražením“ (ve smyslu nutnosti vyššího domácího spolufinancování z veřejných rozpočtů) také souvisí nutnost opětovného přehodnocení národních a dalších zdrojů využívaných pro podporu stejných či podobných oblastí jako je tomu u evropských zdrojů. Je proto nutno dále racionalizovat systém národního rozdělování veřejných prostředků do těchto oblastí a respektovat zásadu adicionality, která ve znění současné legislativy stanoví, že příspěvky z evropských fondů nenahrazují veřejné výdaje členského státu.

2.5 Rámcový pohled na ekonomiku ČR

Hospodářský vývoj ČR po roce 2000 lze hodnotit jako úspěšný. Reálný hrubý domácí produkt (HDP) rostl dvojnásobným tempem ve srovnání s EU27. Díky tomu se Česko přiblížilo průměrné ekonomické výkonnosti EU27. V roce 2009 činil HDP na obyvatele v paritě kupní síly (PPS) již 80,5 % EU27. Poměrně příznivý byl i vývoj na trhu práce. V období 2000 – 2007 se nezaměstnanost snížila na polovinu, přičemž ve druhé polovině roku 2007 se přiblížila hranici přirozené nezaměstnanosti. Přes následující růst nezaměstnanosti související s globální recesí je pozitivní stále podprůměrná výše míry nezaměstnanosti ČR, což ji řadí mezi úspěšnější země v evropském srovnání.

Růstová výkonnost a pokles nezaměstnanosti nebyly provázeny vážnější makroekonomickou nerovnováhou. Hlavním rizikem makroekonomické stability je vývoj veřejných financí. Ani v letech nejsilnějšího ekonomického růstu se nepodařilo dosáhnout vyrovnaného hospodaření. V letech hospodářské krize schodek veřejných financí překračoval úroveň 5 % HDP. Důsledkem je vysoké tempo růstu kumulovaného veřejného dluhu. Jeho úroveň (35,4 % HDP) se v roce 2009 sice držela významně pod průměrem evropských zemí, nicméně při pokračujícím tempu růstu by se na

nebezpečnou úroveň dostal již v průběhu nadcházejícího desetiletí. Podle předběžného odhadu ČSÚ vzrostl hrubý domácí produkt v roce 2010 o 2,2 % (sezónně očištěno) a dosáhl výše v běžných cenách 3 665,3 mld. Kč.

Vnější rovnováha byla ve sledovaném období založena na silném přílivu přímých zahraničních investic (PZI), který kompenzoval trvajícím deficit běžného účtu platební bilance. Zásadní pozitivní změnou je rychlá proměna obchodní bilance. Zatímco ještě v roce 1996 dosahoval deficit obchodní bilance běžného účtu platební bilance 9,2 % HDP, během pouhých deseti let se obchodní bilance běžného účtu platební bilance dostala do přebytku, který se postupně zvyšuje. Slabou stránkou vývoje obchodní bilance je vysoká závislost vývozu na zahraničních firmách. Ty přitom realizují rozhodující objem aktivit ovlivňujících budoucí export z území ČR v zahraničí.

V důsledku silného růstu vývozu od poloviny 90. let minulého století se Česko postupně dostalo mezi země s nejvyšší vnější otevřeností v rámci EU. Podíl vývozu na HDP v roce 2009 dosáhl 69,1 %, přičemž před probíhající recesí tento ukazatel dosáhl na 80,1 % (2007). Míra vnější otevřenosti se v posledním desetiletí dále zvýšila, k čemuž došlo i ve většině dalších nových členských zemí EU. Ze starých členských zemí EU došlo ke zvýšení podílu exportu na HDP ve sledovaném období pouze v Německu, Rakousku a Švédsku.

Růstová výkonnost ČR byla ve sledovaném období založena na atraktivitě ČR pro umístění (zejména výrobních) kapacit nadnárodních společností s produkcí určenou pro evropské a další blízké trhy. Tato atraktivita byla dána neopakovatelnou kombinací faktorů. Mezi hlavními lze zdůraznit geografickou blízkost hlavním evropským trhům, nízké jednotkové náklady, v nichž se promítá i relativně kvalifikovaná pracovní síla a obstojná infrastruktura, také vstup do EU. Důsledkem byl silný příliv PZI, jejichž ekonomické přínosy představují hlavní příčinu růstu souhrnné produktivity, jež byla ze tří čtvrtin zdrojem růstové výkonnosti ČR v posledních patnácti letech. Vedle přímých dopadů je třeba vyzvednout dopady nepřímé, související s postupným propojováním příchozích investorů s místními firmami. Příkladem může být silný tlak na produktivitu a zavádění souvisejících změn na straně dodavatelů. Zahraniční firmy se tak staly zdrojem šíření úspěšných praktik a tím pozvedly i konkurenceschopnost původem místních firem.

Detailnější shrnutí makroekonomických souvislostí ČR je uvedeno v příloze č. 1.

2.6 Strukturální aspekty rozvoje ČR

Postavení ČR v mezinárodním srovnání

Česká republika se v nejnovějším srovnání mezinárodní konkurenceschopnosti nachází na 36. místě. Zejména v posledních 5 letech zaznamenala ve světovém i evropském kontextu citelný pokles, jenž bude nutno zastavit a negativní trend zvrátit. K této změně lze dojít pouze prostřednictvím systémových změn. Doplnkově ke změnám můžou působit efektivně nastavené a řízené rozvojové strategie a politiky a z nich vyplývající konkrétní intervence z veřejných zdrojů. Rozvojové aktivity by měly pomoci co nejlépe využít ekonomický potenciál, soustředit se na odstranění či alespoň zmírnění identifikovaných nedostatků a pružně a vhodným způsobem reagovat na aktuální vývojové trendy v Evropě a ve světě. Na rozdíl od minulého a současného období je nutné rozvojové aktivity pružněji přizpůsobovat mnohem nejasnější ekonomické situaci v EU a ve světě. Kohezní politiku bude během období po roce 2013 nutné průběžně přizpůsobovat očekávaným velkým změnám v globální ekonomice a naší pozici otevřené a na exportu závislé ekonomice vůči těmto změnám.

Slabiny české konkurenceschopnosti

Za největší dlouhodobě identifikované překážky v rozvoji české ekonomiky jsou považovány ne zcela efektivně fungující instituce veřejné správy (na národní i místní úrovni) a nedokončená infrastrukturní síť neodpovídající současným potřebám ekonomiky a společnosti. Toto jsou významné bariéry pro českou ekonomiku s malým domácím trhem a vysokým stupněm otevřenosti s významnou orientací na export. Díky přílivu zahraničních investic se tahounem ekonomiky stal automobilový průmysl, což však přispělo k soustředění zpracovatelského průmyslu na subdodávky pro tento segment a do jisté míry zpomalilo restrukturalizaci a diverzifikaci zpracovatelských podniků. Také tento trend přispěl k nutnosti konstatování, že jádro ekonomiky je orientováno převážně na produkty s nízkou přidanou hodnotou. Závažné nedostatky a negativní trendy byly identifikovány také ve vzdělávání obyvatelstva na všech úrovních. Nedobrá aktuální stav může v důsledku vývojových trendů v uvedených oblastech vést k dalšímu zhoršování situace. Konkrétně v oblasti vzdělanosti je evidentní propad do sfér neodpovídajících vyspělosti ani budoucím potřebám České republiky a nekorespondujících se současnými ani budoucími požadavky podnikatelské i veřejné sféry na konkurenceschopnou a zdravou pracovní sílu.

Dalším problémem s dopadem na dlouhodobou konkurenceschopnost ČR je prohlubování regionálních rozdílů ve výkonnosti především pod úrovní NUTS III - krajů. Významný růstový potenciál země je omezen na některé urbanizované části země, které mají objektivní předpoklady ke konkurenceschopnému růstu s důrazem na posilování inovačních aktivit firem.

Podpora konkurenceschopnosti založené na inovacích a znalostním potenciálu

V oblasti konkurenceschopnosti firem se bude nutno, kromě výrazného zlepšení fungování veřejných institucí a zlepšování prostředí pro podnikání, zaměřit také na posilování úlohy všech druhů inovací v rozvoji firem. Minulá doba, kdy se dařilo ve velkém měřítku lákat na území České republiky zahraniční firmy, jež při svém rozhodování o umístění dalších kapacit reagovaly na investiční pobídky a investice pak přesunuly do lokality s nejlepšími nabízenými podmínkami. Tato strategie umožnila pouze v omezeném množství a omezenými zdroji podporovat vznik a rozvoj domácích malých a středních podniků. V České republice je stále silně využívána konkurenční výhoda levné pracovní síly a konkurenceschopnosti postavené na cenové konkurenci, která se však postupem času vytrácí pod rostoucím tlakem konkurence z jiných zemí. České hospodářství stále slabě využívá svou výhodu strategické lokace vůči významným západoevropským trhům (zejména SRN v pozici stěžejního obchodního partnera ČR). Řešením je systematické zvyšování konkurenceschopnosti firem a přidané hodnoty jejich výroby a služeb a prosazování inovativních výrobních postupů a produktů. Pouze v malém množství případů jde však o přímé zapojení výsledků výzkumu a vývoje (VaV) do tohoto procesu. Posílení inovačních schopností zahrnuje celou škálu aktivit činností, které nejsou pouze aplikací nejsložitějších technologických postupů a výstupů z VaV.

Inovace musí být jednoznačně taženy požadavky trhu. Inovací je celá škála od inkrementální změny manažerských postupů po průlomové výrobky a služby, které se uplatňují velmi obtížně. Tomu by měla být přizpůsobena struktura budoucí rozvojové strategie pro kohezní politiku.

Inovace založené na VaV musí být postaveny na spolupráci s vědeckými a výzkumnými subjekty, které musí být dlouhodobě na nový styl práce adaptovány a musí být schopny pružně a efektivně reagovat, případně i pomáhat identifikovat a aplikovat nové tržně zajímavé trendy. Významný impuls k prosazování inovací představuje podpora celého řetězce majícího počátek v efektivně nastaveném kvalitním vědeckém zázemí, které odpovídá potřebám a možnostem země, především specifickým potřebám její ekonomiky. Nutné bude také dlouhodobě nastavit racionální systém podpory základního a aplikovaného výzkumu s jasným a praktickým propojením s trendy a potřebami v podnikové sféře. Pouze za splnění těchto podmínek je možno ospravedlnit další zvyšování veřejných intervencí do

výzkumu a vývoje, přičemž hlavní podmínkou je zavedení správného řízení a transparentnosti finančních toků včetně nezávislého zpětného hodnocení dopadů intervencí v této oblasti. Zde je možno vycházet z relativně dobré výchozí pozice České republiky v mezinárodním srovnání technologických a inovačních faktorů naší ekonomiky, i když odstup za vedoucími světovými ekonomikami je i v této oblasti zřetelný. Dobré postavení je dáno především relativně vysokou podporou VaV a inovací z veřejných zdrojů.

Vzdělávání, lidské zdroje a začleňování

Pro konkurenceschopnost České republiky je podstatná oblast řízení a rozvoje lidských zdrojů. Kromě již uváděného propadu v úrovni vědomostí a kompetencí žáků a studentů existují další faktory, které se výrazně projeví na strukturování a fungování trhu práce v nadcházejících letech. Dále je klíčovým faktorem nepříznivý obecně demografický vývoj, jenž byl jen mírně korigován zvýšenou porodností silných ročníků v několika minulých letech a silící mezinárodní migrací. Důraz by proto měl být kladen na zvýšení úrovně vzdělávání a vytvoření vhodných podmínek a motivace pro široké uplatnění celoživotního učení⁷, jež bude zásadní pro udržení konkurenceschopnosti celé České republiky. Jako významný nedostatek se jeví i zastaralé materiálně technické vybavení škol a školských zařízení, zejména v regionálním základním a střední školství. S rozvojem trhu práce se ČR musí soustředit na systematicky efektivní využívání limitovaného objemu lidských zdrojů v zemi, je nutné soustředit se na zaměstnanost dnes či v blízké budoucnosti vyloučených skupin jako jsou starší zaměstnanci 50+ a vzdělané ženy s dětmi. Nezanedbatelnou podmínkou konkurenceschopnosti je dobrý zdravotní stav a celkově dobrá kondice obyvatelstva. Na pracovním trhu tak budou lidé schopni podávat kvalitní pracovní výkony v dlouhodobém horizontu. To je velmi významné v kontextu předpokládaného demografického vývoje. V jeho důsledku budou muset být chybějící lidské zdroje na trhu práce nahrazovány příchodem lidí ze zahraničí. Je třeba, aby jejich příchod nenarušil křehké sociální vazby s výraznými územními dopady. Je také samozřejmě třeba pokračovat v integraci národnostních menšin na lokální úrovni.

Zvyšování kvality vzdělávání na všech úrovních zásadně souvisí se špatnou schopností českého školství vyrovnávat handicap i velmi málo znevýhodněných žáků, jak ukazují mezinárodní srovnání týkající se efektivnosti českého školství. Cílem je vytvoření takových podmínek pro vyloučené či ohrožené skupiny tak, aby jim školní systém včetně předškolní výchovy pomohl vymanit se kruhu chudoby. Systém dalšího vzdělávání by měl být schopen podpořit aktivní zapojení či návrat nezaměstnaných na trh práce a do života společnosti.

Zkvalitňování infrastruktury

Dobudování páteřních infrastruktur a dokončení napojení dopravní infrastruktury na hlavní evropské sítě je dlouhodobě požadováno jak našimi firmami a občany, tak jejich zahraničními partnery i evropskými institucemi. Hlubší zapojení do mezinárodní dělby práce je pro naše podniky nutností a existence kvalitních páteřních infrastruktur mu může zásadním způsobem pomoci. Kvalita páteřní infrastruktury je však nevyhovující i v národním měřítku, existují nedokončené či velmi nekvalitní ekonomicky významné národní trasy. Regionální konkurenceschopnost je podvázána špatnou kvalitou infrastruktury mimo páteřní sítě.

V případě budování a zlepšování informačních a telekomunikačních infrastruktur se bude jednat také o významný impuls pro zavádění nových komerčních i veřejných služeb provozovaných jejich prostřednictvím a nastavení příslušných standardů poskytovaných služeb.

⁷ Pojem celoživotní učení je obecným pojmem pro vyjádření všech aktivit přispívajících k rozvoji osobnosti. Pod tuto kategorii spadají hierarchicky nižší pojmy jako formální, neformální a informální vzdělávání z hlediska institucionalizace nabývání poznatků stejně jako předškolní, primární, sekundární, terciární a další vzdělávání z hlediska časového.

Nedostatky je možno nalézt i v environmentální infrastruktuře. Problémem zásadního významu je znečišťování ovzduší ze stacionárních zdrojů a z dopravy. Za standardy zaostává nakládání s pitnou a odpadní vodou, kde přes významný pokrok nebyl zcela naplněn závazek České republiky daný Přístupovou smlouvou. Na trend postupného zvyšování produkce odpadů bude muset reagovat odpovídající strategie, která stanoví způsob nakládání s ním.

Česká republika vykazuje nejhorší hodnoty energetické náročnosti ekonomiky a zastarávající přenosová síť signalizuje, že zanedlouho nebude splňovat požadavky na ní kladené. To, spolu s otázkou strategického rozhodnutí o vhodné kombinaci energetických zdrojů, výhledově ohrožuje energetickou bezpečnost celého státu.

Využití rozvojového potenciálu a specifík území

Při posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky je potřebné také lépe zohlednit její územní (prostorové) souvislosti. Je nutné podpořit maximální využívání potenciálu území státu s důrazem na efektivní využívání polohového hlediska, aglomeračních výhod, úspor ze specializace a výnosů z rozsahu. Tyto parametry jsou významné a často rozhodují o konkurenceschopnosti podniků i celých odvětví v národním, evropském i globálním kontextu. Existence územně specifických podmínek, rozdíly v preferencích umístění soukromých a veřejných investic i v úspěšnosti stávajících strategií, to vše vede ke vzniku rozdílů mezi regiony i jednotlivými typy území, které ovlivňují jejich další rozvojové možnosti (potenciál).

Těžiště ekonomiky je umístěno do aglomerací. Aglomerace s vysokou koncentrací ekonomických aktivit a obyvatelstva se profilují jako národní a regionální póly rozvoje a růstů. Představují základní vstupní bránu (dopravní infrastruktura, jádrové oblasti) do území, umožňující transfer zboží, osob, kapitálu, know-how a inovací; jsou přirozenými centry vzdělanosti, výzkumu a vývoje.

Rozvoj řady regionů a mikroregionů je podvázán nedostatečným napojením na páteřní dopravní síť, špatnou dostupností a nedostatečnou obslužností. Tyto faktory vedou spolu se zastaralou či nerozvinutou vybaveností ke ztrátě atraktivity tohoto území z pohledu podnikatelů i občanů. Dochází tak k podvázání rozvoje území a oslabování faktorů, které by zajistily jejich dlouhodobou konkurenceschopnost a prosperitu.

Přes rozmanitost území a některé dlouhodobé negativní tendence je možné sledovat z makroekonomického hlediska pozitivní vývoj, kdy se regionální disparity zmenšují a probíhá žádoucí proces konvergence především na úrovni NUTS II. Rozmanitost území je přirozeným jevem, rozvoj specifického potenciálu přináší žádoucí synergické efekty a vede k posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky.

2.7 Souhrnné závěry - koncepční východiska pro návrh národních rozvojových priorit

Postup zpracování

Česká republika se ztotožňuje se snahou Evropské unie efektivním a účelným způsobem propojit aktivity financované z politiky soudržnosti s posilováním konkurenceschopnosti a snahou o hospodářský a společenský růst ve všech jeho dimenzích dle Strategie Evropa 2020.

Koncepční přístup MMR při tvorbě návrhu rozvojových priorit MMR vychází z potřeb České republiky a ze stávajících dokumentů EU. Přestože priority Strategie Evropa 2020 a dalších relevantních dokumentů EU jsou převážně tematické a definované dle přístupu „shora dolů“, na úrovni České republiky MMR přistupuje k zaměření budoucí kohezní politiky jako k reflexi širších potřeb, a

to na úrovni sektorů, krajů, měst a obcí, které vyplývají z jejich analytických a strategických dokumentů, přístup „zdola nahoru“ (vnímání aktuálních a výhledových potřeb z pohledu odpovědných resortů, krajů, měst a obcí a dalších partnerů). Základními dokumenty na národní úrovni, které jsou v současné době východisky pro stanovení rozvojových priorit, jsou Národní program reformy ČR, Analýza konkurenceschopnosti České republiky, Rámec strategie konkurenceschopnosti – NERV, Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR, Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR, strategické a analytické dokumenty na úrovni sektorů, krajů, měst a obcí. Zároveň při dalším rozpracování návrhu priorit budou brány v úvahu průběžné výstupy ze střednědobého hodnocení věcné a finanční realizace NSRR a připravované Strategie regionálního rozvoje 2014+.

V procesu shromažďování priorit na domácí úrovni byly přijaty požadavky relevantních ministerstev, zástupců regionů, měst a obcí a hospodářských a sociálních partnerů. Prokázala se vysoká míra shody s trendy a prioritami na evropské úrovni.

Klíčové problémové oblasti pro stanovení zaměření budoucí kohezní politiky

Do budoucna je zřejmá nutnost posilovat konkurenceschopnost národní ekonomiky. Jejím jádrem je konkurenceschopnost podniků, která je podmíněná vysoce kvalitním podnikatelským prostředím, odpovídající strukturou a zaměřením vzdělání, výzkumu, vývoje a schopností vytvářet inovace, fungujícím trhem práce a efektivním systémem celoživotního učení. Širší podmínky pro posilování konkurenceschopnosti představuje kvalitní fungování institucí, rozvinutá infrastruktura (dopravní, technická) na národní i regionální úrovni. Současně musí být maximálně využíván potenciál lidských zdrojů, který má ČR k dispozici a také musí být brán zřetel na sociální a územní aspekty rozvoje země s důrazem na preventivní aktivity bránící prohlubování nežádoucích sociálních rozdílů a systematické začleňování ohrožených skupin do společnosti včetně aktivit posilujících zaměstnanost integračních aktivit budoucích imigrantů. Růst cen energií, přetrvávající vysoká energetická náročnost české ekonomiky, snižování jistoty při zajištění bezporuchových dodávek z důvodu rostoucí závislosti české ekonomiky na dovozu energetických surovin z regionů mimo EU i ekologické aspekty vedou ke zvýšení významu této problematiky.

Jak ukazují současné analýzy základem a jádrem zdravé a konkurenceschopné ekonomiky je konkurenceschopný podnikatelský sektor. Dlouhodobé udržení takové konkurenceschopnosti státu musí být podpořeno kvalitními institucemi, efektivně fungující veřejnou správou a dalšími subjekty veřejného sektoru – justice, zřizované organizace poskytující veřejné služby, atd. Analýzy a zkušenost z období 2000 - 2011 dokládají, jak obtížný je přechod z cenové konkurenceschopnosti na model konkurenceschopnosti založený významně na inovacích. Významnou dlouhodobou podporu zasluhuje především ta malá část ekonomiky, která již vykazuje charakteristiky na znalostech založené konkurenceschopnosti či se k tomuto segmentu reálně blíží. Jedná se jak o relativně malé podniky, tak i o velké podniky s globálním záběrem. Obě skupiny potřebují efektivní spolupráci s kvalitním aplikovaným případně orientovaným výzkumem a dlouhodobou perspektivu vysoce kvalitních lidských zdrojů, infrastruktury a institucionálního prostředí. Podpora těchto segmentů však vyžaduje i úzkou koordinaci politik a dalších vládních aktivit, které svou povahou přesahujících rozměr politiky soudržnosti.

Nicméně klíčové pro dlouhodobé udržení případně posílené konkurenceschopnosti ČR je podporovat i tu část ekonomiky, která stále konkuruje na cenové bázi a na bázi lokace. Pro tuto část je zásadní, aby co nejméně ztrácela konkurenceschopnost a aby se její činnosti pokud možno posouvaly směrem k inovačně založené konkurenceschopnosti. Reálné možnosti této kvalitativní změny jsou však limitované mj. z toho důvodu, že tato část ekonomiky čelí a bude čelit extrémní konkurenci jak na úrovni EU tak především z nových ekonomik BRIC (podle určujících zemí BRA, RUS, IND, CHN) a dalších teritorií.

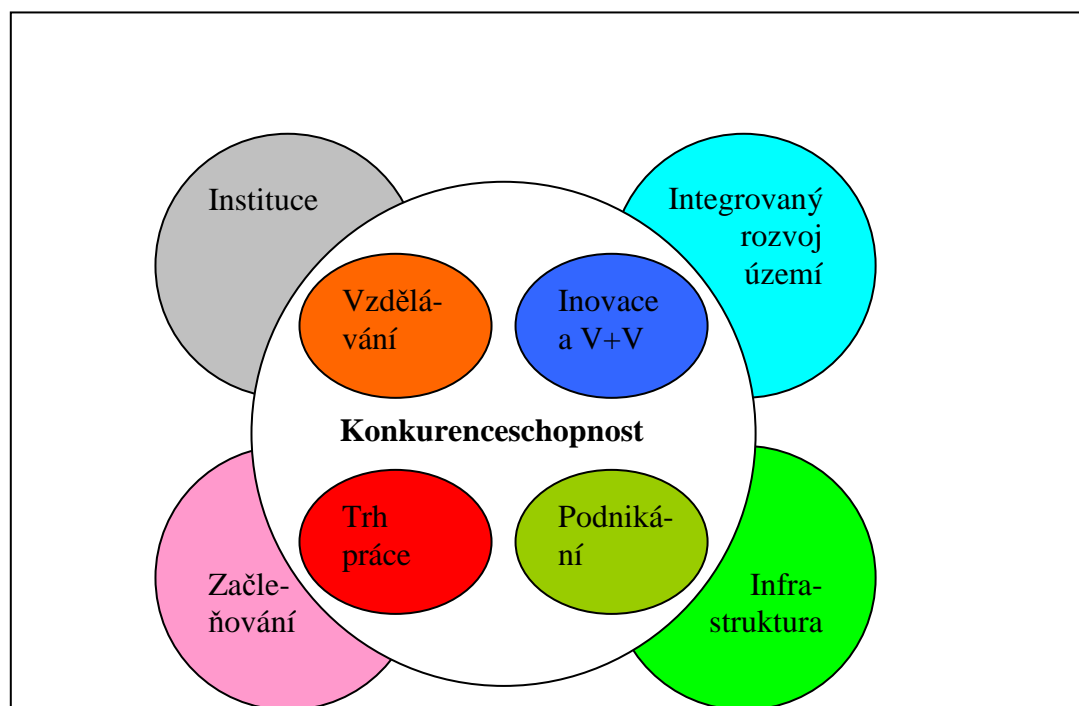
Přestože je česká ekonomika vysoce závislá na exportu, neměla by zůstat stranou otázka uplatnění výrobků a služeb českých podniků na domácím trhu. Zvyšování životní úrovně se odráží v růstu domácí poptávky, což představuje příležitost pro místní a regionální výrobce, kteří svými výrobky a službami mohou pružně reagovat na místní specifickou poptávku.

Větší pozornost si zasluhuje územní rozměr konkurenceschopnosti. Hladké fungování ekonomiky v územních souvislostech je spojeno s plným využíváním potenciálu území, vede k racionální územní organizaci ekonomiky založené na efektivním využívání polohového hlediska, aglomeračních úspor, úspor ze specializace a výnosů z rozsahu. Právě tyto územní efekty často rozhodují o konkurenceschopnosti podniků i celých odvětví v národním, evropském i globálním kontextu. Rozmanitost území a odlišné předpoklady dalšího rozvoje představuje výzvu pro nastavení efektivních strategií rozvoje, pro zohlednění územního hlediska i ze strany průřezových a sektorových politik.

Vztahy mezi problémovými oblastmi pro definování národních rozvojových priorit kohezní politiky po roce 2013

Níže uvedené schéma poskytuje představu o vzájemném uspořádání a vazbách problémových oblastí identifikovaných na základě analýz současné socioekonomické situace ČR a mezinárodních srovnání (viz také příloha č. 1 Shrnutí makroekonomických souvislostí ČR a příloha č. 2 Rámcová SWOT analýza). Veškeré aktivity spolufinancované z evropských fondů za účelem zlepšení situace v problémových oblastech musí směřovat k posílení konkurenceschopnosti České republiky.

Schéma nezakládá budoucí nastavení operačních programů pro období po roce 2013, neindikuje objem finančních alokací směřovaných na zlepšení situace v identifikovaných problémových oblastech, zároveň nepředurčuje způsob zapojení konkrétních fondů či nástrojů podpory (granty, garance úvěrů, nástroje finančního inženýrství apod.).

Konkurenceschopnost České republiky je dána růstem konkurenceschopnosti podnikatelského sektoru. Dlouhodobě udržitelná strategie zvyšování konkurenceschopnosti ČR v evropském a světovém kontextu musí být založena na posilování těch faktorů konkurenceschopnosti, jež se neopírají pouze o nízké náklady firem a relativně levnou pracovní sílu, díky nimž se ČR doposud v mezinárodním *Pilíře konkurenceschopnosti*

srovnání prosazovala. Nedílnou součástí strategie se musí stát také snižování externích nákladů a bariér podnikání. Oblast Konkurenceschopnost České republiky bude postavena na čtyřech základních pilířích:

- Rozvoj podnikání, podnikavosti a využívání inovací
- Fungující trh práce
- Rozvoj vzdělávání
- Podpora prosazování inovací a výzkumu a vývoje

Podnikání v ČR musí být ve větší míře než dosud založeno na využívání inovací včetně těch, jež jsou výsledkem výzkumu a vývoje, což povede k růstu jeho produktivity. Veřejné intervence musí být zaměřeny na vytváření kvalitních podmínek pro podnikání v ČR. Podniky zde působící se musí postupně více zapojovat do globální dělby práce na kvalitativně vyšších úrovních postavení v hodnotových řetězcích. Dosud používané nástroje podpory podnikání musí být vhodně nastaveny tak, aby zabezpečily moderní infrastrukturu pro podnikání, rozšířily nabídku služeb pro podnikatele a lépe motivovaly k podnikavosti. To umožní podnikatelským subjektům efektivněji využívat jejich disponibilní zdroje pro rozvoj podnikání. Ve větší míře než v současnosti budou k podpoře podnikání a podnikavosti využity nástroje finančního inženýrství.

Podpora podnikání

Ruku v ruce s nově pojatou podporou podnikání musí být zajištěn dostatek kvalitní, kvalifikované, flexibilní a zdravé pracovní síly. Tu bude na základě poptávky podnikatelské, ale i specifických požadavků sféry veřejné, poskytovat moderně fungující flexibilní trh práce. Bude nutné více propojit intervence na podporu zaměstnanosti s intervencemi posilujícími ekonomický rozvoj. Podporováno bude také zvyšování profesní i prostorové mobility pracovní síly. Na trh práce budou mít šanci nově se zařadit či vrátit i osoby, které se z různých příčin na určitý čas dostanou mimo něj.

Fungující trh práce

Více než kdy v minulosti bude klíčovým prvkem konkurenceschopnosti vzdělané obyvatelstvo, které získá vzdělání díky systému moderního a kvalitního počátečního vzdělávání, a které bude motivované a ochotné rozšiřovat si následně své znalosti a dovednosti v procesu celoživotního učení. Vzdělávání by mělo reflektovat regionálně odlišné požadavky trhu práce a být v souladu s regionálními vzdělávacími strategiemi.

Rozvoj vzdělávání

V dlouhodobém horizontu musí být konkurenceschopnost firem tažena zvyšujícím se podílem uplatňování inovací. Jedním ze zdrojů inovací jsou výsledky výzkumu a vývoje. Podíl takto vzniklých inovací musí postupem času narůstat. Proto je potřeba zvýšit vzájemné propojení a spolupráci mezi výzkumnými a vývojovými pracovišti a firmami s cílem zvýšit uplatnění výsledků výzkumu a vývoje ve výrobě a službách. V oblasti výzkumu (včetně základního) a vývoje musí dojít ke koncentraci veřejných zdrojů a při rozhodování o jejich směřování mnohem více než dosud klást důraz na dosahování buď excelentních vědeckých výsledků minimálně evropské, spíše však světové úrovně, nebo na jejich významné přínosy pro rozvoj firem či ve vybraných oblastech ve veřejné sféře. K markantnímu zlepšení musí dojít v oblasti řízení celého systému podpory výzkumu a vývoje z veřejných zdrojů, zejména má-li být udržen trend navyšování veřejných výdajů v této oblasti.

*Podpora inovací,
výzkumu a vývoje*

Konkurenceschopnost musí být založena na kvalitní infrastruktuře (nejen) pro podnikání, nesmí opomíjet svůj regionální rozměr a musí být podpořena dobře fungující veřejnou správou, tedy institucemi na republikové, regionální i místní úrovni. Stranou zájmu nesmí zůstat ani sociální rozměr podnikání. To na jedné straně vytváří zdroje na podporu začleňování, na straně druhé by podnikatelská i veřejná sféra měly být schopny nabídnout prostřednictvím trhu práce odpovídající uplatnění znevýhodněným osobám. Pozornost musí být věnována nastavení podmínek a

*Další faktory
konkurenceschopnosti*

podpoře sociálního podnikání.

Problematika začleňování znevýhodněných skupin obyvatelstva a zmírňování či odstraňování chudoby neodmyslitelně patří k realizaci politiky soudržnosti a vychází ze samotné podstaty jejího cíle. Zdánlivě představuje protipól podpory konkurenceschopnosti firem, ale není tomu tak. Prostřednictvím podpory začleňování znevýhodněných skupin a jejich vstupu či návratu na trh práce se aktivizují nevyužívané zdroje pro podnikatelský i veřejný sektor. Prosazení se na trhu práce umožňuje marginalizovaným skupinám najít svou vlastní cestu z pasti chudoby, což by ve většině případů nebylo možné bez jejich vnější (i finanční) aktivizace. Za hlavní prostředek návratu na trh práce a v obecnějším smyslu do společnosti je nutno považovat kvalitní vzdělávání reflektující v tomto případě nejen požadavky trhu práce, ale i podstatu znevýhodnění. Ke zlepšování kvality života znevýhodněných skupin obyvatelstva přispějí specifické inovace výrobků a služeb. Mezi oblastmi, v nichž hrají služby klíčovou roli v začleňování a návratu do života rodiny, společnosti a na trh práce, patří kvalitní zdravotní a sociální služby a již zmíněné vzdělávání. Budování a modernizace infrastruktury, která bude podporovat začleňování vyloučených a znevýhodněných skupin tam, kde je proces začleňování limitován právě neexistencí odpovídající infrastruktury, přispěje ke smysluplnému zapojení těchto skupin do hospodářských a společenských struktur. Zlepšit fungování by měly i instituce, jež mají v gesci práci se znevýhodněnými skupinami, avšak na poskytování služeb vyloučeným nebo vyloučením ohroženým lidem by měly být adaptovány veškeré instituce, jak co se materiálního vybavení týče, tak klientského přístupu ke konkrétním osobám se znevýhodněním. Podmínky pro začleňování a plnohodnotné zapojení do života společnosti v dlouhodobém horizontu musí být vytvářeny v konkrétních lokalitách za přispění krajských i obecních institucí, samozřejmě s přihlédnutím k místním specifickým, potřebám a možnostem.

Začleňování a problematika chudoby

Mnohá mezinárodní srovnání identifikovala významný pokles kvality fungování institucí jako závažnou překážku posilování konkurenceschopnosti ČR a jejích regionů. K podobným zjištěním dospěla i hodnocení čerpání evropských dotací před i po vstupu do EU. Jak na národní, tak na krajské a místní úrovni bude nezbytné prosazovat efektivně a transparentně pracující instituce právního státu, zavést moderní metody řízení a rozhodování a podpořit zlepšování jejich efektivity (vnitřní i ve vztahu k občanům) např. účelným a efektivním zaváděním informačních a komunikačních technologií. Specificky v oblasti podpory z evropských fondů bude podstatné celkově zjednodušit, zpřehlednit a zefektivnit poskytování pomoci. Jen tak bude vytvořen dobrý institucionální základ pro konkurenceschopnou českou ekonomiku. Kvalitní instituce budou mít pozitivní vliv na jednotlivé složky konkurenceschopnosti firemního sektoru a zároveň umožní hladší procesy budování požadované infrastruktury, snazší začleňování znevýhodněných skupin a lepší fungování institucí na všech úrovních pomůže vyváženějšímu rozvoji regionů založenému na vhodném využití endogenního růstového potenciálu.

Instituce

Regionální rozměr podpory konkurenceschopnosti ČR je významný z mnoha pohledů. Vhodným nastavením obsahu i formy intervencí ve prospěch firem i podnikatelského prostředí by mělo dojít k regionálně diferencovanému využití konkurenčních výhod jednotlivých regionů ČR, přičemž pozitivní dopady se nestejnou měrou a různými způsoby projeví ve všech regionech ČR. Pro optimalizaci podpory a nejlepší možné nastavení podle potřeb regionů a konkrétních lokalit je významná součinnost státních, regionálních a místních institucí. Role regionálních aktérů bude významná kromě podpory regionálních firem i v dalších oblastech, které patří do pravomoci regionů. Krajské instituce by tak měly vytvářet podmínky pro rozvoj kvalifikované pracovní síly zejména prostřednictvím zajištění podmínek pro vzdělávání, jež odráží požadavky regionálních firem a veřejného sektoru. O těchto požadavcích by měly komunikovat

Regionální rozvoj/rozdíly

s hospodářskými a sociálními partnery při nastavení vize rozvoje regionu. Proto je, stejně jako na národní úrovni, i v regionech nezbytné posilovat institucionální kapacitu na úrovni krajů i měst a obcí. Zmíněné instituce by také měly zajišťovat dobudování a modernizaci odpovídající infrastruktury, jež jim buď náleží, nebo svým charakterem ovlivňuje rozvoj regionu. Více než jinde je pro regionální úroveň podstatné zajistit začleňování znevýhodněných skupin obyvatelstva a boj s chudobou.

Dobudování a modernizace kvalitních páteřních infrastruktur je nutnou podmínkou pro posilování konkurenceschopnosti ČR, ale i jednotlivých regionů, měst a obcí. Promyšleně vytvářené infrastruktury v oblasti dopravy, energetiky i informačních a komunikačních technologií, umožní zvýšit standardy služeb poskytovaných jejich prostřednictvím a zlepšit jejich dostupnost pro obyvatelstvo i podnikatelské subjekty. Infrastruktura také hraje důležitou roli v poskytování odpovídajícího vzdělání a na místní úrovni je nutnou podmínkou pro žádoucí začleňování znevýhodněných skupin obyvatelstva. Instituce na všech úrovních by se měly postarat o to, aby investice do vybudování infrastruktury byly co nejefektivnější a omezily provozní náklady infrastruktury, která by se neměla stát zátěží svého vlastníka.

Kvalitní
infrastruktura

3. Národní rozvojové priority

Kapitola představuje zdůvodnění, cíle a popis národních rozvojových priorit. Přehledná struktura priorit a jejich tematických oblastí je uvedena v příloze č. 3 tohoto materiálu.

Níže je předložen návrh národních rozvojových priorit pro budoucí kohezní politiku po roce 2013, který vychází z analytických prací a zjištění, z diskuzí a debat s jednotlivými partnery.

Národní rozvojové priority:

- **Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky.**
- **Rozvoj páteřní infrastruktury.**
- **Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy.**
- **Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví.**
- **Integrovaný rozvoj území.**

Národní rozvojové priority „Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky“, „Rozvoj páteřní infrastruktury“, „Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy“ a „Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví“ zohledňují také regionální dimenzi. Národní rozvojová prioritou „Integrovaný rozvoj území“ se zaměřuje na regionální dopady návrhů tematických oblastí této priority. Proto je a bude nezbytná koordinace jednotlivých opatření mezi národní, regionální, mikroregionální a místní úrovní.

V další fázi přípravy budoucího programového období je nezbytné další rozpracování regionální dimenze tematických národních rozvojových priorit a národní rozvojové priority Integrovaný rozvoj území v úzké součinnosti s kraji, městy a příslušnými resorty.

Společným cílem těchto priorit je usměrnit programovací proces pro období po roce 2013 do oblastí, které v ČR vytvoří podmínky pro:

- vznik kvalitního podnikatelského prostředí, které podpoří konkurenceschopnost České republiky na evropském i globálním trhu, povede k zakládání nových podniků, zvýší inovační schopnost stávajících podniků a posílí atraktivitu ČR pro domácí a zahraniční investory,
- inkluzivní společnost vytvářející podmínky pro plnohodnotné uplatnění všech skupin obyvatelstva, zvýšení zaměstnanosti dnes vyloučených skupin, a vytvářející atraktivní podmínky pro život.

Specifika Cíle 3 Evropská územní spolupráce budou, s ohledem na mezinárodní charakter těchto programů, řešena v dalších fázích přípravy budoucí kohezní politiky ve vazbě na výsledky vyjednávání ČR se státy zapojenými do těchto programů.

3.1 Národní rozvojová priorita – Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky

Zdůvodnění

Konkurenceschopnost podniků podvazuje nedostatečně rozvinuté prostředí pro podnikání, které by více povzbuzovalo podnikavost. Nedostatkem je tedy nerozvinutá infrastruktura pro podnikání a nedostatečná nabídka a struktura služeb pro podnikání. Aktivita podniků, zejména těch menších, jsou podvazovány velkou administrativní zátěží spojenou s podnikáním.

Česká ekonomika je charakterizovaná nízkou poptávkou soukromého sektoru po inovacích. Inovace ve výrobě a službách málo navazují na výsledky vědeckého výzkumu a vývoje. Česká republika se však může chlubit poměrně vysokými investičními výdaji veřejného sektoru do výzkumu a vývoje a také nemalým počtem kvalitních pracovišť vědy a výzkumu. Právě proto působí nesoulad mezi nabídkou využitelných potenciálních inovací a omezenou poptávkou po nich tak dramaticky. Zásadní problém byl identifikován také ve špatném řízení výzkumu a vývoje financovaného z veřejných prostředků, a to jak ve smyslu čistě manažerském, tak odborném. Nadějným trendem a splněním nutné podmínky pro tvorbu a aplikace inovací je rychle rostoucí podíl vysokoškolsky vzdělané populace.

Vzhledem k vysoké energetické náročnosti ekonomiky není stále podíl obnovitelných zdrojů v energetice dostatečný, byť jsme v poslední době v České republice zaznamenali významný pokrok. Průmysl a služby jsou málo orientovány na výrobu a podporu nových technologií pro udržitelný rozvoj a snižování spotřeby energie.

Míra nezaměstnanosti České republiky je pod průměrem EU, avšak míra zaměstnanosti je na evropské poměry poměrně nízká. Orientací vzdělávacích struktur středního odborného i učňovského školství není v souladu s potřebami trhu práce a tento stav se průběžně zhoršuje. To v obecném smyslu slova platí i pro strukturu trhu práce, což v mnoha případech limituje rozvoj ekonomických aktivit firem. Nepružnost trhu práce se projevuje i ve velmi obtížných podmínkách pro specifické skupiny práce schopného obyvatelstva (mladí absolventi, staří pracovníci, lidé vracející se po určité době na trh práce, vyloučení a vyloučením ohrožení občané). Nejsou vhodně nastaveny podmínky pro výraznější rozvoj sociálního podnikání. Po vhodném nastavení systému bude možno uspokojovat poptávku po zdravé pracovní síle příchodem zahraničních pracovníků.

Na trhu práce existuje výrazný nesoulad mezi znalostmi, dovednostmi a kompetencemi pracovní síly absolventů a požadavky podniků a veřejné správy na pracovníky s vhodným profilem. Mezinárodní srovnání navíc poukazují na dramatický propad kvality vzdělávacího systému. Nejproblematictější a nejkritizovanější oblasti vzdělávání jsou následující: nedostatečné jazykové vzdělání, nedostatky ve zvládnutí informačních a komunikačních technologií a výchova k podnikavosti a finanční gramotnost. Alarmující je nízká míra dalšího vzdělávání českých občanů. Dobré nejsou ani materiální podmínky pro vzdělávání na většině typů škol všech úrovní, s dlouhodobým podfinancováním zejména na regionální a místní úrovni. I to podvazuje další rozvojové aktivity ve vzdělávání.

Výhledově se bude muset Česká republika potýkat se stárnutím obyvatelstva. Pracovní trh budou opouštět početné skupiny silných populačních ročníků a vstupovat na něj bude stále méně absolventů různých typů škol. Stárnutí obyvatelstva bude také znamenat zcela nové požadavky pro trh práce, jiné nároky na infrastrukturu, nutnost restrukturalizace služeb, apod.

Cíl

Hlavním cílem národní rozvojové priority „Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky“ je podpora hospodářského růstu České republiky, založená na pilířích znalostní ekonomiky (inovace - vzdělávání – výzkum), rozvoji podnikatelských aktivit a kvalifikované a flexibilní pracovní síle.

Podpora by se měla zaměřit na vytvoření kvalitních podmínek pro rozvoj podnikavosti a podnikání. Jedná se nejen o podmínky materiální, ale také o nastavení uživatelsky přívětivého prostředí pro podnikání a poskytování služeb pro podnikání za konkurenceschopnou cenu. Podnikání musí být lépe sladěno se vzdělávacím systémem, to znamená, že podnikatelé musí jasně artikulovat své požadavky, na něž bude průběžně reagovat vzdělávací systém. V podstatě stejné tvrzení platí i pro veřejnou sféru. Vzhledem ke stále rychleji se měnící situaci bude nutno, aby vzdělávací systém produkoval absolventy nejen dostatečně vzdělané, ale také flexibilní ve smyslu absorbování nových znalostí a kompetencí v procesu dalšího, optimálně celoživotního učení. Obdobně musí být nastaven i vztah mezi podnikateli a řetězcem výzkumu a vývoje zakončeným inovacemi, přičemž musí být zajištěna oboustranná aktivní komunikace mezi těmito doposud spíše oddělenými světy. Jen tak bude možno udržet a posílit vysokou míru toků veřejných zdrojů do výzkumu a vývoje. Zde ještě platí podmínka zavedení moderního způsobu řízení výzkumných a vývojových aktivit inspirovaného procesy v soukromé sféře. S vědomím aktuálního poměru zdrojů tvorby inovací a omezených kapacit a potenciálu přímé podpory linie výzkum – vývoj – inovace bude nutné nastavit obecnější systém podpory inovativnosti a inovací, který povede ke zvýšení inovační poptávky firem. Stranou zájmu nesmí zůstat ani služby napomáhající inovativnímu podnikání, zejména musí být posílena ochrana duševního vlastnictví. Z hlediska formy podpor dojde k postupnému prosazování modernějších forem podpory, kdy se namísto grantů pracuje s tržně konformními finančními nástroji.

Musí také dojít k modernizaci a zflexibilnění trhu práce, kde by mělo hrát mnohem větší úlohu než v současnosti celoživotní učení. Toto vzdělávání bude zaměřeno na problematické oblasti – jazyky, podnikatelské dovednosti, znalosti v oblasti IT. Budou vytvořeny nástroje, které budou iniciovat k účasti v pracovním procesu i osoby, jež jsou z nejrůznějších důvodů mimo trh práce (např. částečné a flexibilnější pracovní úvazky). Možnosti pro participaci na trhu práce budou vytvořeny pro ohrožené skupiny (čerství absolventi, občané nad 50 let, pracovníci vracějící se po rodičovské dovolené, osoby s nízkou kvalifikací, vyloučení).

Je nutné také zajistit zlepšování materiálních podmínek pro vzdělávací zařízení od předškolních až po vysoké školy na odpovídající úroveň. Klíčové aktivity v procesu vzdělávání musí být směřovány do zlepšení úrovně výuky, která musí získat jasný směr a systém. Školy všech úrovní musí být schopny sledovat vývojové trendy na trhu práce, spolupracovat s institucemi trhu práce a s podnikateli i veřejnou správou a být dostatečně flexibilní v přípravě budoucích absolventů tak, aby je co nejlépe vybavily vzděláním, dovednostmi a kompetencemi pro jejich další profesní kariéru. Zejména školy, jež jsou v kompetenci regionálních a místních aktérů musí být více provázány s lokálním a regionálním trhem práce. Vysoké školy musí být reformovány na instituce, které poskytnou kvalitní vzdělání uplatnitelné na trhu práce, ale také budou své studenty směřovat k pokračování v akademické kariéře a kariéře ve sféře vědecko-výzkumné. Je nezbytné, aby ve spolupráci širokého spektra partnerů byly vytvořeny optimální podmínky pro fungování systému celoživotního učení, který bude otevřený a vstřícný ke klientům – občanům.

Tematické oblasti priority

- **Podpora podnikání**

Vzhledem k náročnosti a dynamickému vývoji světových trhů to znamená především potřebu zvyšovat a zlepšovat flexibilní nabídku kvalitních a moderních výrobků a služeb s vysokou přidanou hodnotou, nejlépe obsahující inovace ve vyšší míře než v současnosti. Návrh tematické oblasti podnikání se proto zaměřuje na posílení konkurenceschopnosti podnikatelského sektoru prostřednictvím podpory širokého typu inovací a souvisejícího vzdělávání. Podnikavost, využívající znalosti k tvorbě inovací, včetně těch, jež jsou výsledkem výzkumu a vývoje, by měla být stimulována zejména na základě podpory rozvoje inovačních kapacit podniků včetně podpory výzkumných a vývojových kapacit podniků, podpory spolupráce podniků s vědeckovýzkumnými institucemi a vysokými školami a podpory jejich výzkumných a vývojových aktivit, transferů znalostí a technologií, podpory rozvoje klastrů, technologického foresightingu a skautingu, zavádění nových produktů na bázi efektivních

technologií a technických a netechnických inovací v podnicích, podpory uskutečňování dílčích inovačních změn, které přispějí k odbytu výrobků a služeb v otevřené soutěži evropského i domácího trhu. S tím je spojená i potřeba podpořit schopnost producentů identifikovat koncové trhy, reagovat na ně a distribuovat přímo své produkty a služby.

Nezbytnou součástí vytváření motivačního prostředí, které je zahrnuto v tematické oblasti podpora podnikání, je rozvoj infrastruktury a služeb na podporu podnikání a rozvoje znalostní ekonomiky a internacionalizace podnikání. Kromě činností jako jsou poskytování ICT služeb pro malé a střední podniky, zlepšení dostupnosti kvalitních informací, poskytování poradenských služeb založených na znalostech, mentoring, koučing, budování partnerských sítí apod. se předpokládá také vytváření nástrojů pro zakládání a rozvoj podniků, podpora ochrany průmyslového vlastnictví, ale i rozvoj školicích středisek a podpora vědeckotechnických parků a podnikatelských inkubátorů.

Do tematické oblasti podpora podnikání patří i snižování energetické a materiálové náročnosti hospodářství, které je rovněž předpokladem zvýšení konkurenceschopnosti české ekonomiky. Opatření by měla být zaměřena na důsledné naplňování efektivního nakládání se zdroji a vést ke snižování množství primárních zdrojů vstupujících do ekonomiky na základě úsporných opatření v oblasti výroby a spotřeby energie, podpory efektivního využívání neobnovitelných i obnovitelných zdrojů, náhrady prvotních zdrojů surovin a podpory vyššího využívání druhotných surovin apod. Úspory energetických a dalších zdrojů mohou vést nejen ke zlevňování výroby, ale v případě, že umožní úspory i při jejich užívání (energie, voda apod.), se stávají i atraktivním zbožím pro uživatele.

- **Podpora růstu založeného na inovacích a výsledcích výzkumu a vývoje**

Udržitelnost průmyslové výroby České republiky je úzce spojena se schopností lépe propojovat požadavky výroby a služeb s nabídkou výzkumu a vývoje. V praxi to znamená požadavek na zlepšení spolupráce mezi podnikatelskou a vědeckovýzkumnou sférou, zkvalitnění výzkumných a vzdělávacích kapacit a zvýšení adaptability na požadavky trhu práce. Podporovaná opatření by měla proto směřovat k lepší komercializaci výsledků vědy, výzkumu, vývoje a inovací, užší spolupráci firem, vysokých škol, výzkumných institucí s veřejnými institucemi. Důraz bude kladen na efektivní využívání a rozvoj nově vybudovaných center výzkumu a vývoje, včetně využití vědeckovýzkumného potenciálu na území hl. m. Prahy. Stimulováno bude zapojování výzkumných organizací do špičkové mezinárodní spolupráce v oblastech výzkumu, vývoje a inovací.

Důležitou podmínkou pro ospravedlnění veřejných investic v této oblasti je vytvoření funkčního a efektivního systému řízení a koordinace. Podpora se v tomto směru musí zaměřit na zlepšení řízení výzkumu a vývoje a rozvoj lidských zdrojů pro výzkum a vývoj. Zásadně je třeba posílit a zkvalitnit manažerské řízení výzkumných organizací a zkvalitnit výzkumné a vývojové programy výzkumných organizací.

K tomu je nezbytné zajistit kvalitní lidské zdroje v rámci formálního vzdělávání, včetně zapojování expertů ze zahraničí a zvyšovat podíl studentů na produkci výsledků výzkumu a vývoje. Za účelem rychlejšího získávání zahraničních zkušeností ve výzkumné i aplikační sféře zvýšit mobilitu studentů, pedagogických a výzkumných pracovníků. Nezbytnou podmínkou je zajištění infrastrukturního rozvoje výzkumných organizací za účelem zvýšení produktivity a kvality výsledků výzkumu a vývoje a rozvoj informačního zázemí a informační infrastruktury pro výzkum a expertní vzdělávání.

- **Fungující trh práce jako předpoklad konkurenceschopné ekonomiky**

Ve vazbě na nově pojatou podporu podnikání musí být zajištěn dostatek kvalifikovaných a flexibilních pracovníků. Ty by měl na základě podnikatelské poptávky, ale i specifických požadavků sféry veřejné, poskytovat moderně fungující flexibilní trh práce. Za tím účelem je navrhováno podpořit opatření, vedoucí ke zvýšení adaptability a profesní a geografické mobility pracovní síly, včetně rozvoje bydlení pro mobilitu, a celkové flexibility trhu práce a prohloubení souladu kvalifikační struktury pracovní síly s potřebami trhu práce. K tomu, aby bylo možné vytvářet systémové podmínky pro takovýto rozvoj

pracovní síly, je potřebné podpořit rozvoj kapacity pro vyhodnocování potřeb a předvídání dlouhodobých kvalifikačních požadavků trhu práce. To umožní i realizaci účinných a preventivních opatření. Souběžně je třeba vytvářet konkrétní nástroje a zajistit systémové celoživotní poradenství.

Veřejné služby zaměstnanosti je třeba jednak přizpůsobit potřebám trhu práce, jednak zefektivnit jejich činnost při současné modernizaci a rozvoji infrastruktury služeb zaměstnanosti. Na trh práce by měly mít šanci zařadit se či vrátit se i osoby, které se z různých důvodů na určitý čas dostanou mimo něj. Pomoci by mělo i rozšiřování možností pro uplatňování pružných forem zaměstnávání.

Další tematickou oblast na podporu fungujícího trhu práce představuje podpora zaměstnatelnosti prostřednictvím aktivní politiky zaměstnanosti, rekvalifikace a podpora vzniku nových pracovních míst. Půjde zejména o zvyšování účinnosti stávajících nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti a zavádění nových či inovovaných nástrojů řízení.

V návrhu tematických oblastí je dále zařazena systémová podpora celoživotního učení a dalšího vzdělávání jako jeho nedílné součásti, včetně kariérového poradenství. Zvyšování dostupnosti a kvality nabídky dalšího profesního vzdělávání musí probíhat ve shodě s potřebami trhu práce.

- **Zvyšování kvality vzdělávání**

V následujícím období bude důležité přijmout opatření vedoucí k zefektivnění systému vzdělávání a jeho přizpůsobení zájmům české ekonomiky orientované na průmysl a na export. Tematické oblasti, uvedené v návrhu národních rozvojových priorit se zaměřují jak na rozvoj počátečního i dalšího vzdělávání, tak i na rozvoj vysokých škol. Z hlediska rozvoje počátečního a dalšího vzdělávání je za důležité považováno zaměřit se na zvyšování pedagogických kvalit pracovníků, zkvalitňování vzdělávacích programů s důrazem na znalostní ekonomiku a využití ICT, podporu adaptability institucí primárního vzdělávání na požadavky zaměstnavatelů, zvyšování adaptability absolventů všech typů škol a uplatnitelnosti na trhu práce, podpora spolupráce škol a školských zařízení se zaměstnavateli a zlepšení materiálních podmínek škol a školských zařízení.

Z hlediska rozvoje vysokých škol půjde zejména o jejich rozvoj v oblasti lidských zdrojů, infrastruktury a řízení, zvyšování úrovně vzdělávacích programů a jejich flexibility v terciárním vzdělávání, zvyšování adaptability škol na požadavky trhu práce, rozvoj stimulace spolupráce vysokých škol se strategickými partnery z aplikační sféry, podporu spolupráce se zaměstnavateli a zástupci zaměstnavatelů, zvýšení kvality a rozšíření výzkumných a vzdělávacích kapacit vysokých škol provádějících výzkum, vývoj a inovace, rozvoj mezinárodní spolupráce a podporu infrastrukturního a expertního rozvoje vysokých škol.

Regionální dimenze národní rozvojové priority

Tematická oblast priority: Podpora podnikání

Budou zohledňovány potřeby podnikatelů, malých a středních podniků a začínajících podnikatelů zejména ve strukturálně postižených, ale i dalších regionech. Ve vazbě na tuto prioritu bude v rámci národní rozvojové priority Integrovaný rozvoj území podporováno podnikání v regionech, které bude zohledňovat místní potřeby a specifika. Významným aspektem rozvoje podnikání mimo póly rozvoje (průmyslové aglomerace) je podpora rozvoje inovativních rodinných firem (venkovský prostor).

Tematická oblast priority: Podpora růstu založeného na inovacích a výsledcích výzkumu a vývoje

Regionální dimenze se týká zejména podpory rozvoje organizací výzkumu a vývoje (infrastrukturní i personální), využití a udržitelnost stávajících center výzkumu a vývoje a inovací v daném území a podpory odvětvových inovačních klastrů. Zvláštní postavení má Praha z hlediska jejich vědeckovýzkumných a vývojových kapacit.

Tematická oblast priority: Fungující trh práce jako předpoklad konkurenceschopnosti ekonomiky

Regionální dimenze se týká zajištění kvalitní a zdravé pracovní síly v návaznosti na specifické potřeby trhu práce v regionech.

Tematická oblast priority: Zvyšování kvality vzdělávání

Regionální dimenze je dána zejména dělbou odpovědností mezi státem, kraji a obcemi za jednotlivé typy škol a školských zařízení. Podpora regionální a místní školské infrastruktury bude realizována v rámci národní rozvojové priority Integrovaný rozvoj území.

3.2 Národní rozvojová priorita - Rozvoj páteřní infrastruktury

Zdůvodnění

Česká republika disponuje síťovou infrastrukturou, která dobře pokrývá většinu území, základní infrastrukturou jsou nejlépe vybaveny urbanizované oblasti. Přestože je Česká republika z hlediska nákladní dopravy převážně tranzitní zemí, páteřní infrastruktura není dostatečně propojena s okolními zeměmi, a to jak v silniční a železniční dopravě. Vzhledem k přetížení hlavního dopravního spojení mezi Prahou a východem republiky citelně schází jeho severní alternativa. Pro lepší podporu podnikání není dosud území dostatečně pokryto logistickými centry. Pokračuje trend využívání dálkové automobilové přepravy nákladů, která není podpořena kvalitní alternativou přepravy po železnici. Základním požadavkům na standardy nezbytné pro podnikání i kvalitní život na mnoha místech, nejčastěji mimo metropolitní regiony, neodpovídá rozsah ani kvalita dopravní obslužnosti.

Nedostatečná provázanost se sítěmi okolních států je markantní v oblasti distribuce elektrické energie. Kvalitní napojení energetických sítí na evropské struktury je významné z hlediska energetické bezpečnosti a zajištění stálosti dodávek při exportu i importu energie.

Základní infrastruktura pro informační a komunikační technologie nemá v České republice dostatečné pokrytí, zejména pokud jde o vysokorychlostní internet, za vyspělými zeměmi zaostává také v parametrech rychlosti a bezpečnosti. Páteřní informační síť využívaná veřejnou správou nejsou dostatečně kvalitní na to, aby mohly být využity pro poskytování služeb veřejnosti a podnikatelům.

Území České republiky je stále častěji vystaveno živelným pohromám, poměrně často jsou registrovány průmyslové havárie různých stupňů významnosti. Není dostatečně zvládnuta prevence těchto jevů ani rychlá reakce, a to zejména kvůli nedostatkům v infrastruktuře.

Cíl

Hlavním cílem národní rozvojové priority „Rozvoj páteřní infrastruktury“ je vytvořit efektivně fungující dopravní, informační, energetickou a environmentální infrastrukturu umožňující jak zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky, tak kvalitnější život obyvatel.

Kvalitní infrastruktura představuje základní nutnou podmínku fungující konkurenceschopné ekonomiky. Česká republika proto bude muset doplnit páteřní infrastruktury důležité pro udržitelný růst. Vzhledem k nutnosti dlouhodobé přípravy a investiční náročnosti infrastrukturních staveb bude nezbytné přijmout strategické rozhodnutí o prioritách v dobudování páteřní infrastruktury pro různé druhy dopravy a její propojení na síť vyššího řádu v sousedních zemích. Bude nezbytné zlepšit dopravní obslužnost regionů a umožnit tak plné využití jejich potenciálu. Z důvodu posílení energetické bezpečnosti státu a vzhledem k jeho změněné struktuře energetických zdrojů musí být jeho rozvodné sítě lépe propojeny se zahraničními. Kvalitní informační a komunikační technologie musí

začít být považovány za standard pro život i podnikání. Důležité je také zajištění rozvoje vybrané environmentální infrastruktury zaměřené na vodní hospodářství vč. protipovodňových opatření.

Tematické oblasti priority

- **Podpora konkurenceschopnosti zlepšením dopravní infrastruktury**

Jedním ze základních předpokladů pro zvýšení konkurenceschopnosti České republiky a jejích regionů je vyspělá, propojená a efektivní dopravní síť, kvalitní systém řízení a budování dopravních uzlů. Návaznost těchto dopravních sítí má nejen státní a regionální rozměr, ale svou propojeností získává globální a celoevropský význam. Návrh oblastí podpory konkurenceschopnosti zlepšením dopravní infrastruktury se proto zaměřuje zejména na dobudování dopravní infrastruktury celostátního a evropského významu, tzn. na dopravní infrastrukturu v rámci Transevropských sítí TEN-T, konkrétně na silniční, železniční, letištní a vodní dopravu TEN-T. Bez návaznosti na další dopravní sítě – regionální, příhraniční, příp. místní – by však nedocházelo k významným multiplikačním efektům a konkurenční schopnost české ekonomiky by tak byla realizována v omezené podobě. Návaznost klíčových uzlů a dopravních komunikací na TEN-T je tak významným prvkem rozvoje České republiky a především jejích regionů. Proto se podpora vztahuje i na zajištění kvalitní dostupnosti všech krajů na Transevropskou dopravní síť TEN-T.

Podstatnou součástí podpory dopravní infrastruktury je zavádění inteligentních dopravních systémů a navazující a podpůrné infrastruktury. Proto se podpora soustředí na využívání optimálního druhu dopravy v nákladní dopravě samostatně nebo v kombinaci pomocí podpory vzniku sítí veřejných logistických center včetně terminálů intermodální dopravy a pomocí zavádění moderních technologií ITS (Intelligent Transport Systems), včetně realizace multimodálních veřejných logistických center a pořízování přepravních jednotek pro intermodální dopravu, překládkových mechanismů a provozní podpory linek multimodální dopravy v počáteční fázi provozu.

- **Rozvoj infrastruktury elektronických komunikací**

Podpora je směřována na výstavbu, modernizaci a rozvoj infrastruktury pro informační a komunikační technologii (ICT). ICT spolu s digitální komunikací vytvářejí vysokou přidanou hodnotu ekonomiky, podílejí se na tvorbě produktů ve všech hospodářských odvětvích, významně podmiňují inovace ve všech oblastech a jejich zavádění není jen předpokladem rozvoje ale především rozhodujícím činitelem pro posilování konkurenceschopnosti a inovačního standardu. Návrh oblastí podpory se proto zaměřuje na zajištění dostupnosti ke službám elektronických komunikací, zejména prostřednictvím vysokorychlostního internetu, konkrétně na rozšíření a zkvalitnění přístupu k vysokorychlostnímu internetu jak v pevném místě tak zejména mobilním způsobem a na podporu stimulace a propojování nabídky poskytovatelů služeb elektronických komunikací a poptávky uživatelů.

Další opatření by měla směřovat vzhledem k nestabilním přírodním a zahraničně politickým podmínkám (povodně, vichřice, sněhové kalamity, terorismus apod.) na rozvoj krizové a bezpečnostní komunikační infrastruktury, včetně rozvoje a posílení mobilní komunikace pro potřeby základních složek integrovaného záchranného systému.

V neposlední řadě půjde i oblast ochrany informační infrastruktury, která reaguje na globální nárůst nových forem trestné činnosti – kyberkriminality.

- **Zkvalitňování energetických sítí**

Podpora je směřována na výstavbu, modernizaci a rozvoj energetických sítí tak, aby docházelo k zajištění tří významných prvků – energetické nezávislosti, energetické bezpečnosti a energetické

udržitelnosti. Pro zajištění maximálně možné nezávislosti ČR na cizích energetických zdrojích je třeba podporovat optimální využití neobnovitelných i obnovitelných zdrojů energie na území ČR, diverzifikovat zdroje a přepravní cesty a zvyšovat kapacity pro energetické zásoby.

K zajištění energetické bezpečnosti je třeba podporovat vyšší bezpečnost zdrojů energie a subjektů kritické infrastruktury v oblasti energie, optimalizovat bezpečný energetický mix a racionálně decentralizovat energetické systémy. K tomu patří i připravenost krizového řízení energetiky.

Opatření v oblasti zkvalitňování energetické sítě zahrnují rozšíření a modernizaci energetických sítí v návaznosti na TEEN (Transevropské energetické sítě), podporu rozvoje přenosových a distribučních soustav a tepelných rozvodných zařízení a realizaci úsporných opatření v oblasti přenosu, distribuce a rozvodu energie.

- **Rozvoj environmentální infrastruktury**

Jedná se o zlepšování infrastruktury ve vodním hospodářství, je nutné systémově se připravovat a postupně realizovat opatření ke zmírnění dopadů změny klimatu včetně řešení mimořádných situací. Zároveň je třeba zvýšit efektivitu hospodaření s vodními zdroji a zlepšovat vodní režim krajiny. Jedním z opatření je dobudování systému ovládání a monitorování stavu koncových prvků varování, který současně zajistí přenos informací o výšce hladiny vodních toků. Dalším typem opatření je realizace protipovodňových opatření (přirozené rozlivy, suché poldry apod.). V oblasti zásobování vodou je možným opatřením hledání, ochrana a příp. budování nových vodních zdrojů a propojování současných vodárenských soustav, modernizace vodovodních systémů a další snižování ztrát v trubní síti. V rámci zajištění dostatečného množství a kvality povrchových a podzemních vod je třeba podporovat zlepšování retenčních schopností krajiny k zajištění dostatečných zdrojů pitné vody a vody pro průmysl, energetiku a zemědělství. V oblasti nakládání s odpady je jedním z relevantních problémů řešení předcházení vzniku odpadů (bude dále řešeno).

Regionální dimenze národní rozvojové priority

Tematická oblast priority: Podpora konkurenceschopnosti zlepšením dopravní infrastruktury

Zajištění kvalitní dostupnosti všech krajů na transevropskou dopravní síť bude doprovázena v rámci národní rozvojové priority Integrovaný rozvoj území podporou modernizace regionální a místní dopravní infrastruktury.

Tematická oblast priority: Rozvoj infrastruktury elektronických komunikací

Předpokládá se koordinace s potřebami regionů při zajišťování dostupnosti ke službám elektronických komunikací a rozvoji krizové a bezpečnostní komunikační infrastruktury.

Tematická oblast priority: Zkvalitňování energetických sítí

Obsah této tematické oblasti priority bude realizován především z úrovně národní s dopady do území.

Tematická oblast priority: Rozvoj environmentální infrastruktury

Předpokládá se koordinace jednotlivých opatření prováděných na území jednotlivých krajů resp. měst a obcí.

3.3 Národní rozvojová priorita - Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy

Zdůvodnění

Mezinárodní srovnání indikují, že Česká republika disponuje, zejména díky relativně nízkým mzdovým nákladům, poměrně levnou a funkční veřejnou správou. Mnohá srovnání také identifikovala významný pokles kvality fungování institucí jako závažnou překážku posilování konkurenceschopnosti ČR a jejích regionů. K podobným zjištěním dospěla i hodnocení čerpání evropských dotací před i po vstupu do EU. Díky tradici a úspěšnému řízení se v několika segmentech veřejné sféry podařilo uchovat vysokou kvalitu. Systém veřejné správy je však silně kritizován kvůli vysoké míře korupce, pomalé práci úřadů, nízké míře propojenosti institucí a elektronizace, přenášení administrativní zátěže na klienty – občany a podnikatele, obtížné vymahatelnosti práva, malé ochraně duševního vlastnictví, aj. Srovnání také konstatovala problematickou měřitelnost výkonu veřejné správy.

Cíl

Hlavním cílem národní rozvojové priority „Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy“ je poskytovat kvalitní služby občanům a prostřednictvím dobře fungujících institucí přispívat k budování konkurenceschopné, na podnikání a inovacích založené ekonomiky.

Podpora by se měla soustředit na zlepšení procesů řízení veřejné sféry a vzdělávání zaměstnanců zaměřené jak na odborné znalosti související s výkonem povolání, tak rozvoj dalších kompetencí. Podpořena bude tvorba standardů služeb a jejich naplňování, stejně jako kapacity pro stanovování a naplňování strategií. Intervence budou na základě problémových analýz směřovat do posílení digitalizace a elektronického propojení institucí.

Jak na národní, tak na krajské a místní úrovni bude nezbytné prosazovat efektivně a transparentně pracující instituce právního státu, zavést moderní metody řízení a rozhodování a podpořit zlepšování jejich efektivity (vnitřní i ve vztahu k občanům) např. účelným a efektivním zaváděním informačních a komunikačních technologií. Zásadní je přitom posílení provázanosti národní, regionální, mikroregionální a místní úrovně. Specificky v oblasti podpory z evropských fondů bude podstatné celkově zjednodušit, zpřehlednit a zefektivnit poskytování pomoci. Jen tak bude vytvořen dobrý institucionální základ pro konkurenceschopnou českou ekonomiku. Kvalitní instituce budou mít pozitivní vliv na jednotlivé složky konkurenceschopnosti firemního sektoru a zároveň umožní hladší procesy budování požadované infrastruktury, snazší začleňování znevýhodněných skupin a lepší fungování institucí na všech úrovních pomůže vyváženějšímu rozvoji regionů založenému na vhodném využití vnitřního růstového potenciálu.

Tematické oblasti priority

- **Zkvalitňování legislativního a regulačního prostředí**

Regulaci tvoří především právní předpisy, které stanovují pravidla chování ve státě uznávaná za právně závazná, jejichž zachování je vynutitelné veřejnou mocí. Neúměrně vysoká regulace (např. zdouhavé a administrativně náročné registrační procedury) stejně tak jako nedostatečná regulace (např. nízká vymahatelnost pohledávek, nedostatečná ochrana vlastnictví) mají kontraproduktivní

účinky. Vyvolávají zvýšené náklady, omezují podnikání, čímž snižují produktivitu a způsobují další negativní následky.

Podnikání je v ČR stále vnímáno jako komplikované, což nesouvisí pouze s obtížností založení nebo ukončení podnikání, ale obecně s funkcí veřejné správy, kvalitou regulace (např. daňové zákony) a právního prostředí (např. vymahatelnost práva) a celkovou malou transparentností úředních rozhodnutí (včetně zadávání veřejných zakázek). Nejasná a komplikovaná formální pravidla vedou k nekonzistentnímu a nepředvídatelnému výkladu zákona a dávají tak prostor k svévolnému a korupčnímu chování. Proto je zapotřebí věnovat pozornost problematice dalšího formování právního státu, stavu justice, výkonnosti soudnictví, v této souvislosti prohlubující se nedostatečné vymahatelnosti práva v ČR a nízké úrovni právního vědomí občanů.

Za účelem zkvalitnění legislativního a regulačního prostředí je třeba zejména zajistit lepší nastavení systémových nástrojů pro posuzování dopadů regulace, včetně snižování administrativní zátěže a dlouhodobé prevence korupce.

Součástí této tematické oblasti se předpokládá rovněž podpora nástrojů pro vytváření a realizaci krajských a místních strategií v souladu s dokumenty územního plánování.

Dalším vhodným prostředkem pro podporu efektivity veřejné správy je v neposlední řadě zavádění metod kvality veřejné správy.

- **Podpora optimalizace procesů ve veřejné správě**

Řada procesů ve veřejné správě nemá doposud jasně stanoveného gestora, dochází k dublování činností a neefektivnímu vynakládání veřejných prostředků. Na druhé straně existují agendy a problémové situace, které nejsou řešeny dostatečně. Přetrvávají problémy i v rozdělení kompetencí mezi státní správou a územní samosprávou. Proto je třeba podpořit optimalizaci procesů ve veřejné správě s důrazem na meziresortní spolupráci ve veřejné správě, stabilizaci veřejných rozpočtů a nasazení softwarových nástrojů. V neposlední řadě je nezbytné posilovat otevřenost veřejných institucí při výkonu jim svěřených procesů.

- **Vytvoření a rozvoj standardů veřejných služeb**

Posláním veřejných služeb je uspokojovat existující potřeby jak společenské, tak jednotlivců. Tyto potřeby se vyvíjí velmi dynamicky v závislosti na proměnách ve společenském životě. Je tedy nutné zajistit, aby veřejné služby byly schopné reagovat na proměny potřeb a zároveň splňovaly podmínky určitých standardů. Proto je třeba podpořit vytváření a rozvoj standardů veřejných služeb za účelem snižování administrativní zátěže u konkrétních životních situací a skupin občanů u všech agend veřejné správy. Následně je třeba na základě vytvořených standardů zkvalitnit poskytování veřejných služeb a optimalizovat jejich dostupnost. Vytvořené standardy významně přispějí ke zvýšení efektivity vynakládaných finančních prostředků.

- **Zavádění a rozvoj digitalizace agend veřejné správy**

Specifickým prostředkem ke zvyšování efektivity veřejné správy je podpora využívání informačních technologií v procesech veřejné správy a budování elektronického systému veřejné správy (e-Government). Z mezinárodních srovnání vyplývá, že služby e-Governmentu jsou občany využívány v menší míře. Proto je třeba i nadále podporovat zavádění a rozvoj digitalizace agend veřejné správy s důrazem na bezpečný, jednoduchý a srozumitelný přístup k veřejným službám prostřednictvím Internetu, tvorbu návazných registrů na centrální registry veřejné správy a rozvoj a modernizaci komunikační infrastruktury. Nelze opomenout ani propojování a sdílení databází veřejné správy. To vše by mělo posílit kvalitu a rychlost veřejných služeb. Podpora by měla zahrnovat eHealth, eJustice, eCommerce, eBusiness, eSkills, eInclusion, eProcurement, eKultura, eLegislativa, eVzdělání a další, včetně podpůrných nástrojů jako jsou např. úložiště či sítě.

Zvláštní důraz je třeba klást na systém elektronické justice. Jedním ze základních úkolů je zefektivnění a zjednodušení činností v rámci resortu justice. Neméně důležitou je i zlepšení komunikace justice jak s odbornou, tak i laickou veřejností.

Pozornost je třeba věnovat také rozvoji informačních systémů Policie ČR, jednotlivých složek integrovaného záchranného systému, bezpečnostních systémů v oblasti justice a vězeňství, dopravních systémů, varovných systémů apod.

- **Zvyšování kvalifikace ve veřejné správě**

Nezbytnou podmínkou pro kvalitní a efektivní veřejnou správu jsou jak kvalifikovaní zaměstnanci veřejných institucí, tak odpovídajícím způsobem informovaní klienti. Proto podpora v této oblasti musí být směřována na obě tyto skupiny s důrazem na vstřícnost veřejné správy ke klientům. Jde jak o znalosti procesů ve veřejné správě a přístupů k veřejným službám tak i o elektronické dovednosti, finanční gramotnost, mravní integritu apod. Zvláštní pozornost si zasluhuje vzdělávání soudců a soudních úředníků, příslušníků Policie ČR a dalších složek integrovaného záchranného systému. Podporovat je třeba přípravu vzdělávacích programů pro všechny dotčené cílové skupiny. Vzdělávání však musí být efektivní a ne formální jako tomu je často doposud. Významnou roli by mělo mít získávání zahraničních zkušeností např. formou stáží.

Regionální dimenze národní rozvojové priority

Tematická oblast priority: Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy

Obsah tematických oblastí priority má významnou regionální dimenzi, která zahrnuje i propojení státní správy a samosprávy v jednom celku veřejné správy. Meziinstitucionální přístup v území je podmínkou úspěšného komplexního řešení problémů v území.

3.4 Národní rozvojová priorita - Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví

Zdůvodnění

V evropském kontextu patří České republice primát v hodnocení nízké míry ohrožení obyvatelstva chudobou. Veřejné rozpočty nejsou v mezinárodním srovnání zatíženy excesivními výdaji na sociální systém. V předchozím období se také podařilo vytvořit funkční struktury a procesy pro zachování sociálního smíru. Chudoba, ač je v tuto chvíli v České republice nominálně nízká, však představuje potenciální hrozbu pro velké skupiny obyvatel. Chudoba může ve svém dopadu zásadním způsobem narušit až ohrozit i stávající systém péče o zdraví, zejména v jeho preventivních složkách.

Změny pro systém byly registrovány s nástupem hospodářské krize a zejména výhledově je vysoce pravděpodobné, že se situace zhorší se zavedením připravovaných reforem, jejichž dopad bude na identifikované skupiny velmi selektivní.

Od relativně homogenizovaného stavu společnosti před 20 lety se postupně rozevírají příjmové nůžky. Tento trend se negativně projevuje ve snižování životní úrovně, ale i životních a pracovních šancí specifických skupin obyvatelstva. Rozevírání příjmových nůžek je na mnoha místech ještě umocněno prostorovou segregací. Výhledově se očekává dopad sociálních problémů na místní samosprávy, avšak není dostatečně propracován systém podpory, zajištěno finanční zabezpečení a jsou k dispozici jen aktuálně dostupné lidské zdroje. Z vyloučených skupin a vyloučených míst již posléze téměř neexistuje úniku a je již možno pozorovat i vícegenerační projevy pastí vyloučení a chudoby.

Přes markantní pokrok, který zaznamenal systém péče o veřejné zdraví a průběžně se lepšími parametry zdravotního stavu obyvatelstva, naše zdravotnictví stále zaostává za vyspělým světem v mnoha zásadních kvalitativních parametrech. Investice do zdravotnictví neznamenají pouze investice do zdravé pracovní síly, ale i do zaměstnanosti (zdravotnictví představuje významného zaměstnavatele), do vzdělání (zejména terciárního a celoživotního) a výzkumu a vývoje. Problematika systému péče o zdraví proto průřezově prochází všemi výše uvedenými pilíři konkurenceschopnosti. Zároveň je nutné, zejména v souvislosti s prodlužujícím se věkem odchodu do starobního důchodu, vytvořit podmínky pro co nejdélší aktivní účast obyvatel na trhu práce. To znamená zajistit a udržet kvalitní a efektivní systém péče o zdraví.

Cíl

Hlavním cílem národní rozvojové priority „Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví“ je jednak zejména sociální prevencí snižovat sociální vyloučení s důrazem na začleňování znevýhodněných resp. ohrožených skupin obyvatelstva do trhu práce a jednak zlepšovat životní styl a zdravotní stav populace.

Konkurenceschopnou evropskou ekonomiku si nelze představit bez efektivních opatření, která napomáhají stabilizovat sociální soudržnost a zaměřují se na řešení problémů, jež jsou důsledkem tržních selhání a dlouhodobých sociálních procesů ve společnosti. Je nutné posílit efektivní sociální politiku s důrazem na podporu zaměstnanosti pro ohrožené skupiny, sociální inkluzi s důrazem na děti a jejich vzdělávání, ochranu před diskriminací, podporu obětí trestné činnosti apod. Významný podíl na sociálním začleňování mají i sítě sociálních služeb a ucelená sociální rehabilitace. Pokračovat bude započatý proces transformace pobytových sociálních služeb. ČR by měla věnovat velkou pozornost problematice začleňování včetně efektivního fungování školství jako nástroje pro získávání klíčových kompetencí pro trh práce a pro plnohodnotný život ve společnosti. Výrazné zlepšení kvality tj. efektivity vzdělání je mnohonásobně levnější než řešení důsledků sociálního vyloučení a neschopnosti dospělých uplatnit se na trhu práce.

Opatření na zlepšení životního stylu a zdravotního stavu obyvatelstva podpoří fungování dlouhodobě ekonomicky aktivní a zdravé pracovní síly. Investice do rozvoje systému péče o zdraví, stejně jako do vzdělávání zdravotnických pracovníků přispějí nejen ke zlepšení zdravotního stavu obyvatelstva, ale také obecně k podpoře vzdělanosti a zaměstnanosti a tím i obecně k podpoře konkurenceschopnosti ČR.

Tematické oblasti priority

- **Podpora sociálního začleňování a boje s chudobou**

Dobré podmínky pro život mají svůj významný sociální rozměr. Důraz je nutno klást na rozvoj služeb sociální prevence se snižováním sociálního vyloučení.

Základním přístupem k této oblasti je zvyšování uplatnitelnosti osob sociálně vyloučených a osob ohrožených sociálním vyloučením na trhu práce a podpora jejich pracovní integrace. Jedním z vhodných nástrojů je podpora sociálního podnikání vedoucí jak k solidárnímu chování, tak k sociálnímu začleňování. Zvláštní pozornost je třeba věnovat ohroženým skupinám mládeže, lidem v předdůchodovém věku a zdravotně postiženým občanům. Významnou aktivitou je podpora inkluzivního vzdělávání, dalšího vzdělávání a rovných příležitostí. Tento přístup doplňuje úsilí o zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky.

Zároveň je třeba podporovat rozvoj sociální práce s cílem prevence a snižování chudoby a jejich negativních doprovodných jevů. Pozornost bude věnována zvýšení dostupnosti, kvality a rozvoji služeb pro rodinu a děti. Důraz bude kladen i na zvyšování dostupnosti, kvality a rozvoj komunitních aktivit a dalších navazujících aktivit za účelem prevence sociálního vyloučení nebo realizace

sociálního začleňování osob s posílenou rolí obcí s rozšířenou působností. Postupně se musí zvyšovat soulad a provázanost politiky zaměstnanosti, sociální a rodinné politiky.

V neposlední řadě jde o zvýšení účinnosti systému sociální ochrany prostřednictvím veřejné správy, včetně systému péče o ohrožené děti a o podporu aktivního stárnutí a sdílené a neformální péče.

- **Podpora systému péče o zdraví**

Součástí péče o dobré podmínky života je zajištění kvalitního a efektivního systému péče o zdraví, snižování zdravotních a bezpečnostních rizik (včetně zkvalitnění systému veřejného zdraví a zajištění zdravotní péče při mimořádných událostech) a jejich prevence.

Je třeba zajistit pružné přizpůsobování systému péče o zdraví ekonomickému, sociálnímu a demografickému vývoji. Demografické změny včetně stárnutí obyvatelstva mění strukturu nemocí a vyvíjejí tlak na udržitelnost zdravotnických systémů. Podpora zdravého stárnutí znamená jak podporu zdraví a zdravého životního stylu v průběhu celého života, tak i řešení nerovností v oblasti zdraví souvisejících se sociálními, ekonomickými a environmentálními faktory.

Životní styl je v současnosti ve vyspělých zemích vnímán jako nejvýraznější ovlivnitelná determinanta zdravotního stavu jedince či populace. Ve vyspělých státech s dobrou úrovní zdravotní péče se na ovlivnění zdraví nejvýrazněji podílí životní styl. Pro zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva je tedy nezbytné podporovat zdravý a udržitelný životní styl a k tomu přijímat preventivní opatření. Aktivita ovlivňující determinanty zdraví, které jsou spojeny se životním stylem a které jsou považovány za nejvýznamnější pro rozvoj chronických neinfekčních onemocnění, by měly být obecně zaměřeny zejména na omezování kouření a užívání tabákových výrobků, podporu pravidelných stravovacích návyků a správné výživy spojených zároveň s podporou adekvátní pohybové aktivity a omezování škodlivého užívání alkoholu, a to zejména dětmi a mladistvými.

Regionální dimenze národní rozvojové priority

Tematická oblast priority: Podpora sociálního začleňování a boje s chudobou

Podpora se zaměří na území, která jsou významně ohrožena nezaměstnaností, nedostatkem sociálních služeb, vysokou koncentrací skupin ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením a na území, kde je třeba dále rozvíjet infrastrukturu sociálních služeb za účelem zvyšování konkurenceschopnosti a sociálního statutu jejího obyvatelstva (řešeno v rámci národní rozvojové priority Integrovaný rozvoj území).

Tematická oblast priority: Podpora systému péče o zdraví

Součinnost regionů a měst je velmi významná, a to jak v oblasti zajištění kvalitního a efektivního systému péče o zdraví, tak v oblasti omezení zdravotních rizik životního prostředí a životního stylu. V rámci národní rozvojové priority Integrovaný rozvoj území se počítá s podporou vybrané regionální a místní zdravotní infrastruktury, zejména páteřních poskytovatelů zdravotní péče.

3.5 Národní rozvojová priorita - Integrovaný rozvoj území

Zdůvodnění

Existuje řada témat, která není možné nebo vhodné řešit izolovaně v rámci sektorového přístupu, ale naopak provázaně uvnitř území s ohledem na jeho vzájemné funkční vazby. Zaměření priority je založeno na předpokladu, že ve vztahu k působnosti územních samospráv je vhodné nastavit nástroje k užití zdrojů ve vztahu k působnosti územní soudržnosti a doplňovat tímto způsobem podpůrné nástroje ostatních národních priorit, u nichž je účinnější sektorový přístup.

Socioekonomický vývoj území České republiky není homogenní. Z celé řady příčin existují objektivní rozdíly mezi regiony, což je zřejmé z jejich identifikovaných silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb. Česká republika jako celek se sice ekonomicky přibližuje průměru evropských států, ale k tomu dochází především díky významnému postavení hl. m. Prahy a částečně i v důsledku zvyšování úrovně několika dalších regionů. Z analýz je ovšem také patrné, že úroveň některých regionů (zejména hospodářsky slabých) se v porovnání s průměrem zemí EU v posledních letech zhoršila. Regionální disparity jsou poměrně významné zejména v míře nezaměstnanosti a dynamice ekonomického rozvoje (a ve faktorech s ní souvisejících, jako je např. kvalita infrastruktury, služeb a podnikatelských činností, úroveň lidského kapitálu, inovací a výzkumu atd.). Jejich projevy narůstají směrem k nižším územně správním úrovním v podobě např. problémů venkovského prostoru, úbytku a stárnutí obyvatel, nerovnoměrně se rozvíjejících sídel, sociální exkluze nebo vedlejších negativních důsledků rozvoje velkých sídel. Prakticky ve všech krajích je možné zároveň identifikovat rozvojová centra (zejména rozvojové oblasti, aglomerace, statutární města), která představují póly jejich růstu a rozvoje. S oběma účinky, tj. divergenčním ve vztahu k růstu ekonomiky jednotlivých regionů v relaci k průměru zemí EU, a disparitním ve vztahu k prohlubujícím se rozdílům uvnitř regionů, je nutné počítat a reflektovat je v rozvojových záměrech.

Výhodou většiny území České republiky je dobrý stav životního prostředí, území s mimořádnou hodnotou jsou odpovídajícím způsobem chráněna. Existují však území, kde se vlivem průmyslové činnosti a dopravy dlouhodobě kumuluje zatížení mnoha složek životního prostředí, je snížena kvalita ovzduší, je zde nadstandardní hladina hluku, je ohrožena kvalita vod a kumuluje se velké množství odpadu. Jedná se o vysoce urbanizované území Prahy, ostravské aglomerace a podkrušnohorské pánve, a proto se tento problém dotýká nezanedbatelné části populace. Problémem venkovských území je nedobudovaná infrastruktura vodního hospodářství.

Problematiku regionálního rozvoje (dynamiku i vyvážený rozvoj) není možné s ohledem na výše uvedené vzájemné funkční a územní vazby (vyžadující integrovaný přístup) rozvojových faktorů řešit izolovaně, výhradně v rámci sektorových priorit. Je třeba také respektovat princip subsidiarity a brát v úvahu úlohu (tzn. reálné působnosti a motivace) regionálních aktérů. Významné je i zajištění koordinace regionálního rozvoje s územním plánováním. Územní dimenze regionálního rozvoje je spojena také s jeho udržitelností ve vztahu k životnímu prostředí, k hospodářskému rozvoji a k soudržnosti společenství obyvatel v území, což vyžaduje specifickou pozornost a přístup.

Cíl

Cílem národní rozvojové priority „Integrovaný rozvoj území“ je zajistit vyvážený rozvoj území České republiky, přispět ke snižování regionálních rozdílů a umožnit využití místního potenciálu pro posílení konkurenceschopnosti a územního rozvoje regionů se zřetelem na kvalitu života a životního prostředí.

Tematické oblasti priority

- **Posílení regionální konkurenceschopnosti**

Diverzita území a jeho rozvojového potenciálu je přirozeným jevem a její vhodné využití může přinést žádoucí synergické efekty, tj. posilování celkové konkurenceschopnosti české ekonomiky a využití vnitřního potenciálu regionů. Z toho také vychází prioritní orientace na zvyšování regionální konkurenceschopnosti využívající silných stránek větších územních celků (např. komparativní výhody aglomerací) nebo správních území s dostatečným endogenním potenciálem, která vytvářejí ve své působnosti vhodnější zázemí pro hospodářský rozvoj. Regionální konkurenceschopnost bude podpořena a akcelerována aplikací integrovaného přístupu při rozvoji regionu spočívajícího především ve vytvoření, posílení a koordinaci funkčních vazeb mezi rozvojovým potenciálem území

(jeho endogenními zdroji a komparativními výhodami) a podpůrnými nástroji uplatňovanými v rámci stanovených národních rozvojových priorit.

Konkrétně to lze ilustrovat na příkladu regionální a místní infrastruktury. Podpora její výstavby a modernizace v rámci celorepublikového přístupu sama o sobě významně neurychlí regionální rozvoj, pokud současně nebude v území k dispozici nabídka adekvátní kvantity a především kvality lidských zdrojů využívajících moderní informační technologie a generujících inovační potenciál. Investice do lidského kapitálu z tohoto pohledu představují hlavní determinantu úrovně inovací a odvozeně celkové kvality rozvoje území. Regionální konkurenceschopnost bude v rámci této prioritní oblasti rovněž dále podpořena prostřednictvím vytváření lepšího podnikatelského prostředí, příznivého pro posilování a tvorbu nových aktivit zahrnujících např. i oblast cestovního ruchu. S tím souvisí i zaměření na efektivní využívání a propagaci místního kulturního potenciálu a historického dědictví. Posilování regionální konkurenceschopnosti se bude kromě výše uvedených činností zaměřovat dále také na podporu zaměstnanosti, sociální integrace, veřejného zdravotnictví, integrovaného záchranného systému, vězeňství a podobné prospěšné aktivity.

- **Podpora územní soudržnosti**

Začlenění dimenze územní soudržnosti do této priority je reakcí na výskyt územních disparit v jejich specifické konkrétní podobě. Disparity jsou vyvolávány řadou vzájemně provázaných a podmíněných, často územně vázaných faktorů. Zaměření podpůrných nástrojů bude na uvedenou skutečnost reagovat a disparity řešit integrovaným způsobem s využitím synergického efektu akcentujícího odstranění nebo redukci jejich hlavních identifikovaných příčin. Mezi významné oblasti, v nichž se disparity projevují a na něž se proto podpora zaměří, patří například vznikající vnější a vnitřní periferie, funkční vazby mezi městy a jejich zázemím, resp. vzájemné propojení mezi urbanizovanými a venkovskými oblastmi. Řešení disparit prostřednictvím nástrojů podpory územní soudržnosti bude využíváno také v sídlech postižených hospodářským útlumem nebo rychlou změnou struktury podnikatelských činností, v sídlech s projevy sociální exkluze, v sociálně vyloučených lokalitách nebo s obyvateli se ztíženým pracovním uplatněním. K tomu bude sloužit například podpora spolupráce samospráv při řešení sociálních problémů na místní či regionální úrovni a podpora aktivního přístupu obcí k problematice sociálního začleňování vyloučených a ohrožených skupin obyvatelstva, včetně sociálního podnikání. Podpora v této tematické oblasti pomůže v praxi současně řešit sociální bydlení a funkční zkvalitnění veřejných prostranství. Bude také podporováno snižování energetické náročnosti domů pro bydlení a veřejných budov. Podpora zvyšování energetické účinnosti ve veřejném sektoru se dotkne také většiny dalších aktivit veřejných institucí. Stranou zájmu nezůstane ani podpora přípravných fází územně plánovací činnosti krajů a obcí.

- **Zlepšování kvality životního prostředí**

Problematika životního prostředí na místní úrovni bude obecně respektována při uplatňování podpůrných nástrojů v oblasti posilování regionální konkurenceschopnosti i územní soudržnosti. Specifičnost této problematiky však vyžaduje samostatnou pozornost a nástroje obsahově zaměřené na takové formy ochrany a tvorby přírody a krajiny, které jsou řešitelné především nebo výhradně v kompetenci regionálních aktérů. Pozornost bude věnována i podpoře preventivních opatření na ochranu území proti přírodním a antropogenním rizikům v ohrožených územích. Součástí této oblasti budou opatření k ochraně přírodních zdrojů (včetně ovzduší a vod), přírody a krajiny, k revitalizaci území a k odstraňování starých ekologických zátěží, resp. kontaminovaných míst. Nezbytnou doprovodnou aktivitou v této oblasti je také environmentální vzdělávání a osvěta.

4. Postup další přípravy budoucího programového období po roce 2013

Kapitola obsahuje informace o dalším časovém harmonogramu přípravy budoucího programového období po roce 2013 a další postup prioritizace.

V souvislosti s budoucími požadavky vyplývajícími z návrhů nařízení EU a dalších dokumentů EK bude obsah tematických oblastí jednotlivých navržených rozvojových priorit dále rozpracováván.

Další rozpracování rozvojových priorit a následně jejich výsledná podoba bude základem pro vyjednávání ČR s Evropskou komisí. Výsledný strategický dokument na národní úrovni – Smlouva o partnerství pro rozvoj a investice – bude smlouvou s právy a povinnostmi z ní plynoucími pro oba smluvní partnery. Je zřejmé, že Evropská komise neumožní České republice financovat aktivity bez důkladně odůvodněné vazby na strategické dokumenty EU i ČR.

Evropská komise naznačila ve svých neoficiálních materiálech, že bude pro intervence politiky soudržnosti silněji než doposud prosazovat princip tematické koncentrace (ke které se Česká republika přihlásila), a to tím silněji, čím rozvinutější a vyspělejší bude území, jehož se intervence budou dotýkat. V případě České republiky to bude především znamenat tlak na redukci intervencí.

4.1 Časový harmonogram přípravy

Po projednání návrhu věcného zaměření rozvojových priorit ČR pro čerpání fondů EU po roce 2013 v srpnu tohoto roku vládou bude probíhat další zpřesňování a rozpracovávání národních rozvojových priorit zejména v návaznosti na projednávání návrhů a vydání příslušných nařízení EU ke kohezní politice. K rozpracování priorit a další přípravě budoucí kohezní politiky přistoupí MMR v rámci principu partnerství ve spolupráci s dalšími resorty, kraji, městy a obcemi, sociálními a hospodářskými partnery. MMR bude dále koordinovat zpracování strategických a analytických podkladů, které budou východiskem pro zdůvodňování a zpřesňování rozvojových priorit.

V přímé návaznosti na zveřejnění návrhu nařízení EU MMR vypracuje a předloží vládě do konce dubna 2012 rozpracování národních rozvojových priorit do úrovně zaměření operačních programů. V souladu s návrhy nařízení MMR zpracuje Rámcovou pozici k návrhům nařízení EU.

Obecný harmonogram jednotlivých kroků

Časové období	Aktivita
08/2011 - 04/2012	rozpracování národních rozvojových priorit, vymezení operačních programů
04/2012 - 12/2012	příprava Smlouvy o partnerství pro rozvoj a investice – vyjednávání s Evropskou komisí
04/2012 - 12/2012	příprava návrhů operačních programů (ve vazbě na Smlouvu o partnerství pro rozvoj a investice)
01/2013 – 12/2013	dopracování návrhů operačních programů v interakci s Evropskou komisí
11/2013 – 12/2013	odsouhlasení operačních programů s Evropskou komisí
2014	zahájení realizace operačních programů v programovém období 2014-2020

4.2 Další postup prioritizace

Na základě již zmíněných existujících a připravovaných strategií na evropské a národní úrovni (např. Národní program reform, Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti) v úzké vazbě na zveřejněný návrh sady nařízení pro strukturální operace, zejména v části programování a způsobilost operací, a při respektování souvislostí s relevantními strategickými dokumenty pro využití dalších disponibilních evropských (II. pilíř Společná zemědělská politika, Společná rybářská politika, komunitární programy) i domácích (na resortní, krajské i municipální úrovni) zdrojů vytvoří MMR strategii pro realizaci politiky hospodářské, sociální a územní soudržnosti - **strategie kohezní politiky v České republice na období 2014 – 2020**. Existence jasně definované strategie kohezní politiky umožní efektivně vyjednat s Evropskou komisí parametry podpory jak na úrovni Smlouvy o partnerství pro rozvoj a spolupráci, tak operačních programů.

Součástí strategie kohezní politiky bude rozpracování národních rozvojových priorit to **tematických okruhů, které budou vyjadřovat kvalitativní změnu** ve vazbě na problémy, které je nutné v ČR řešit. Zařazení konkrétního tematického okruhu do strategie kohezní politiky bude muset být podpořeno existencí strategického dokumentu pro navrhovanou oblast, znalostí cílů, jejich kvantifikovatelností a měřitelností prostřednictvím odpovídajících indikátorů a identifikací relevantních synergických vazeb na související priority. Měřitelnost je základem pro budoucí definice konkrétních oblastí intervencí v operačních programech a tematické okruhy se stanou základními stavebními kameny budoucích operačních programů. Při přípravě bude zohledněn návrh EK k **principu tematické koncentrace** a další návrhy např. kondicionality.

Následovat bude **posouzení váhy významu** jednotlivých tematických okruhů podle jejich příspěvku k naplňování cílů strategie kohezní politiky. Rozpracování národních rozvojových priorit, budoucí rozdělení finančních prostředků a nastavení rozhodujících parametrů budoucího implementačního systému bude probíhat v partnerské debatě koordinované MMR při využití platform, jež sloužily k tomuto účelu již v minulosti. Do fáze přípravy nastavení strategie kohezní politiky bude zapojen ex-ante hodnotitel, jehož připomínky by měly být významným zdrojem argumentů podporujících definitivní podobu této strategie. Je samozřejmostí, že ještě předtím, než bude s definitivní platností schválena finanční alokace pro Českou republiku včetně podílu jednotlivých fondů (patrně do pololetí roku 2013), bude se pracovat pouze s úvahami podílů alokací na tematické okruhy na celkovém objemu prostředků.

Zřetel bude brán také na **zkušenosti s dosavadní implementací evropských fondů**, efektivita a účinnost dosavadního čerpání. Komplexními zdroji vstupních informací, k nimž bude také při stanovení relevantních tematických okruhů pro strategii kohezní politiky přihlédnuto, budou především Střednědobé hodnocení věcné a finanční realizace Národního strategického referenčního rámce, případně další studie zaměřené na posouzení účelnosti, efektivnosti, hospodárnosti a rychlosti implementace konkrétních intervencí. Tyto a další studie bude možno vzít v úvahu zejména v případě, kdy zobecní poznatky získané na úrovni projektů pro oblasti intervencí či dokonce prioritní osy stávajících či minulých operačních programů. V závislosti na kontext stávajících intervencí a požadavek na vyšší koncentraci prostředků se může parametrem hodnocení stát např. i velikost projektu (na obou škálách spektra), přičemž za těchto okolností bude zohledněn specifický charakter fondů. Svou váhu budou mít i parametry udržitelnosti intervencí i často diskutované téma minimalizace zatížení veřejných rozpočtů v budoucnosti především v případě některých infrastrukturních projektů.

Mezi další podmínky nutné pro zahrnutí tematických okruhů do strategie kohezní politiky bude patřit **schopnost zajistit prostředky na spolufinancování operací**. Bude muset být také popsán případný územní rozměr příslušného tematického okruhu a subjekt zodpovědný za jeho implementaci bude muset představit nástroje pro její zohlednění. S ohledem na absorpční kapacitu pro budoucí navržené intervence je potřeba reflektovat pozitiva i negativa současného implementačního nastavení a dovést do konce snahy o maximální zjednodušení administrativy spojené s realizací projektů. Snižování

administrativní zátěže přinese úspory pro celý systém – jak pro žadatele a příjemce, tak pro administrátory. Při posuzování relevance okruhů podpory bude brána v úvahu především **efektivita příspěvku k naplnění cílů strategie kohezní politiky**. Mezi další podmínky se řadí schopnost poskytovatelů poukázat na příklady dobré praxe při využívání evropských fondů. Trendem, jenž bude při prioritizaci také respektován, je důležitost nastavení a optimalizace systému, do nějž jsou intervence poskytovány, a následná podpora jednotlivých projektů.

Závěr

MMR předkládá vládě souhrnný koncepční materiál týkající se budoucího zaměření kohezní politiky po roce 2013. Návrh pěti národních rozvojových priorit, který je předložen vládě ke schválení, byl zpracován na základě analytických prací a ve spolupráci s ostatními partnery.

Národní rozvojové priority:

- **Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky.**

Hlavním cílem národní rozvojové priority „Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky“ je podpora hospodářského růstu České republiky, založená na pilířích znalostní ekonomiky (inovace - vzdělávání – výzkum), rozvoji podnikatelských aktivit a kvalifikované a flexibilní pracovní síle.

- **Rozvoj páteřní infrastruktury.**

Hlavním cílem národní rozvojové priority „Rozvoj páteřní infrastruktury“ je vytvořit efektivně fungující dopravní, informační, energetické a environmentální infrastrukturu umožňující jak zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky, tak kvalitnější život obyvatel.

- **Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy.**

Hlavním cílem národní rozvojové priority „Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy“ je poskytovat kvalitní služby občanům a prostřednictvím dobře fungujících institucí přispívat k budování konkurenceschopné, na podnikání a inovacích založené ekonomiky.

- **Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví.**

Hlavním cílem národní rozvojové priority „Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví“ je jednak zejména sociální prevencí snižovat sociální vyloučení s důrazem na začleňování znevýhodněných resp. ohrožených skupin obyvatelstva do trhu práce a jednak zlepšovat životní styl a zdravotní stav populace.

- **Integrovaný rozvoj území.**

Cílem národní rozvojové priority „Integrovaný rozvoj území“ je zajistit vyvážený rozvoj území České republiky, přispět ke snižování regionálních rozdílů a umožnit využití místního potenciálu pro posílení konkurenceschopnosti a územního rozvoje regionů se zřetelem na kvalitu života a životního prostředí.

V souvislosti s předloženým návrhem příštího víceletého finančního rámce (červen 2011) a návrhem nařízení EU (podzim 2011) bude MMR v další fázi ve spolupráci s partnery detailně specifikovat obsah jednotlivých tematických oblastí priorit tak, aby byly naplněny požadavky EK a zároveň potřeby ČR.

Důraz bude kladen na další rozpracování regionální tematických národních rozvojových priorit a národní rozvojové priority Integrovaný rozvoj území v úzké součinnosti s kraji, městy a příslušnými resorty.

Přílohy

1. Shrnutí makroekonomických souvislostí ČR

Výsledky Strategie hospodářské růstu a dopady finanční a hospodářské krize

Rámec strategie konkurenceschopnosti předložený NERVem konstatuje, že je velmi pravděpodobné, že Česká republika nesplní cíl, který si stanovila ve Strategii hospodářského růstu ČR na léta 2005 – 2013. To byl doposud jediný ucelený a vládou vzat na vědomí (usnesení vlády č. 984/2005 ze dne 20 července 2005) strategický dokument podporující posilování konkurenceschopnosti ČR.

Přestože se referenčnímu roku 2013, k němuž jsou stanoveny cíle Strategie, teprve blížíme, je možné již nyní konstatovat, že hlavního cíle, tedy dosažení průměru HDP EU, nebude s nejvyšší pravděpodobností dosaženo. Podobně je tomu i s dalšími charakteristikami uvedenými v úvodu zmiňované Strategie. Dle zmíněného dokumentu se ČR nestane znalostně technologickým centrem Evropy s rostoucí životní úrovní a vysokou zaměstnaností, ani se významným způsobem nepřiblíží ekonomické úrovni hospodářsky vyspělých zemí EU při respektování principů udržitelného rozvoje.

Zdroj: NERV (2011): Rámec strategie konkurenceschopnosti, s. 13.

Tabulka 1: HDP na obyvatele podle standardu kupní síly (EU 27 = 100), v %. Zdroj: Eurostat.

Země	1995	2000	2003	2004	2005 ¹⁾	2006	2007	2008	2009
EU 27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU 25	105,0	105,0	104,0	104,0	104,0	104,0	104,0	103,0	103,0
Eurozóna 16	114,0	113,0	111,0	109,0	110,0	109,0	109,0	109,0	109,0
v tom:									
Belgie	129,0	126,0	123,0	121,0	120,0	117,0	116,0	115,0	116,0
Bulharsko	32,0	28,0	34,0	35,0	37,0	38,0	40,0	43,0	.
Česká republika	73,0	68,0	73,0	75,0	76,0	77,0	80,0	80,0	82,0
Dánsko	132,0	131,0	125,0	123,0	124,0	123,0	123,0	123,0	121,0
Estonsko	¹⁾ 36,0	45,0	54,0	57,0	61,0	66,0	69,0	68,0	64,0
Finsko	108,0	117,0	112,0	116,0	114,0	114,0	118,0	118,0	113,0
Francie	116,0	115,0	112,0	110,0	111,0	109,0	108,0	107,0	108,0
Irsko	103,0	131,0	141,0	142,0	144,0	145,0	147,0	133,0	127,0
Itálie	121,0	117,0	111,0	107,0	105,0	104,0	104,0	104,0	104,0
Kypr	88,0	89,0	89,0	90,0	91,0	91,0	93,0	97,0	98,0
Litva	36,0	39,0	49,0	50,0	53,0	55,0	59,0	61,0	55,0
Lotyšsko	31,0	37,0	43,0	46,0	49,0	52,0	56,0	56,0	52,0
Lucembursko	223,0	245,0	247,0	253,0	255,0	270,0	275,0	279,0	271,0
Maďarsko	52,0	55,0	63,0	63,0	63,0	63,0	62,0	64,0	65,0
Malta	86,0	84,0	78,0	77,0	78,0	77,0	76,0	79,0	81,0
Německo	129,0	118,0	116,0	116,0	117,0	116,0	116,0	116,0	116,0
Nizozemsko	123,0	134,0	129,0	129,0	131,0	131,0	132,0	134,0	131,0
Polsko	43,0	48,0	49,0	51,0	51,0	52,0	54,0	56,0	61,0
Portugalsko	77,0	81,0	79,0	77,0	79,0	79,0	78,0	78,0	80,0
Rakousko	135,0	131,0	127,0	127,0	124,0	125,0	123,0	124,0	124,0
Rumunsko	.	26,0	31,0	34,0	35,0	38,0	42,0	48,0	46,0
Řecko	84,0	84,0	93,0 ²⁾	94,0 ²⁾	91,0 ²⁾	93,0 ²⁾	92,0 ²⁾	94,0 ²⁾	94,0
Slovensko	48,0	50,0	55,0	57,0	60,0	63,0	68,0	72,0	73,0
Slovinsko	74,0	80,0	83,0	86,0	87,0	88,0	88,0	¹⁾ 91,0	¹⁾ 88,0

Spojené království	113,0	119,0	122,0	124,0	122,0	120,0	116,0	116,0	116,0
Španělsko	92,0	97,0	101,0	101,0	102,0	104,0	105,0	103,0	103,0
Švédsko	125,0	128,0	124,0	126,0	122,0	123,0	125,0	123,0	119,0
Ostatní země									
Chorvatsko	46,0	49,0	54,0	56,0	57,0	57,0	61,0	64,0	.
Island	133,0	132,0	125,0	131,0	130,0	123,0	121,0	122,0	117,0
Japonsko	129,0	117,0	112,0	113,0	113,0	110,0	109,0	.	.
Norsko	135,0	165,0	156,0	164,0	176,0	183,0	179,0	189,0	178,0
Spojené státy	159,0	161,0	156,0	157,0	159,0	154,0	151,0	146,0	146,0
Švýcarsko ²⁾	153,0	145,0	137,0	135,0	133,0	136,0	140,0	143,0	144,0
Turecko	30,0	42,0	36,0	40,0	42,0	44,0	45,0	47,0	.

¹⁾ Změna metodiky

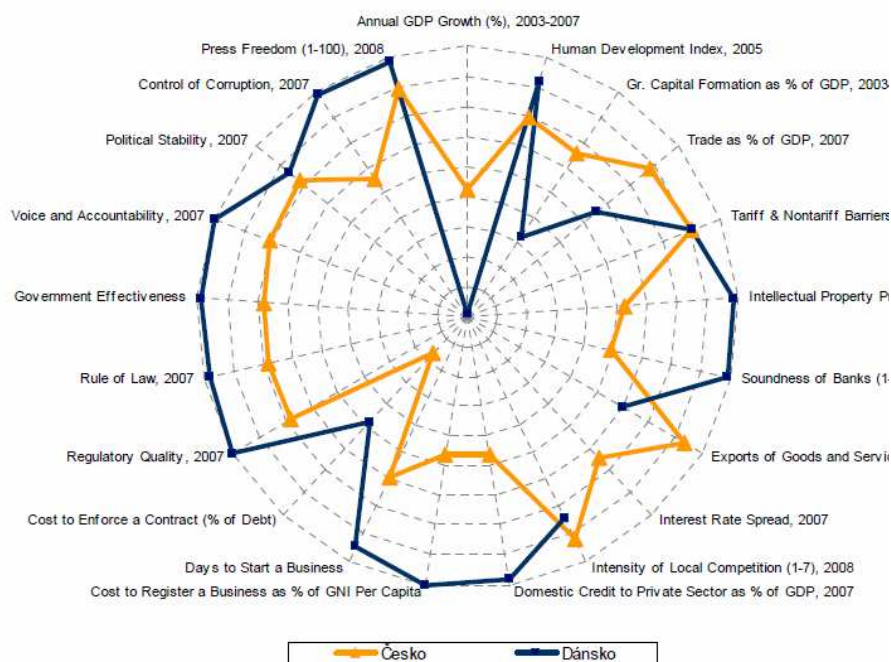
²⁾ Předběžné údaje

Zdroj: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb010>

ze dne 14. 3. 2011

Zdroj: BermanGroup (2011): *Analýza věcných priorit a potřeb jednotlivých oblastí v působnosti MPO pro zaměření podpory ze strukturálních fondů EU v příštím programovém období (2014+)*. Závěrečná zpráva – část I. s. 227.

Příloha 32: Ekonomická výkonnost a efektivnost podle indexu znalostní ekonomiky, r

Zdroj: KAM, World Bank, 2009

Finanční a ekonomická krize zasáhla celý svět a ČR zatím vychází relativně méně poškozena než jiné státy EU. Konvergence k průměru EU se dle statistik zastavila a přihlédneme-li k faktu, že mnoho vyspělejších zemí západní Evropy zaznamenalo propad HDP, sledujeme, že některé nové členské státy EU z východní Evropy rostly výrazně dynamičtěji a evropský průměr dohánějí rychleji než ČR. Další důvody nenaplnění vize Strategie bude tedy nutno podrobněji analyzovat.

Finanční a ekonomická krize a konvergence

Vstup ČR do Evropské unie znamenal pro české podniky možnost intenzivního zapojení do jednotného trhu, což se projevilo na dalším růstu provázanosti s globální ekonomikou. Došlo k dramatickému zvýšení konkurence. V případě průmyslu v ČR lze konstatovat, že přestál krizi velmi úspěšně a je stále konkurenceschopný na rozdíl od jiných méně mezinárodně obchodovatelných ekonomických aktivit v české

ekonomice – jako např. oblast stavitelství, služeb a veřejných služeb (NERV).

ČR se tedy nestala znalostním ani technologickým centrem Evropy, což však neznamená, že některé segmenty menší ekonomiky tuto charakteristiku nevykazují. Zároveň to neznamená, že by jiné podstatné segmenty ekonomiky nebyly konkurenceschopné. Znalosti a technologický náskok se však nestaly hlavními tahouny růstu a konkurenceschopnosti. Konkurenceschopnost je determinována především cenovými a lokalizačními faktory.

ČR znalostní ekonomika, technologie a inovace a konkurenceschopnost

Relativně nízké procento firem, převážně náležejících do kategorie mikro, malých a středních podniků (MSP) vykazuje charakter drobného jádra znalostní ekonomiky. Je zajímavé, že mnoho těchto firem má české vlastníky. Základ české ekonomiky (měřeno zaměstnaností, tvorbou přidané hodnoty, ale zejména podílem na vývozu) však tvoří střední a velké podniky převážně se zahraniční kapitálovou účastí. Tento stav má své kořeny v privatizaci 90. let dřívějších velkých podniků ve vlastnictví státu a především v realizaci politiky lákání přímých zahraničních investic na konci minulého století a v první polovině úvodní dekády století nového. Na tyto nadnárodní firmy a na další v nejbližším zahraničí (převážně SRN) je vázáno mnoho českých subjektů z kategorie MSP, které plní roli jejich subdodavatelů. Ve většině případů konkurují na bázi ceny, obrovskou výhodou celé této části ekonomiky je také příznivá geografická poloha ČR vůči hlavnímu obchodnímu partnerovi – Spolkové republice Německo a EU.

V oblasti dopravní infrastruktury byla v minulosti investiční aktivita zaměřena především na budování dálnic a rychlostních silnic a tranzitních železničních koridorů. V menší míře byly budovány silniční obchvaty sídel a modernizovány mimokoridorové železniční tratě, malá část investic směřovala také do rozvoje letišť a vodních cest. V oblasti silničních staveb nebyla vždy respektována skutečná priorita jednotlivých staveb daná jejich významem a polohou v rámci evropské a národní dopravní sítě a stávající i výhledovou intenzitou dopravy, problémy způsobuje také neefektivní územní příprava nových staveb. K modernizaci železniční sítě je přistupováno méně flexibilně, nejsou dostatečně zohledněny skutečné a v uplynulých dvou desetiletích radikálně změněné přepravní priority v osobní i nákladní dopravě. Společným jmenovatelem silničních i železničních staveb je značná a často diskutabilní nákladnost (protihlukové stěny apod.), nedořešená návaznost na související infrastrukturu a především výrazná preference nové výstavby před údržbou stagnujícího či chátrajícího zbytku sítě. Některé části vodních cest (zejména mosty na LVVC) jsou modernizací bez dalších návazností předimenzovány, zatímco podstatné a nezbytné stavby umožňující zajištění nebo zvýšení splavnosti se dosud nepodařilo realizovat (zlepšení splavnosti Ústí nad Labem – státní hranice, splavnění dolní části Bařova kanálu včetně napojení na řeku Moravu). Nejvýraznější deficit se projevuje v budování multimodálních terminálů a především vhodně umístěných veřejných logistických center, které by umožnily zmírnit současný negativní trend růstu silniční nákladní dopravy.

Páteřní dopravní infrastruktura

V oblasti elektronických komunikací a telekomunikací došlo v uplynulých letech k výraznému zkvalitnění dostupnosti moderních služeb ve velkých centrech, ale v důsledku liberalizace odvětví a soustředění většiny operátorů i investic na velká centra dochází k relativnímu zaostávání venkovských regionů, kde se podobné služby nerozvíjejí vůbec nebo velmi pomalu (například ve velké části venkovského prostoru ČR dosud není vůbec dostupné pevné internetové připojení a kvalitní signál všech mobilních operátorů, vysokorychlostní internet pak není zajištěn ani v řadě větších sídel). Vzhledem k rostoucí míře konkurence na trhu lze očekávat, že operátoři budou tržním tlakem nuceni i nadále omezovat míru investic v málo rentabilních venkovských/periferních oblastech a v budoucnu může vývoj směřovat až

Infrastruktura elektronických komunikací

k nezbytnosti veřejné intervence (toto se kromě datových a telekomunikačních služeb v budoucnosti může týkat i poštovních služeb apod.).

Odvětví přenosu, distribuce a rozvodu energie prošlo v řadě aspektů a lokalit výrazným rozvojem a modernizací. Také v tomto odvětví však dochází k nerovnoměrnému rozvoji a regionálnímu zaostávání investic do infrastruktury, které vedou k nemožnosti aktuálně pokrýt některé požadavky na připojení i ve velkých městech a k rychlému stárnutí distribuční soustavy v některých mimo městských oblastech. V souvislosti s postupnou liberalizací energetického trhu lze očekávat podobný vývoj jako v oblasti datových služeb a telekomunikací, tj. maximální omezení investic pro dosažení úspory nákladů a konkurenceschopnosti na trhu. Proto do budoucna nelze vyloučit nutnost veřejné intervence směřující k zajištění dostupnosti elektrické energie v některých regionech.

Infrastruktura
energetických sítí

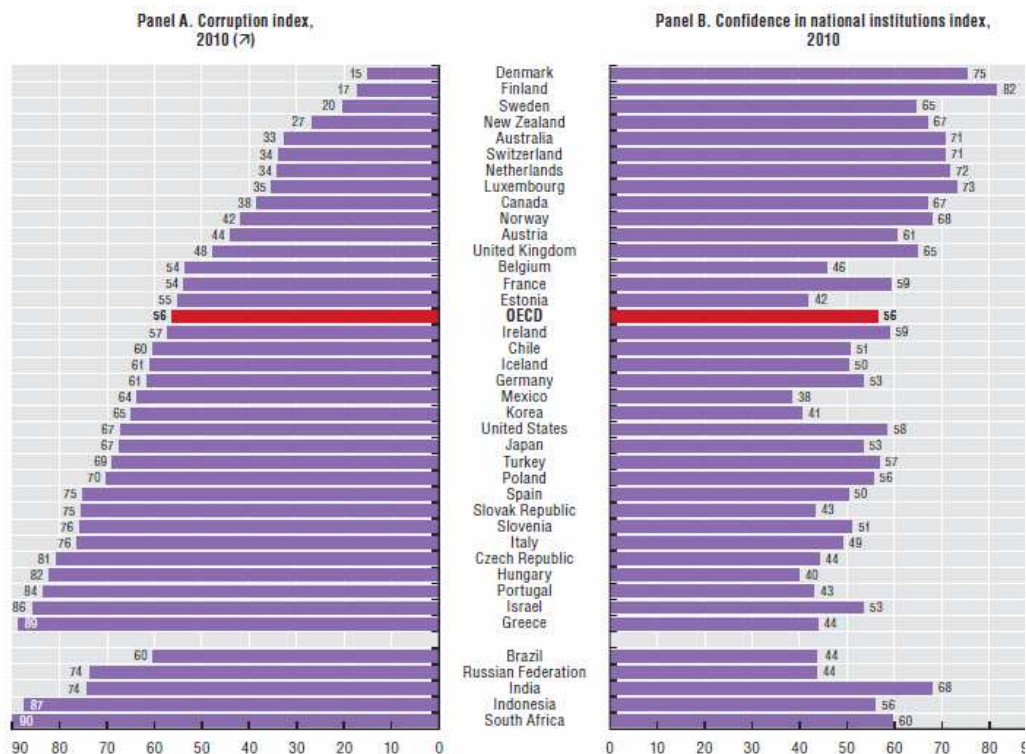
Za dané období došlo k významnému někdy až dramatickému poklesu kvality institucionálního prostředí, kvality výkonu veřejné správy. Zvýšila se silně korupce a dramaticky klesá kvalita školství.

Instituce

Zkušenosti s fungováním stávajícího modelu veřejné správy založeného reformou veřejné správy jsou převážně pozitivní, nelze však odhlížet od skutečnosti, že stávající strukturu veřejné správy je třeba přizpůsobit novým podmínkám, neboť ze střednědobého hlediska je stávající systém jen obtížně financovatelný. Nelze zároveň považovat za vhodnou cestu vytváření specializovaných správních úřadů v území, což je systém pro adresáty veřejné správy nejméně přehledný a z hlediska financování a organizačního zajištění zcela neefektivní. To se projevuje v nesystémových snahách jednotlivých rezortů o změny. Zmiňované snahy resortů mohou vést nejenom ke zvyšování finančních nároků na budování dalších paralelních struktur, ale i k možnému znepráhlednění již tak složitého systému výkonu veřejné správy, způsobeného především nedokončením reformy veřejné správy.⁸

Zdroj: OECD (2011): Society at a Glance 2011. OECD Social Indicators. 103 s. (http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/society-at-a-glance-2011_soc_glance-2011-en)

⁸ Zdroj: Základní rámec pro Koncepci dokončení reformy veřejné správy

Posuny ve struktuře ekonomiky

Česká ekonomiky se v letech 2000-2006 významně reindustrializovala (objem průmyslových aktivit v ekonomice je rekordní a vykazuje 2. nejvyšší úroveň v OECD NERV 1. kapitola.)

Rekordní reindustrializace

Produktivita subdodavately orientovaných firem jim přes výraznou konkurenci především v průmyslových oborech umožňuje se vyrovnávat s tržními tlaky. Potenciál této výhody se však postupně vyčerpává, stejně jako se smazává technologický a vzdělanostní náskok ČR před zeměmi z celého světa, které ČR více a více v tomto segmentu konkurují. Inovace v těchto podnicích probíhá většinou zakoupením nových technologií na vyspělých trzích. Nejedná se většinou o moderní průlomové technologie, ale subdodavatelé jsou s těmito zařízeními schopni poskytovat kvalitní subdodávky velkým zpracovatelům.

Dominance zahraničních vlastníků a odběratelů

Klíčovým limitem růstu a zvyšování konkurenceschopnosti těchto firem je jejich postavení v dodavatelském řetězci, který jim ve většině případů neumožňuje strategickou komunikaci se zákazníky. Tak jsou připraveni o schopnost připravovat dlouhodobé inovační a akviziční aktivity a jsou plně odkázáni na filtrované pokyny svých zákazníků - odběratelů, kteří se věnují strategickému rozvíjení technologií a procesů a české firmy udržují v postavení pouze pasivních dodavatelů s kapacitou pouze inkrementálních zlepšení či inovací a minimální schopností expanze na globální úrovni (Berman, NERV).

Další charakteristikou, která limituje schopnosti napojení na globální trhy a trendy na nich jsou plošně slabá kompetence vedoucích pracovníků případně vlastníků českých MSP pohybovat se v mezinárodním prostředí, prodávat a komunikovat se strategickými zákazníky.

Slabé kompetence managementu při dobývání globálních trhů

V neposlední řadě jde také o mimořádně nevykonnou strukturu českého výzkumu včetně aplikovaného výzkumu. Studie NERV a další upozorňují na velmi špatný stav řízení veřejných výdajů v této oblasti a rázně doporučuje, aby se nejprve změnil systém řízení a poskytování veřejných prostředků a teprve po té aby se do této oblasti

Stav a role vzdělání a VaV jako zdroje konkurenceschopnost

teprve lily další prostředky NERV kapitola Inovace a Sofistikovanost podnikání.

i

Jak již bylo uvedeno výše, ČR stále disponuje poměrně vzdělanou, ale stárnoucí populací a díky dlouhé industriální a vzdělávací tradici také kvalifikovanou a zručnou pracovní silou. Generace středoškoláků, učňů a technických vysokoškoláků ze 70. – 80. let dnes tvoří jádro pracovní síly mnohých segmentů průmyslu. (Rychle je smazáván formální deficit podílu osob s vysokoškolským vzděláním v populaci, avšak inflace kvantity je v tomto případě na úkor kvality vzdělání. Významným problémem pro budoucí konkurenceschopnost ČR je, že se rapidně zhoršuje kvalita vzdělávání na všech úrovních. Významný je fatální trend drastického propadu objemu i kvality vzdělávání ve středoškolských a učňovských technických oborech. Tento trend bude mít významný dopad na mnohé obory, které tvoří jádro naší mimořádně industrializované ekonomiky.

Trh práce vzdělávání jako kritický zdroj konkurenceschopnosti

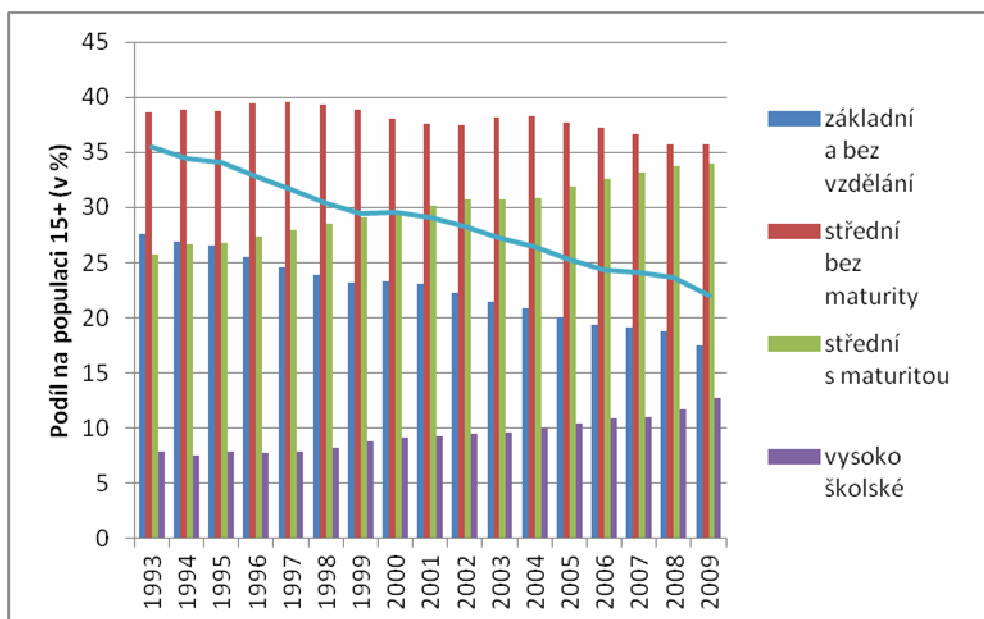
Proces zaostávání a úpadku vzdělávání začíná na základních školách s časovým posunem a pokračuje i v navazujících stupních a má mimořádně dlouhou setrvačnost a zpoždění. Důkazy o tom podávají také výsledky nejrozsáhlejší mezinárodní srovnání (např. PISA, TIMSS; aj.), kde se ČR systematicky a rychle propadá výsledkovým pořadím. Dalšími identifikovanými slabiny jsou u žáků čtenářská gramotnost – porozumění textu, finanční gramotnost, jazyková znalost a zejména schopnost aplikovat získané poznatky při řešení problémových situací a projektů. Výrazné slabiny byly identifikovány ve znalostech matematiky a technických a přírodovědných oborů. Tyto obory jsou také na úrovni sekundárního a terciárního vzdělávání poměrně nepopulární. Studenti dávají spíše přednost ekonomickým a humanitním směrům studia, lze hovořit o jakési deindustrializaci vzdělání, která však je v ostrém kontrastu s požadavky trhu práce pro průmysl a služby a výše zmíněnou pozicí ČR jako industriální velmoci.

V ČR neexistuje systém efektivní komunikace a sladování nabídky s poptávkou tedy mezi poskytovateli vzdělávání a trhem práce. Toto platí pro všechny stupně poskytovatelů prvotního vzdělání a především pro celý fragmentovaný systém tzv. celoživotního vzdělávání. Ve svém důsledku to způsobuje plýtvání veřejných prostředků, snižování efektivity ekonomiky a zvyšování nezaměstnanosti, a v mnoha oborech bude v případě další konjunktury vést k nutnosti saturovat nedostatek pracovní síly jiným způsobem, například zahraniční migrací. Nezanedbatelná je regionální úroveň tohoto problému, protože jak dopad, tak pravomoci v oblasti středního vzdělávání (stejně jako u základního) jsou přeneseny na regionální úroveň.

Trh a nabídky vzdělávání

Na rozdíl od vyspělých ekonomik se ČR vyznačuje nízkým podílem populace vzdělávající se po skončení formální studijní dráhy.

Zdroj: ČSÚ (2011): Česká republika v datech (1989 až 2009). Praha, Český statistický úřad. (http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1420-11-n_2011)

Míra nezaměstnanosti je v obecném pohledu nepřímě úměrná stupni dosaženého vzdělání. Platí, že výhodou pro zaměstnatelnost jednotlivce je flexibilita a uplatnitelnost vystudovaného oboru, jazykové znalosti, znalost práce s výpočetní technikou a získané podnikatelské kompetence. V souvislosti s výše uvedenou strukturou českého hospodářství se jeví jako nejvíce problematickou skupina pracujících se středním a středním odborným vzděláním. Zatím, zejména díky střední a starší generaci, představuje právě kvalifikovaná středoškolsky vzdělaná pracovní síla velký potenciál naší ekonomiky, opět podtržený skutečností, že cena její práce je v poměru k produktivitě stále konkurenceschopná. Výhledově, a bude se to jistě týkat již období do roku 2020, patří středoškolsky vzdělaná pracovní síla k nejohroženějším segmentům trhu práce a bude patřit i nedostatkovému segmentu.

Trh práce

Riziko lze spatřovat v pokračování trendu zachování čistě cenové konkurenceschopnosti firem bez snahy o zapojení znalostí a inovací ve výrobním cyklu. Je nutné zdůraznit nový fenomén generačního rozdílu v připravenosti na fungování na trhu práce, kdy je špatná připravenost vzdělávací soustavou kombinovaná ještě s problémem absolventů najít si a dobře se uplatnit v prvním zaměstnání či obecněji na počátku profesní kariéry. Je pravděpodobné, že v situaci, kdyby ekonomika měla potenciál pro růst a potřebovala by jej sytit přílivem dalších kvalifikovaných pracovních sil, působil by jejich strukturální nedostatek jako inhibitor růstu.

Generační obměna

Přestože po roce 1990 došlo k nevyhnutelné korekci, spojené s drastickou restrukturalizací/transformací, nekopíruje ČR v zaměstnanosti podle sektorů tradiční západoevropský model přesunu pracovníků do sektoru služeb. Také díky již zmiňované nové industrializaci tažené přímými zahraničními investicemi do průmyslu neklesala zaměstnanost nikterak dramaticky a po poklesu na nejnižší hodnotu v roce 2004 začala poté znovu růst. I v této charakteristice se ČR podobá německému modelu, kde je ekonomika založena na tradičně silném a významném výrobním sektoru. Nutno dodat, že tento typ ekonomiky vykázal v době krize mnohem větší odolnost než ekonomiky postavené na službách (UK, Irsko, Řecko, aj.)

Z pohledu chudoby a sociálního vyloučení se nezdá být celková situace v České republice výrazně problematická. Podíl osob s rizikem chudoby a sociálního vyloučení činil v roce 2009 14 %, zatímco průměr EU 27 dosahoval 23,1 %. Bohužel však ve společnosti a v území panují značné rozdíly. Za nejvíce rizikové lze jednoznačně označit nezaměstnané (riziko chudoby a sociálního vyloučení u 60 %),

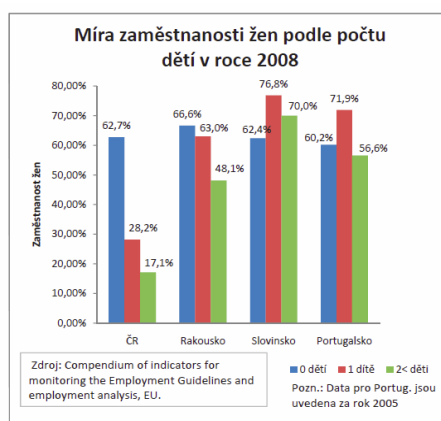
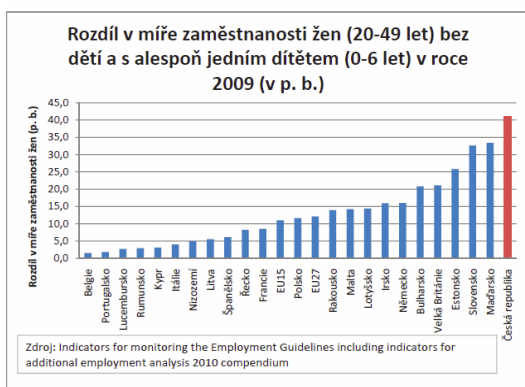
Sociální vyloučení

zvláště pak dlouhodobě nezaměstnané. Nejhorší postavení na trhu práce (a s tím se zvyšující riziko sociálního vyloučení) mají osoby se základním vzděláním, osoby starší 50 let, zdravotně postižení a matky s malými dětmi.

Specifickou sociálně vyloučenou skupinu tvoří obyvatelé tzv. sociálně vyloučených lokalit a výzkumy udávají, že v těchto lokalitách žije 60-80 tis. obyvatel a míra nezaměstnanosti se pohybuje okolo 90 %.

Sociálně vyloučené lokality

Zdroj: NERV (2011): *Rámec strategie konkurenceschopnosti*, s. 138 a Münich, D. (2011): *Dlouhodobé trendy zaměstnanosti (zdánlivý klid, zdánlivý standard). Příspěvek prezentovaný na národní konferenci FSS MU „Výzvy zaměstnanosti v kontextu krize: sociální ochrana, zaměstnatelnost, flexibilita“*, Brno 27. - 28. ledna 2011“.

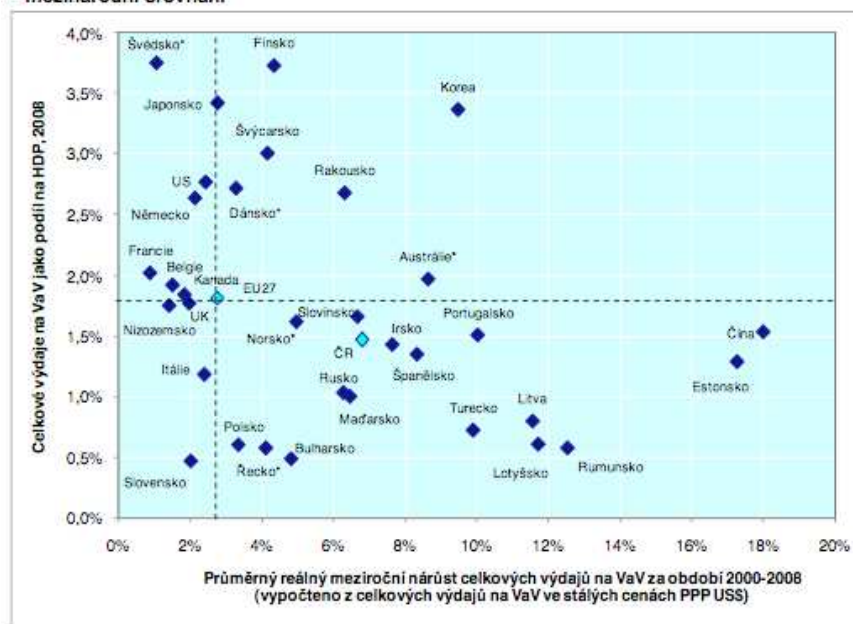

Podle statistik rostly průběžně výdaje na výzkum a vývoj (dále VaV) nadstandardním tempem ve srovnání s růstem ekonomiky. Celkově však ČR se svými výdaji na VaV dosahujícími přibližně 1,5 % HDP stále zaostává za vyspělým světem, který vydává na VaV aktivity mezi 2 % a téměř 4 % HDP. Aktivity VaV jsou financovány především soukromým sektorem, jehož zaměstnanci také tvoří většinu pracovníků aktivních ve VaV, zejména po přepočtení na úvazky.

VaV výdaje

Zdroj: BermanGroup (2011): *Analýza věcných priorit a potřeb jednotlivých oblastí v působnosti MPO pro zaměření podpory ze strukturálních fondů EU v příštím programovém období (2014+)*. Závěrečná zpráva – část I. s. 90.

Graf 61: Výdaje na VaV (GERD) jako % HDP a jejich průměrný meziroční růst v letech 2000-2008 – mezinárodní srovnání

Poznámka: Průměrný reálný meziroční nárůst celkových výdajů na VaV za období 2000–2008: Dánsko, Norsko, Švédsko – 2001–2008; Recko – 2001–2007; Austrálie – 2000–2006

Zdroj: Eurostat, ČSÚ

Závažným problémem českého VaV je naprosto neadekvátní řízení a slabá propojenost jednotlivých aktérů, což je nejmarkantnější v téměř neexistující komunikaci mezi soukromou a veřejnou sférou. Systém nemá nastavené kvalitativní zpětné vazby poskytující státu informace od veřejných VVI. V ČR velmi nedokonale funguje základní propojení mezi články řetězce věda (základní výzkum) – aplikovaný výzkum – inovace – firemní aplikace.

Řízení výdajů na VaV a potřeby ekonomiky (Technopolis a NERV)

Z mnoha důvodů jsou aktivity VaV v ČR velmi roztržštěné a pokrývají na mezinárodní poměry a velikost ČR nezvykle široké spektrum aktivit. Prioritizace a s ní související koncentrace veřejných financí na podporu VaV je velmi pomalá a nedostatečná. Pozitivem je, že několik málo pracovišť a oborů VaV je v ČR na špičkové světové úrovni.

Od roku 2000 je trend ve vývoji stavu životního prostředí stagnující s poměrně výraznými meziročními výkyvy. Současný stav životního prostředí je s ohledem na nejistý vývoj socioekonomických zátěží i dalších faktorů značně nestabilní a může mít v budoucnu výrazné výkyvy v pozitivním i negativním smyslu. I přes příznivý vývoj v emisích skleníkových plynů má ČR nadále vysoké měrné emise skleníkových plynů na obyvatele a na jednotku HDP (tzv. emisní intenzitu) a energetická náročnost ekonomiky ČR vůči HDP je stále vysoká (oproti průměru EU27). Přes dlouhodobě klesající materiálovou náročnost ekonomiky ČR dosahuje téměř dvojnásobné hodnoty oproti průměru zemí EU15. Nejčastějším způsobem odstraňování odpadů (rok 2009) je stále skládkování a materiálové využití komunálního odpadu není dostatečné. Rezervy jsou rovněž v energetickém využití komunálního odpadu (využití odpadu způsobem obdobným jako paliva nebo jiným způsobem k výrobě energie).

Životní prostředí, energetická a materiálová náročnost ekonomiky

Nakládání s odpady

Z hlediska kvality ovzduší není v ČR současný stav vyhovující. Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší však nemají plošný, ale územně ohraničený charakter. Jedná se o

Kvalita ovzduší a vod

průmyslově zatížené regiony, oblasti s intenzivní silniční dopravou a malá sídla, kde tlak na životní prostředí pochází především z vytápění domácností. V těchto hustě osídlených regionech, mezi které patří část Moravskoslezského a Ústeckého kraje, Praha a některé další lokality v ČR, představuje zhoršená kvalita životního prostředí riziko dlouhodobých dopadů na zdraví obyvatel. Závažný problém v kvalitě ovzduší na celém území ČR představuje výskyt vysokých koncentrací suspendovaných částic frakce PM₁₀. Z hlediska jakosti vody má již jen několik úseků vodních toků nejhorší, tj. V. třídu jakosti vod podle základní klasifikace ukazatelů, a většina hodnocených úseků vodních toků patří do I. až III. třídy jakosti vod. V ČR existují významná povodňová rizika a související nedostatečná retenční schopnost krajiny. V důsledku změn klimatu mohou povodňové situace nabýt velkého rozsahu s katastrofálními následky. Významná plocha zemědělské půdy je ohrožena vodní erozí, nezanedbatelné není ani ohrožení větrnou erozí. Významná je i plocha zemědělské půdy ohrožená utužením (40 % zemědělské půdy) a okyselováním. V souvislosti se současnými trendy územního rozvoje dochází ke změnám využití krajiny a půd, nárůstu zastavěných území s následnou vazbou na ztrátu biotopů rostlinných a živočišných druhů a celkově na biologickou rozmanitost.

Krajina a prevence živelných pohrom

Obr. 1 → Mapa oblastí ČR s překročeními imisními limity pro ochranu zdraví, 2009

- Území s překročením LV (4,43 % území ČR)
- Území s překročením LV+MT (0,01 % území ČR)
- Kraje
- Obce s rozšířenou působností

Zdroj: ČHMÚ

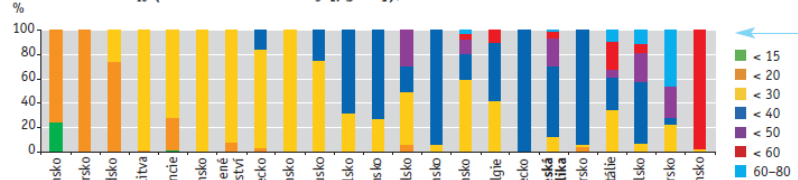
Obr. 2 → Mapa oblastí ČR s překročeními cílovými imisními limity pro ochranu zdraví (bez zahrnutí ozonu), 2009

- Území s překročením TV (2,3 % území ČR)
- Kraje
- Obce s rozšířenou působností

Zdroj: ČHMÚ

Graf 2 → Podíl městské populace [%] ve vybraných státech vystavené průměrné roční koncentraci suspendovaných částic frakce PM₁₀ (koncentrační intervaly [μg.m⁻³]), 2006

Zdroj: AirBase, Eurostat

Obr. 1 → Jakost vody v tocích ČR, 2008–2009

Zdroj: VÚV T.G.M., v.v.i. z podkladů s.p. Povodí

Tabulka 1 → Struktura nakládání s komunálním odpadem v ČR vztažená k celkové produkci komunálního odpadu [%]

Způsob nakládání [%]	2003	2004	2005	2006	2007
Podíl energetického využití (R1)	4,8	8,7	9,4	9,5	9,7
Podíl materiálového využití komunálního odpadu (R2-R12, N1, N2, N8, N10, N11, N12, N13, N15)	10,9	11,8	15,5	20,0	21,0
Podíl komunálního odpadu odstraněného skládkováním (D1, D5, D12)	63,3	64,4	69,3	81,0	86,2
Podíl komunálního odpadu odstraněného spalováním (D10)	4,8	0,05	0,04	0,05	0,07

Zdroj: VÚV T.G.M., v.v.i. – Cel

Data byla stanovena podle platné metodiky pro daný rok – podle Matematického vyjádření výpočtu „soustavy indikátorů OH“; pro rok 2009 jsou uvedena p. nakládání jsou podrobně popsány v Tabulce 2. Důvodem vyššího objemu evidovaného nakládání oproti objemu evidované produkce je zahrnutí podlimitních odpadů, kteří nepřekročili limit zákona o odpadech č. 185/2001 Sb., § 39, tedy nemají povinnost ohlašovat, a tudíž nejsou započtení do evidované produkce. Z důvodu zvyšování rozdílu mezi evidovaného nakládání, jelikož koncová zařízení určená k nakládání s odpady mají povinnost ohlásit odpady vždy). Z důvodu zvyšování rozdílu mezi tečnou produkcí odpadů bude v roce 2009 při zpracování konečných dat sbíraných podle zákona o odpadech pravděpodobně poprvé proveden dopočet produkovaných odpadů.

Regionální rozměr ekonomiky

Nejen kvůli hospodářské recesi, ale také z dalších příčin, mezi něž patří kvalita endogenních rozvojových faktorů či vhodnost intervencí regionální politiky (realizované po vstupu ČR do EU převážně prostřednictvím evropských fondů), dochází ke zvyšování regionálních rozdílů na všech řádovostních úrovních. Intervence regionální politiky by měly korigovat nežádoucí jevy v rozvoji území. Pro nastavení podpory rozvoje regionů v následujícím programovacím období bude nutné stanovit jasné východisko a stanovit vhodnou kombinaci prorůstových a vyrovnávacích nástrojů regionální politiky. Je evidentní, že pro různé regiony bude nutno uplatnit v rozdílné intenzitě různé nástroje pro řešení jejich specifických problémů.

Jako nejvíce ohrožené propadem ekonomické výkonnosti se zatím jeví Karlovarsko a Olomoucko, kde jsou tyto trendy evidentní již nyní. Vzhledem ke koncentraci zahraničních investic do montážních závodů s nízkou tvorbou přidané hodnoty v regionu Vysočina lze podobný vývoj očekávat i zde. Hrozba klesající vývojové trajektorie se potenciálně vznáší i nad regiony Pardubickým, Libereckým a Ústeckým, případně i Plzeňským. Na nižší než krajské úrovni dochází k ještě razantnějšímu otevírání nůžek mezi růstovými póly – nejčastěji krajská a některá bývalá okresní střediska – a zbytkem území. V celorepublikovém pohledu se tak k tradičně hospodářsky slabým územím charakterizovaným vyšší mírou nezaměstnanosti jako ukazatelem problémovosti přidávají i některá území podél státní hranice a v Čechách oblast tzv. „vnitřní periferie“, tedy oblasti na styku Středočeského kraje s jeho sousedy.

Diverzita území⁹, představuje výzvu pro nastavení takových strategií rozvoje, které umožní plně využít potenciál území a které jej umožní dále kultivovat. Vhodným nastavením obsahu i formy intervencí ve prospěch firem i podnikatelského prostředí by mělo dojít k územně specifickému využití konkurenčních výhod jednotlivých regionů ČR. Podpora konkurenceschopnosti se v regionálním kontextu opírá o využití unikátní kombinace vzájemně podmíněných faktorů, které umožňují dosáhnout komparativní výhody. Aglomerace s vysokou koncentrací ekonomických aktivit a obyvatelstva se profilují jako národní a regionální póly rozvoje a růstů (národní a regionální metropole, vybraná meziregionální centra). Představují základní vstupní bránu (dopravní infrastruktura, hubs) do území, umožňující transfer zboží, osob,

⁹ Odráží přírodní konfiguraci území, reliéf, polohu, vybavenost území, uspořádání sídelní struktury, napojení území, podnikatelskou strukturu, kulturní aspekty apod.

kapitálu, idejí a inovací; jsou přirozenými centry vzdělanosti, výzkumu a vývoje, kultury. Posilováním konkurenceschopnosti by však nemělo docházet k extrémnímu zvýhodnění některých regionů na úkor jiných, případně by měly být nastaveny dostatečné kompenzační mechanismy pro ty regiony a subjekty v nich, jež nemohly podporu v dostatečné míře čerpat. Rozvoj řady regionů a mikroregionů je podvázán nedostatečným napojením na páteřní dopravní síť, špatnou dostupností a nedostatečnou obslužností. Tyto faktory vedou spolu se zastaralou či nerozvinutou občanskou vybaveností ke ztrátě atraktivitu tohoto území z pohledu podnikatelů i občanů. Dochází ke kontinuálnímu zhoršování podnikatelského prostředí (absence tržní nabídky specializovaných služeb pro podnikatele). Odliv kapitálu, odchod obyvatelstva (především těch nejprogresivnějších složek) se odráží ve zhoršování nabídky a kvality pracovních příležitostí, ve snížení efektivity poskytování veřejných a soukromých služeb a v jejich následné další omezování. Části krajů a vybrané mikroregiony nabývají z hlediska vztahu k hlavním rozvojovým centřům ČR role periferie (vnější při hranicích státu, vnitřní – často na hranicích krajů). Rozpad integrity území dále oslabuje rozvojový potenciál tohoto území (stává se bariérou i pro dovoz poptávky – cestovní ruch). Jestliže byl růst ČR v posledních letech z významné části založen na využití externích zdrojů (příliv přímých zahraničních investic, transfery ze strany EU), pak výzvou pro nejbližší období je ukotvení těchto investic do regionálních struktur, jejich zakořenění do místní ekonomiky a rozšíření efektů, přijetí a osvojení si ze strany dalších aktérů (dodavatelské vazby, inovace v řízení, změna rolí místních aktérů). Rozvoj území založený na kultivaci vlastního potenciálu se ukazuje jako jediný udržitelný.

2. Rámcová SWOT analýza

Analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb (SWOT) stávající socioekonomické situace České republiky podává zhuštěnou formou informace, jež byly ve větším detailu představeny v analytické kapitole. V souladu s metodikou přípravy SWOT analýzy se v silných a slabých stránkách objevují konstatování o skutečnostech a procesech majících přímou souvislost s potenciálními intervencemi politiky soudržnosti v následujícím programovém období po roce 2013. Jinými slovy, v těchto oblastech je možno využít intervence politiky soudržnosti na posílení silné stránky a eliminaci slabin. Příležitosti a hrozby tvoří kontext intervencí politiky soudržnosti, avšak prostředky strukturálních fondů a Fondu soudržnosti nebude pravděpodobně z nejrůznějších příčin (příčiny přesahující rámec ČR či dokonce EU, neefektivita veřejných výdajů v příslušné oblasti, způsobilost obsahu intervence na evropské či národní úrovni, způsobilost příjemce, rozsah potřebné intervence, právní omezení apod.) možno využít.

Silné stránky

Konkurenceschopná ekonomika, inovace a lidské zdroje

- vysoká míra integrace českých podniků a institucí do ekonomiky EU a jejich úzké provázání zejména se sousedními zeměmi
- dominantní role úspěšných mezinárodních ekonomických firem v ekonomice s převažujícím zastoupením subjektů budujících svou konkurenceschopnost na základě zvyšování nákladové efektivity
- silná exportní schopnost ekonomiky, především konkurenceschopný zpracovatelský průmysl
- existence řady firem s konkurenceschopností postavenou na znalostech a vysoké míře inovativnosti
- prodlužující se střední délka života
- selektivní existence kvalitních vědeckých a výzkumných pracovišť a vědeckých týmů v několika vybraných oborech, schopných obstát v mezinárodní konkurenci
- významně rostoucí podíl vysokoškolsky vzdělaných osob v populaci
- relativně vysoké investiční výdaje na VaV

Konkurenceschopná infrastruktura

- funkční síťová dopravní infrastruktura obsluhující významné ekonomické oblasti země
- kvalitní stav životního prostředí na většině území ČR jako podmínky vysoké kvality života
- přiměřená ochrana území

Rozvoj regionů a konkurenceschopnost

- silné postavení Prahy v sídelním systému i konkurenceschopnosti, její role jako klíčového pólu růstu i vstupní brány do ČR
- existence úspěšných regionálních aglomerací založených na vnitřním růstovém potenciálu
- vnitřní potenciál regionů pro rozvoj cestovního ruchu (celková kvalita a atraktivita prostředí, přírodní atraktivita, kulturně historické pamětihodnosti a další zařízení podporující cestovní ruch)

Začleňování a boj s chudobou

- nízká míra chudoby v celosvětovém kontextu

- relativně levný sociální systém (ve vztahu k HDP)
- dlouhodobě panující sociální smír
- schopnost hospodářských a sociálních partnerů vést sociální dialog

Instituce

- relativně levná pracovní síla ve veřejné správě (průměrné výdaje na lidské zdroje ve veřejné sféře)
- tradice a kvalita vybraných veřejných služeb (např. celní správa ČR, části segmentu zdravotní péče)

Slabé stránky

Konkurenceschopná ekonomika, inovace a lidské zdroje

Ekonomika

- korupce v procesu racionální alokace veřejných prostředků
- nedokončená a zatím fragmentovaná reforma veřejných financí
- ekonomikou dostatečně nevyužívaná polohová renta ČR, především pro nejruznější logistická a technologická centra
- malá integrace filiálek nadnárodních firem do strategických aktivit mateřských firem
- nízká výzkumná a technologická aktivita nadnárodních firem na území ČR
- nedostatečné zapojení filiálek nadnárodních firem do místní/regionální ekonomiky
- slabé kompetence MSP ke strategickému řízení, mezinárodní expanzi, případně k posunu ke znalostně definované konkurenceschopnosti
- malý počet ekonomických subjektů MSP stavějících svůj růst a konkurenceschopnost na znalostech
- špatně řízené veřejné výdaje VaV, extrémně nízká korelace mezi potřebami firem/ekonomiky a prioritami VaV
- vysoká energetická a materiálová náročnost výroby/ekonomiky
- nedostatky v energetické a selektivně i materiálové bezpečnosti

Vzdělání a trh práce

- dlouhodobě negativní vývoj přirozené reprodukce, stárnutí obyvatelstva
- mezinárodními srovnáními prokázaná špatná a dále klesající kvalita výstupů vzdělávacího systému
- nedostatky koncepcí vzdělávání na regionální úrovni (špatně zvládnutá decentralizace, chybí řízení vztahu mezi trhem práce a nabídkou vzdělávání)
- nízká flexibilita trhu práce (částečné úvazky, nízká účast žen na trhu práce)
- nefunkční systém celoživotního učení jen slabě vázaný na potřeby trhu práce
- nedostatečná vazba vzdělávacích systémů na měnící se potřeby trhu práce, nedostatečná spolupráce škol a zaměstnavatelů
- malé sladění poptávky a potřeb MSP v oblasti lidských zdrojů, technologického růstu a inovací s jejich poskytovateli, zejména z veřejné sféry
- nízká otevřenost a prostupnost, kvalita a efektivita vzdělávání
- málo efektivní jazykové vzdělávání, zvláště ve vztahu k poloze a charakteru zapojení ekonomiky do mezinárodních vazeb
- nedostatečné znalosti a kompetence k podnikání, finanční nevzdělanost, nedostatky v ovládnutí cizích jazyků, zejména angličtiny, slabé vzdělání a kompetence v oblasti IT

- nízká míra aktivizace dosud neaktivních občanů pro jejich zaměstnávání
- nepříznivé podmínky pro zahraniční kvalifikovanou pracovní sílu
- nezvládnutá schopnost integrace zahraniční či problematické pracovní síly

Inovace

- nízká domácí poptávka po inovacích
- dlouhodobě výrazně nižší podíl inovujících podniků oproti zemím EU-15
- extrémně nízká využitelnost výsledků výzkumu a vývoje podnikatelským sektorem jako důsledek malé provázanosti výzkumu a vývoje s potřebami trhu
- nízká míra propojení domácí V&V kapacity s mezinárodními, především evropskými strukturami
- nedostatečná spolupráce vědeckovýzkumných institucí, škol, inovačních center a podniků směrem k podpoře budování mezinárodních technologických, designových center apod.
- nedostatečně kvalitní řízení komplexu aktivit státní správy v oblasti vzdělávání a VaV pro inovace, především pak špatné a neefektivní řízení výdajů VaV (nepřímo souvisí s rizikem kolapsu infrastruktur z OP VaVpI)
- špatně řízený a nastavený proces orientace a směřování práce výzkumných pracovišť ve vztahu k poptávce po spolupráci v oblasti inovací
- slabé/neexistující zapojení soukromého i veřejného kapitálu do financování počátečních stádií inovací

Konkurenceschopná infrastruktura

Dopravní infrastruktura

- nedobudovaná síť TEN-T (např. dálnice D3, železnice Praha-Linec a Praha-Norimberk), nedobudované celistvé úseky dálnic a rychlostních komunikací
- neexistence alternativního dálničního spojení Prahy a severní Moravy - R35
- pomalý rozvoj logistických center s vazbou na mezinárodní trhy a úspěšné průmyslové aktivity a služby
- nedostatečná dopravní obslužnost v některých regionech ve vztahu ke konkurenceschopnosti
- nedostatečný rozvoj kombinované dopravy, snižování významu železniční dopravy

Životní prostředí

- dlouhodobé zatížení vysokého procenta obyvatel urbanizovaných území nadlimitními úrovněmi znečištění ovzduší a hlukem
- nedostatečná prevence rizik, zejména živelních pohrom a technologických havárií
- nízký podíl obnovitelných zdrojů energie, nižší míra energetické výtěžnosti tradičních zdrojů
- malá pozornost věnována podpoře vývoje nových technologií pro udržitelný rozvoj

Další infrastruktura

- zaostávání ICT infrastruktury v parametrech kvality, bezpečnosti a přenosové rychlosti
- nedostatečně rozvinutá bezpečnostní infrastruktura

Rozvoj regionů a konkurenceschopnost

- dlouhodobě rostoucí socioekonomické ukazatele regionálních rozdílů na úrovni NUTS III a nižší (včetně situace mnoha malých obcí)
- dlouhodobě rostoucí regionální rozdíly v oblasti kvality života, včetně životního prostředí, dostupnosti a kvality veřejných služeb

- nedokončená restrukturalizace ekonomiky v některých tradičních průmyslových regionech
- setrvávající ekonomická a sociální problémovost příhraničních a periferních regionů včetně regionů uvnitř země
- neexistující, nevhodně nastavené nebo nenaplněvané standardy veřejných služeb
- problematická schopnost malých obcí systematicky ovlivňovat socioekonomický rozvoj (z důvodů nízké efektivity, nedostatečných zdrojů a kapacit)
- podcenění socioekonomické role cestovního ruchu a postaveného na kulturních a přírodních památkách doprovázené kvalitní infrastrukturou a službami
- zhoršující se pověst ČR jako destinace světového cestovního ruchu v důsledku opakujících se nešvarů v poskytování služeb

Začleňování a boj s chudobou

- snížení životní úrovně specifických kategorií obyvatelstva a ve specifických územích a rozevírání nůžek v sociální oblasti
- dlouhodobá až více-generační nezaměstnanost, pokračující diskriminace určitých skupin znevýhodněných na trhu práce
- přetrvávající vysoká nemocnost a úmrtnost na srdečně cévní choroby, nádorová onemocnění a další „civilizační“ a chronické choroby
- nízká informovanost veřejnosti o problematice zdraví, nedostatečné programy prevence a nízká motivace k péči a zodpovědnosti za vlastní zdraví
- v evropském srovnání podprůměrné výdaje z veřejných i soukromých zdrojů na vzdělávání, aktivní politiku zaměstnanosti, zdravotní a sociální péči a kulturu
- silně sociálně segregační školství s rekordní závislostí kvality vzdělání na sociálním původu dětí
- špatné možnosti a kvalita vzdělávání pro vyloučené a vyloučením ohrožené jedince a skupiny v důsledku neuspokojivých materiálních podmínek i nedostatečně připraveného systému
- nekvalitní a nedostatečné služby v oblasti sociální práce s rodinou a náhradní rodinné péče
- pokračující systematické vytlačování žen z trhu práce, nedostatečná podpora sladění pracovního a rodinného života
- dlouhodobě stoupající počet vyloučených skupin obyvatelstva včetně rostoucí skupiny ohrožených dětí
- nedostatečná podpora sociálního podnikání
- nedostatečná integrační opatření umožňující vyloučeným či vyloučením ohroženým jedincům a skupinám zařazení do plnohodnotného života a práce

Instituce

- nefunkční a neefektivně řízené a organizované veřejné instituce
- nedostatky v přípravě lidských zdrojů pro instituce a jejich další profesní rozvoj při práci pro instituci
- nízká a systematicky klesající kvalita veřejných institucí
- nedostatečné kapacity nestátních neziskových organizací bojovat se společenskými, ekonomickými a ekologickými problémy
- nedostatky v klientském přístupu k občanům a podnikatelům
- přetrvávající přenos zatížení z veřejných institucí na občany a podnikatele při běžném styku s úřadem
- nízká míra elektronizace ve styku občana a podnikatele s úřadem, nedostatečná vzájemná propojenost mezi úřady
- problematická schopnost veřejné správy formulovat účinné koncepce a politiky (včetně územně plánovací činnosti a dalších)
- nízká schopnost veřejné správy efektivně realizovat zvolené politiky
- korupce jako společenský fenomén v obecném smyslu (s dopady na občany i firmy)
- chybí systematické vyhodnocování efektivity poskytování veřejných služeb a výdajů

- neexistující systematický přístup k reformě centrální státní správy, včetně neexistence platné legislativy o státní službě
- nízká úroveň vymahatelnosti práva
- nedokončená reforma veřejné správy na úrovni ORP a níže

Příležitosti

Konkurenceschopná ekonomika, inovace a lidské zdroje

- oživení globálního růstu ekonomiky, růst EU, východní Evropy a především dalších trhů (např. BRIC apod.)
- geograficky definovaná poptávka po přepravních a dalších logistických službách
- zlepšení ve sféře ochrany duševního vlastnictví
- rozvoj průmyslových služeb a poradenství, logistika
- prodlužování střední délky života mužů i žen
- dlouhodobá globální poptávka po nových technologiích pro udržitelný rozvoj (životní prostředí a energetika)

Konkurenceschopná infrastruktura

- napojení na mezinárodní integrované systémy dopravy a logistiky
- zvýšení konkurenceschopnosti vlivem modernizace výroby vedoucí ke zvýšení energetické a materiálové účinnosti
- tvorba podmínek pro rozvoj informační společnosti
- racionální hospodaření s energií – energetické úspory, podpora alternativních zdrojů a nových energetických technologií
- předcházení environmentálním a technologickým rizikům

Rozvoj regionů a konkurenceschopnost

- posílení úlohy rostoucích měst a urbanizovaných oblastí a rozvojových oblastí jako rozvojových pólů regionů zlepšením jejich dopravního napojení na síť dálnic a modernizovaných tratí
- selektivní tržně konformní posilování inovační kapacity v urbanizovaných centrech odpovídá strategii krajů
- potenciál Prahy stát se významným ekonomickým a řídicím centrem Evropy
- rozvoj udržitelných technologií a podnikatelských aktivit ve venkovském prostoru, možnost dalšího rozvoje a zkvalitnění služeb pro cestovní ruch
- poptávka po kulturních a přírodních kvalitách země v oblasti cestovního ruchu, rozmanitost krajiny s vysokou přírodní diverzitou a kulturně-historickým potenciálem atraktivním pro cestovní ruch, rekreaci a volnočasové aktivity.

Začleňování a boj s chudobou

- efektivní začlenění migrantů do trhu práce a života společnosti
- přizpůsobení péče o zdraví aktuální ekonomické a demografické situaci

Instituce

- dokončení modernizace veřejné správy a zvyšování efektivity jejího řízení
- nastavení efektivního systému sběru a zpracování socioekonomických dat dle potřeb veřejné správy a podnikatelského sektoru
- posílení schopnosti strategického řízení na všech úrovních veřejné správy

- uplatnění postupů veřejné správy přátelských k podnikatelům, sociálním partnerům a NNO
- zlepšení vymahatelnosti práva, úspěchy v boji proti korupci

Hrozby

Konkurenceschopná ekonomika, inovace a lidské zdroje

- hospodářská stagnace světových ekonomických center – zejména EU, SRN
- hrozba kolapsu eurozóny
- vývoj veřejných financí a veřejného dluhu
- nepříznivý demografický vývoj
- pokračující nízký počet logistických, technologických a design center nadnárodních firem v ČR
- snižování atraktivity ČR pro investory z důvodů nekvalitních institucí či snižování kvality jiných lokalizačních faktorů
- zvýšená konkurence nových ekonomik a jejich lepší přizpůsobení měnící se situaci ve světové ekonomice
- vysoká mezinárodní konkurence pro nejvýznamnější část české ekonomiky – zpracovatelský průmysl - a potažmo i pro významnou část lidských zdrojů v zemi, včetně dominantní části se středním vzděláním
- pasivní orientace ekonomiky na oblasti produkce s nízkou přidanou hodnotou
- pokles zájmu o ČR jako destinaci cestovního ruchu
- další zhoršení korupčního a klientelistického prostředí
- zesílení vlivu organizovaného zločinu na ekonomiku
- rozdělení společnosti a ekonomiky podle možnosti a schopnosti přístupu k ICT

Konkurenceschopná infrastruktura

- žádné či nesprávné nastavení priorit pro doplnění dopravní infrastruktury
- další nárůst tranzitní dopravy přes území ČR, přetížení pozemních komunikací
- pokles podílu osobní železniční přepravy
- zvyšování antropogenní zátěže prostředí v souvislosti s hospodářským rozvojem
- podcenění rizikového managementu, prevence a řešení environmentálních a technologických rizik, nedostatečná ochrana proti některým přírodním a bezpečnostním faktorům apod.
- nezachycení nových trendů v budování infrastruktury

Rozvoj regionů a konkurenceschopnost

- dlouhodobé a strukturálně podmíněné narůstání rozdílů v základních socioekonomických charakteristikách na regionální úrovni (NUTS III a nižší úroveň)
- regionální rozdíly v zaměstnanosti, další zaostávání problémových regionů a systematický růst vyloučených komunit
- absence regionálních politik rozvoje lidských zdrojů, vzdělávací soustavy atd.

- zvyšování rozdílu v kvalitě života mezi metropolitním a ostatními regiony včetně rostoucích rozdílů v poskytovaných veřejných službách
- další expanze prostorové sociální segregace
- vysídlování venkovských sídel ve špatně dostupných oblastech, odchod obyvatelstva z periferních regionů
- nárůst nekonceptně zastavěných ploch v krajině
- znehodnocení a dlouhodobá degradace kulturního potenciálu, ztráta kulturních tradic a regionálních, historických a kulturních specifíků

Začleňování a boj s chudobou

- zvýšení počtu osob ohrožených chudobou
- růst sociálního neklidu, přerušení sociálního dialogu
- extrémní nárůst počtu exekucí a počtu domácností v dluhové pastí
- ohrožení celých velkých skupin obyvatel chudobou - jde o skupiny pohybující se dnes těsně nad hranicí chudoby včetně důchodců, mnoha kategorií pracovníků ve veřejném sektoru a obyvatel různě fyzicky a sociálně vyloučených/ohrožených
- zvyšování podílu vyloučeného, postproduktivního a zdravotně handicapovaného obyvatelstva
- neudržitelnost další podpory nereformovaných systémů zdravotní péče, sociálního zabezpečení a penzí z veřejných zdrojů
- diferenciací v přístupu ke zdravotní péči podle sociálních a regionálních nerovností
- prohlubující se rozdíly mezi dosaženým vzděláním Romů a majoritní společností, postupující ghettoizace a negativní dopad na vyloučené děti

Instituce

- možná politická destabilizace v případě omezování sociálního dialogu a pokračující vysoké míry korupce
- pokračující destrukce a politizace veřejné správy a sektoru veřejných služeb
- nedokončená modernizace centrální a územní veřejné správy
- neschopnost veřejných institucí zlepšit nízkou úroveň efektivit veřejných výdajů, především efektivitu veřejných investic v ČR
- pokračující systematický propad kvality a výkonu veřejné správy v dalších oblastech
- degradace veřejného prostoru, dlouhodobé snížení schopnosti státu reagovat na vnější ekonomické a politické podněty
- opuštění strategického řízení veřejných záležitostí, pohlcení operativním řízením

3. Národní rozvojové priority zpracované do tematických oblastí

Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky	Rozvoj páteří infrastruktury	Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy	Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví	Integrovaný rozvoj území
<p><u>Podpora podnikání</u></p> <p>Posílení konkurenceschopnosti podnikatelského sektoru, podpora podnikání založeného na výzkumu, vývoji a inovacích</p> <p>Rozvoj infrastruktury a služeb na podporu podnikání a rozvoje znalostní ekonomiky, internacionalizace podnikání</p> <p>Zefektivnění využívání zdrojů energie, podpora úsporných opatření v oblasti výroby a spotřeby energie</p> <p>Snižování tlaku výrobních a spotřebních procesů na zdroje a prostředí, náhrada prvotních zdrojů surovin a využívání druhotných surovin</p> <p>Podpora environmentálně šetrných přístupů a ekoinovací</p> <p><u>Podpora růstu založeného na inovacích a výsledcích výzkumu a vývoje</u></p> <p>Zkvalitnění výzkumných a vzdělávacích kapacit, zlepšení spolupráce s podnikatelskou sférou a zvýšení adaptability na požadavky trhu práce</p>	<p><u>Podpora konkurenceschopnosti zlepšením dopravní infrastruktury</u></p> <p>Podpora dobudování dopravní infrastruktury celostátního a evropského významu</p> <p>Zajištění kvalitní dostupnosti všech krajů na transevropskou dopravní síť silniční, železniční a letecké dopravy</p> <p>Podpora využívání optimálního druhu dopravy v nákladní dopravě samostatně nebo v jejich kombinaci pomocí podpory vzniku sítě veřejných logistických center včetně terminálů intermodální dopravy a pomocí zavádění moderních technologií ITS</p> <p><u>Rozvoj infrastruktury elektronických komunikací</u></p> <p>Zajištění dostupnosti ke službám elektronických komunikací, zejména</p>	<p><u>Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy (Instituce)</u></p> <p>Zkvalitňování legislativního a regulačního prostředí</p> <p>Podpora optimalizace procesů ve veřejné správě</p> <p>Vytvoření a rozvoj standardů veřejných služeb</p> <p>Zavádění a rozvoj digitalizace agend veřejné správy</p> <p>Zvyšování kvalifikace ve veřejné správě</p>	<p><u>Podpora sociálního začleňování a boje s chudobou</u></p> <p>Zvyšování uplatnitelnosti osob sociálně vyloučených a osob ohrožených sociálním vyloučením na trhu práce, podpora jejich pracovní integrace, včetně podpory sociálního podnikání</p> <p>Rozvoj sociální práce, sociálních služeb a služeb pro rodiny a děti, komunitních aktivit a dalších navazujících aktivit za účelem sociálního začleňování nebo prevence sociálního vyloučení osob</p> <p>Podpora inkluzivního vzdělávání, dalšího vzdělávání a rovných příležitostí ve vzdělávání</p> <p>Zvyšování souladu a účinnosti sociální a</p>	<p><u>Posílení regionální konkurenceschopnosti</u></p> <p>Posílení a koordinace vazeb mezi integrovaným rozvojem území a ostatními národními rozvojovými prioritami</p> <p>Modernizace regionální a místní dopravní infrastruktury</p> <p>Podpora využívání veřejné dopravy budováním potřebné infrastruktury, informačních technologií a modernizací vozidlového parku</p> <p>Dobudování a posílení místní a regionální infrastruktury (kromě dopravní)</p> <p>Podpora rozvoje cestovního ruchu</p>

Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky	Rozvoj páteří infrastruktury	Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy	Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví	Integrovaný rozvoj území
<p>Zlepšení řízení výzkumu a vývoje, expertní a infrastrukturní rozvoj výzkumných a vývojových center včetně informačního zázemí, zapojování do mezinárodní spolupráce, rozvoj lidských zdrojů pro výzkum a vývoj</p> <p><u>Fungující trh práce jako předpoklad konkurenceschopné ekonomiky</u></p> <p>Zvýšení adaptability, profesní a geografické mobility pracovní síly a celkové flexibility trhu práce, prohloubení souladu kvalifikační struktury pracovní síly s potřebami trhu práce</p> <p>Přizpůsobení veřejných služeb zaměstnanosti potřebám trhu práce a zefektivnění jejich činnosti, modernizace a rozvoj infrastruktury služeb zaměstnanosti</p> <p>Podpora zaměstnatelnosti prostřednictvím aktivní politiky zaměstnanosti, rekvalifikace a podpora vzniku nových pracovních míst, zavádění nových či inovovaných nástrojů a opatření včetně opatření k aktivizaci vybraných skupin osob, podpora pracovní integrace osob znevýhodněných na trhu práce.</p> <p>Systémová podpora celoživotního učení, zvyšování dostupnosti a kvality nabídky dalšího profesního vzdělávání ve shodě s potřebami trhu práce</p>	<p>prostřednictvím vysokorychlostního internetu</p> <p>Rozvoj krizové a bezpečnostní komunikační infrastruktury</p> <p>Ochrana informační infrastruktury</p> <p><u>Zkvalitňování energetických sítí</u></p> <p>Podpora rozvoje přenosových a distribučních soustav a úsporných opatření v oblasti přenosu, distribuce a rozvodu energie</p> <p>Bezpečnost dodávek energií, krizové řízení energetiky</p> <p><u>Rozvoj environmentální infrastruktury</u></p> <p>Zlepšování infrastruktury ve vodním hospodářství</p> <p>Podpora integrovaných systémů nakládání s odpady</p>		<p>rodinné politiky a politiky zaměstnanosti</p> <p>Podpora aktivního stárnutí a sdílené a neformální péče</p> <p><u>Podpora kvalitního a efektivního systému péče o zdraví</u></p> <p>Přizpůsobování systému péče o zdraví ekonomickému, sociálnímu a demografickému vývoji</p> <p>Zvyšování kvality a dlouhodobé finanční udržitelnosti systému péče o zdraví</p> <p>Systémová opatření v oblasti ochrany a podpory zdraví</p>	<p>Efektivní využití potenciálu kulturního a historického dědictví</p> <p><u>Podpora územní soudržnosti</u></p> <p>Posílení a koordinace vazeb mezi městy a mezi městem a venkovem</p> <p>Podpora vzniku sociálních bytů, snižování energetické náročnosti domů pro bydlení, zvyšování kvality veřejných prostranství, energetické úspory ve veřejném sektoru</p> <p>Integrace sociálně vyloučených a ohrožených skupin obyvatelstva na místní úrovni</p> <p><u>Zlepšování kvality životního prostředí v území</u></p> <p>Ochrana přírodních zdrojů, přírody a krajiny</p>

Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky	Rozvoj páteří infrastruktury	Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy	Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví	Integrovaný rozvoj území
<p><u>Zvyšování kvality vzdělávání</u></p> <p>Rozvoj počátečního i dalšího vzdělávání zvyšováním kvality vzdělávacích programů a práce pedagogických pracovníků, zlepšení materiálních podmínek škol a zvyšování uplatnitelnosti absolventů na trhu práce</p> <p>Rozvoj vysokých škol zvyšováním kvality lidských zdrojů, infrastruktury a řízení, rozšíření činnosti vysokých škol v oblasti výzkumu a vývoje, rozvoj mezinárodní spolupráce, zvýšení adaptability na požadavky trhu práce</p>				<p>Obnova a zlepšování kvality území s poškozeným životním prostředím</p> <p>Preventivní opatření proti přírodním a antropogenním rizikům v ohrožených územích</p>

4. Provázanost navrhovaných národních rozvojových priorit kohezní politiky pro období 2014-2020 s Národním programem reforem ČR 2011

Národní rozvojové priority	Tematické oblasti národních rozvojových priorit	Národní program reforem (zkráceno podle obsahu NPR)							
		II.2 Konkurenceschopnost	III.1 Konsolidace veřejných financí	III.2 Fungující trh práce a sociální systém	III.3 Vzdělání	III.4 Podpora podnikání, digitalizace	III.5 Výzkum a inovace	III.6 Podpora nízkouhlíkové ekonomiky	III.7 Dopravní infrastruktura
Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky	Podpora podnikání	XX	X			XXX	X	XXX	
	Výzkum, vývoj a inovace	XX			X	X	XXXX		
	Trh práce	XX		XXX	XX	X			
	Vzdělávání	XXX	X	XX	XXX		X		
Rozvoj páteřní infrastruktury	Dopravní infrastruktura	X						XX	XXXX
	Elektronické komunikace	X				XXX			
	Energetické sítě	X						XX	
	Environmentální infrastruktura	X						XX	
Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy	Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy	X	XXX			XX			
Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví	Sociální začleňování, boj s chudobou			XXX	XX				
	Kvalitní a efektivní systém péče o zdraví		XX						
Integrovaný rozvoj území	Regionální konkurenceschopnost	XX		XX					XXX
	Územní soudržnost	XX		XX				X	
	Kvalita životního prostředí	XX						XX	